AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Fiyatı: 60 Kur

AKBANK İKRAMİYELERİ
yarım milyon
LİRA
EV
PARA
İRATLI
APARTMAN
HER 150 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI
HESABINIZDA HER ZAMAN IÇIN EN AZ 150 LİRA BULUNDURUNUZ

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2, Cilt: IV, Sayı: 70

Denizciler Caddesi

Yeni *Matbaa - Ankara*

***P. K.* 582 — *Tel:* 18992**

Fiatı: 80 Kuruş

●

İmtiyaz Sahibi:

Metin TOKER

●

Umumî Neşriyat Müdürü

Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshada Yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür:

Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

●

Ressam:

İzzet ÇETİN

Karikatür:

TURHAN

Fotoğraf:

ASSOCIATED PRESS — HÜSEYİN EZER

-

Klişe:

Doğan TORUNOĞLU

Haşmet EGEMEN

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira

6 aylık (25 nüsha) : 12 lira

1 senelik (52 nüsha): 24 lira

İlân Şartları

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

●

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Muharrem Nuri Birgi

Perde gerisindeki kudret

Kendi Aramızda

Sevgili **AKİS** Okuyucuları

Bu sayımızla bir cildimizi daha tamamlamış bulunuyoruz. AKİS artık kütüphanelerde bir sıranın mühim kısmını işgal eden dört ciltlik bir koleksiyon olmuştur. Ümid ve temennimiz akıp giden haftaların bu koleksiyona yeni yeni, ciltler eklemesi, seneler geçtikçe mecmuanın biraz, daha iyi, biraz daha güzel, biraz daha zengin şekilde büyük kütlelerin malı halini almasıdır.

70 hafta... AKİS çıkalı 70 hafta oluyor! Simdi 10 hafta evveli hatırlıyor da iki noktada nasıl yanılmış bulunduğumuzu düşünüyoruz. Bu iki noktadan biri bizi nikbinliğe sevkederken ikinci nokta karşısında kalbimizde bir eziklik, bir hüzün duymamak elimizden gelmiyor.

70 hafta, hattâ ondan da birkaç hafta evvel Serkldoryanda bir yemek masası başında konuşulanlar hatırımıza geliyor. O sıralarda AKİS sadece bir tasavvur halindeydi. Yaşayacağından, tutulacağından pek az kimse emindi. Hattâ kurucuları istisna edilirse böyle bir mecmuanın alâka çekeceğini hayal saymayana rastlamak pek zordu. İşte bu ender insanlardan biri, o gün masadaydı. Sordu:

"— Ne kadar bir tirajınız olacağım sanıyorsunuz ? "

Muhatabı şu cevabı verdi?

"— 10 bini bulacağımızı ümid ediyoruz.. Tabii hemen değil, bir müddet sonra.."

Bahis mevzuu zat, çok muvaffak olmuş bir iş adamının tecrübesiyle:

"— Evet, dedi, fazla hayale kapılmıyorsunuz. 10 bin, sizin için erişilebilir bir huduttur. Ama hudut.."

Muhatabı da aynı şeyi düşünüyordu. Bugün ise, o muhavereden 70 hafta sonra AKİS tirajı 15 binin üzerine fırlamış, herkes tarafından bilinen, sağlam bir mecmuadır. Yanıldığımızdan dolayı nasıl memnun olduğumuzu kolaylıkla tahmin edebilirsiniz. Üstelik 15 binlik tiraj bir hudut olmaktan çok uzak görünmektedir, zira yurdun dört köşesinden talep günbegün artmaktadır. Hayale kapılmadan pek âlâ söylenebilir ki bir kaç ay sonra 20 bini bulacağız.

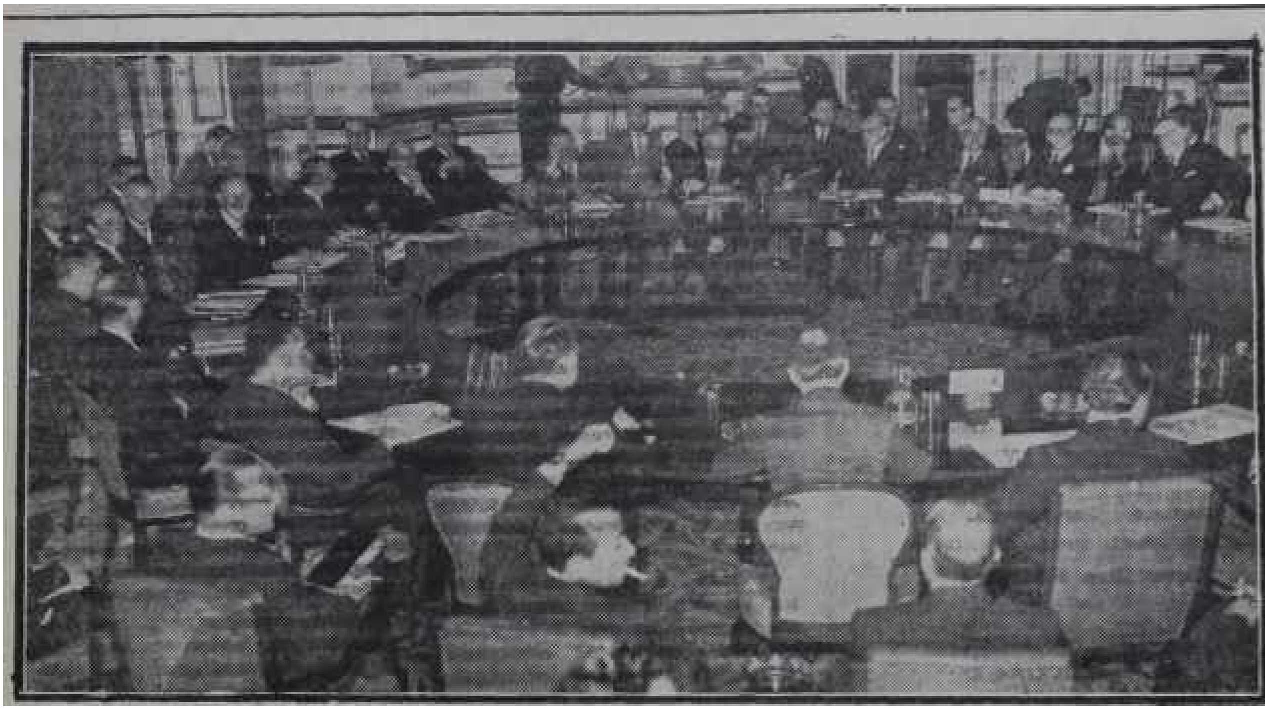
Yanıldığımız bir ikinci nokta vardır. Zannediyorduk ki Akis gibi bir mecmua artık Türkiyenin ikliminde yaşıyabilir. Demokrasi tecrübemizin o zaman dokuzuncu yılındaydık, dört sene evvel milletin müşterek arzusuyla iş başına gelmiş bir iktidar eskisinden de rahat, eskisinden de sağlam bir ekseriyetle İkinci seçimlerden çıkmıştı. İntikal devresi hakikaten kapanmıştı, bundan sonra Demokrat Partinin demokrasiyi teminat altına alma gayretleri başlayacaktı. Hür bir basın süratle neşvünema bulacak, tek parti devrinin hadiseleri acı birer hatıradan ibaret kalacak, bundan böyle fikirlerinden dolayı, kanaatlerinden dolayı, hattâ ve hattâ .yazdıklarının doğru olması yüzünden ıstıraba maruz bırakılan gazeteci olmayacak, tenkid hulûs ile karşılanacaktı. AKİS bu! Tarafsız bir aktüalite mecmuası.. Hadiseleri hakiki cepheleriyle aksettirecek, bütün bir haftanın panoramasını gözlerin önüne serecek, cereyan eden vakıalar hakkında kanaatini belirtecek. Bir parti organı değil, bir mücadele vasıtası değil, polemik yapmak için çıkmıyor; ama gördüğünün, öğrendiğinin ve düşündüğünün aksini yazmıyacak, şahıslardan şahsiyat yapmadan bahsetmekten çekinmiyecek, beğenmediği bir şey olduğunda belirtmekten kaçınmayacak.. Kuvvetini sadece gerçekten, cereyan eden hadiselerden alacak. Yanlış yazamaz mı? Yazar. Düzeltmesi gayet kolaydır. O hadise öyle 'değildir, denir; mesele de kalmaz. Ama "o hadise gerçi öyledir, be mübarek yazmaya mecbur muydun?'" diye hiddet duyulursa iklim AKİS gibi bir mecmua için dahi intibakı güç bir hal gösterir. AKİS bu, evet AKİS! Batı memleketlerinde eşi çok.. Time Newsweek.. Hepsi aynı gazetecilik anlayışiyle yola çıkmış bulunuyorlar. Ama işte bizim faalimiz,işte onlarınki!

Zannetmiştik ki 10 bin tirajın üzerine - hemen çıkamıyacağız. Yanılmışız. Zannetmiştik ki demokrasimiz AKİS'i hazmedecek hale gelmiştir. Yanılmışız. Memnuniyetimiz ve hüznümüz işte bunlardan doğmaktadır. Millet AKİS'i benimsemiş, kendi gazetesi yapmıştır. O böyle bir mecmuayı tutmuş, atadığı mecmuanın bu olduğunu anlamıştır. Ama iktidar ummadığımız, hatır ve hayalimizden geçmeyen bir aksülâmel göstermiştir. Halbuki demokrasi her şeyden evvel bir tahammül rejimidir. Biz ise iktidardan neye tahamülünü İstiyoruz: bir AKİS'e...

Varınız, geri kalanını siz kıyas ediniz!

Saygılarımızla

AKİS

Üçlü Londra konferansı toplantı halinde
Sağırların konuşması

Kıbrıs Meselesi

Konferansta ikinci perde

Geçen haftanın sonunda Londra civarındaki bir küçük evde iki gün Üst üste misafir vardı. Londra civarındaki sayfiye evlerinde hafta sonlarında misafir hiç eksik olmaz. Week-End en aşağı viski veya kriket kadar İngilizdir ve aynı derecede mukaddestir. Bir haftalık hummalı mesai sonunda her İngiliz mutlaka hummalı çalışır - iki gün dinlenmek Britanya adalarında bir ananedir.

Ama o küçük evde, misafir davet edilmiş olmasına rağmen, geçen haftanın sonunda dinlenilmedi. Hattâ bütün bir hafta çalışıldığından daha fazla çalışıldı. Ev İngiltere Dışişleri Bakanı Harold Mac Millan'ın sayfiye eviydi. Cumartesi günkü misafir Yunanlıydı ve adı. Stefanopulos idi. Pazar günü ise öğle yemeğinde iki Türk vardı: Fatin Rüştü Zorlu ve Muharrem Nuri Birgi. Kıbrıs hakkındaki asıl müzakereler o evde cereyan etti.

İngilizler konferans için kâğıt üzerine yazılı olmayan bir gündem hazırlamışlardı. Bu gündem, daha konferansı tasarladıkları sırada kafalarında mevcut plâna uygun bulunuyordu. Londra hükümeti Kıbrıs mevzuunda Ankara ve Atina arasında hakem rolünü oynamalıydı. Bir uzlaşmaya ancak bu şekilde varılabilirdi. Ankara ve Atina adanın kendilerine verilmesini istiyor ve böylece iki ucu temsil ediyordu. Bunların arasından bir üçüncü şıkkı ve hal çaresini - bulup çıkarmak İngiliz politikasının işiydi. İşte bu düşünülerektir ki konferans iki kısma ayrılmıştı. Birinci hafta İngütere ana mevzu etrafında bir fikir söylemiyecek, Yunan ve Türk tezlerini dinliyecekti. Nitekim konferansın ilk safhasında Harold Mac Millan umumî bir kaç lâfla iktifa etti, buna mukabil Stefanopulos Yunan, Fatin Rüştü Zorlu Türk tezleri arasındaki uçurum derhal derhal meydana çıktı. İlk safha burada kapanıyordu.

Konferansa bir küçük "antrakt" verilecekti. Bu fasılada İngiltere, Ankara ve Atinayı yaklaştırmaya çalışacaktı. Hakikaten Harold Mac Millan küçük sayfiye evinde iki 'gün bir anlaşma zemini aradı. İngilterenin hakiki görüşü burada tesbit edildi. Yoksa, umumî kanaatin aksine Londra hükümeti 'bizzat tertiplediği Londra konferansına Türkler ve Yunanlılar gibi kesin bir tezle çıkmamışdı. Tezi yok, fakat yukarda izah edilen plânı vardı. Türklerin ve Yunanlıların ortaya atacakları istekleri aşağı yukarı mezceden ve her iki taraf için kabulü mümkün bir projeyi konferansın ikinci safhasında müzakereye koyacaktı. Fakat Cumartesi ve pazar günü İngiltere Dışişleri Bakanı bunun hiç de kolay bir şey olmadığını anladı. Zira Kıbrıs meselesi gerek Yunanistan, gerekse Türkiye için aynı zamanda bir iç politika meselesi de olmuştu. İki hükümet için de ortaya attıkları tezlerden caymak, hatta onlar Üzerinde bir taviz vermek son derece güçtü. Halbuki İngilizler dış politikayı bir "uyuşma sanatı" telâkki ediyorlardı.

İngiliz kabinesi toplanıyor

Pazartesi günü İngiliz kabinesi Sir Anthony Eden'in başkanlığında toplandı ve Harold Mac Millan mesai arkadaşlarına izahat verdi. Statükonun değişmesi bahis mevzuu olamazdı. Ama, statükodan ne anlaşılıyordu? İngilterenin anladığı, ada üzerindeki İngiliz hakimiyetiydi. Londra hükümeti bundan vaz geçmiyordu. Ada doğrudan doğruya ve tamamiyle İngiliz kalacaktı. Böylece Türkiyenin arzusu ve şartı yerine geliyordu. Buna mukabil İngiltere kendi hakimiyeti altında bulunan bu adanın halkına sesini daha fazla duyurmak fırsatını pek âlâ verebilirdi ve buna karışmaya, İngilizlere göre, hiç kimsenin hakkı olmamalıydı. Ancak bu yapılırken de Yunanlı ekseriyet ve Türk ekalliyet eşit haklara sahip olacaklar, sesleri, aralarındaki nüfus nisbeti gözetilerek değil, her iki tarafın hakkı hesaba katılarak yükselecekti. Zaten doğrusu istenilirse İngilterede pek az kimse. Yunanlı Kıbrıslıların ekseriyetinin Yunanistana ilhakı arzuladığına inanıyordu. Bilâkis Londra hükümeti gayet sağlam şekilde biliyordu ki Kıbrıslılar İngiliz idaresinden memnundurlar, bütün istedikleri rahat bırakılmaktır. Ancak İngiliz idaresinde seslerinin daha çok kaale alınmasını temenni etmektedirler ve hakikaten kendi mukadderatlarına bizzat hakim olma hakkını alsalar ve tamamiyle serbest bırakılsalar reylerini bu yolda kullanacaklardır.

Teferruatı şu satırlar yazıldığı sırada açıklanmamış bulunan bu İngiliz projesinin Türkiyeyi iki bakımdan tatmin edeceği umuluyordu. Evvelâ ada üzerindeki İngiliz hakimiyeti kalkmıyordu. Böylece Anadolunun emniyet sisteminde bir değişiklik olmuyordu. İkincisi, ada halkına bazı haklar tanındığında Türk ekalliyetin nüfus eksikliği yüzünden mutazarrır olması önleniyordu. Bu suretle de ırkdaşlarımız ezilmiyordu.

Fakat konferanstan böyle bir karar çıktığında Yunanlıların da memnun olmamaları imkânsızdı. Gerçi İngiltere ada üzerindeki hakimiyetinden vaz geçmiyordu. Ama Atina hükümeti bunun, bugünün işi olduğuna zaten inanmıyordu. Hayalindeki Enosis'e adım adım gidilecekti. O da pek âlâ biliyordu ki Enosis bir birlik ifade etmemektedir ve gürültücü bir ekalliyetin arzusudur. Buna mukabil ada halkına **bir** takım hakların tanınması "şelf determination" a giden yolu açacak mahiyette telakki edilebilirdi. Zaten mesele Eylül **ayının** sonlarında toplanacak Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna götürülecekti. Oraya, hiç bir anlaşma kabul etmemiş bir memleket olarak gitmek Yunanistanın pek işine gelmemeliydi. Genel Kurulda Atina hükümeti şimdiden bazı blokların desteğini temin etmiş bulunuyordu.

Konferans bu haftanın başında salı günü tekrar toplandı. Bu sefer söz sırası İngilteredeydi. Harold Mac Millan iki Dışişleri Bakanıyla küçük sayfiye evinde yaptığı görüşmelerin ışığında hazırlanan arabulucu projesini müzakereye koydu. Bunun, her iki. tarafın itirazıyla karşılaşacağını • biliyordu. Ama üzerinde bir anlaşmaya varılabilecek tek metin, İngilizlere göre, buydu.

Ya Makarios

Bu sırada Kıbrısta bombalar patlamakta devam ediyordu. Kıbrıs kilisesi Enosis'ten başka hiç bir şıkkı kabul etmiyeceğini bildirmişti. Bu bakımdan mukavemete elinden geldiği kadar devam edecekti ve ediyordu. Londra konferansı bir netice verse dahi Makarios buna karşı koyacaktı. Fakat koyabilecek miydi?

Eğer konferans bizzat Kıbrıslıları tatmin edecek bir şekilde kapanırsa "gürültücü ekalliyet" i halk hiç tutmıyacak ve adada sükûnu iade etmek kolaylaşacaktı. Tahriklerin o takdirde para etmemesi kuvvetle muhtemeldi. İngiltere vaziyete hâkim olabilirdi ve Kıbrıs meselesi zamana terkedilirdi. Londra hükümetinin endişesi yoktu. Mesele Türkiyeye ve Yunanistana bir karar suretini kabul ettirebilmekteydi. İngilterenin en az hoşuna giden şey bu dış politika meselesinin bir iç politika mevzuu olmasıydı. Gerçi Türkiyede muhalefet hükümetle beraber olduğunu ilân etmiş ve bu hareket İngilterede hakikaten takdirle karşılanmıştı. Ama en ufak taviz karşısında hükümetin şiddetle itham olunacağı aşikârdı. Yunanistana gelince orada Kıbrıs mevzuunda dahi bir birlik teessüs etmemişti.

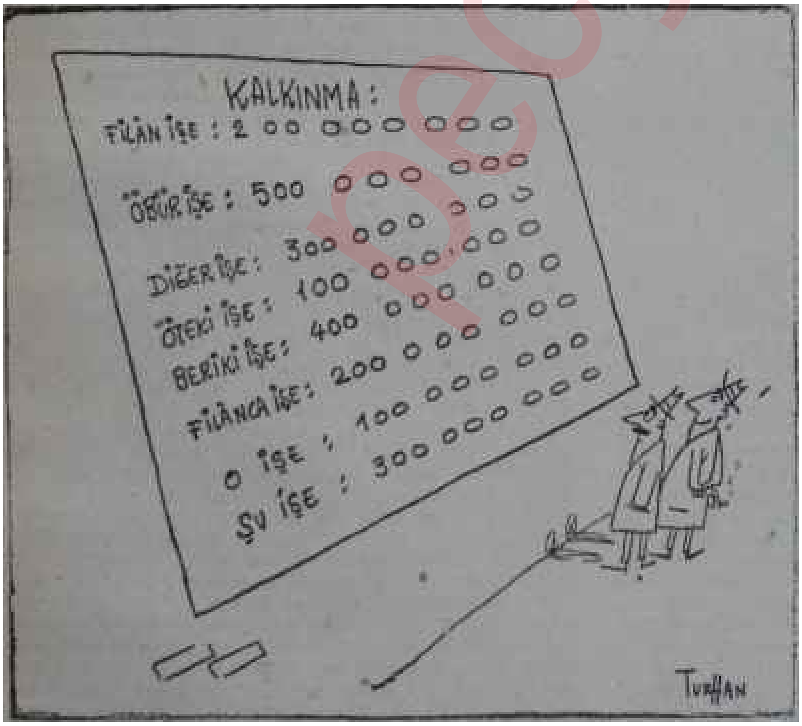

Makarios
Din adamı

Türkiyenin günahı ve sevabı

İgilterede, en ciddi basın dahil, herkes Fatin Rüştü Zorlunun ağzından açıklanan Türk tezini beğenmişti. Tez çok güzel hazırlanmıştı; tertibi, hattâ seçilen kelimeleri matluba son derece uygundu. Bu hisleri "takdir" kelimesiyle ifade mübalâğa olmazdı. Konuşmada mugalâtaya şirretliğe yer verilmemesi, kuvvetli bir mantık silsilesinin takip edilmesi, dünyanın en tanınmış Devletler Hukuku mütehassıslarının fikirlerine yer verilmesi ve metnin heyeti umumiyesinin ilmi ve mantıkî bir damga taşıması iyi akisler uyandırmıştı. Konuşmasını müteakip Türk Dışişleri Bakan Vekilinin hararetle ve samimiyetle tebrik edilmesinin sebebi buydu.

Ancak aynı çevreler Türkiyenin bu sözleri bundan dört sene evvel, Yunanistan Kıbrıs meselesini 1951 yılında Birleşmiş Milletlere getirmeye hazırlanırken söylememiş olmasına yanıyorlardı. Gerçi hiç kimse inkâr etmiyordu ki İngiliz hükümeti de meseleyi o zaman ele almamış olmak, hattâ bu konferansı üç yıl evvel toplamamak suretiyle hata işlemişti. Bunun yerine Londrada, bir "Kıbrıs Meselesi" nin mevcudiyeti daima inkâr olunmuştu. Meşhur Times gazetesinin "budalaca hareket" dediği buydu. Ama Türk hükümeti de son derece pasif davranmıştı. Nitekim Fatin, Rüştü Zorlu konuşmasında bunu itiraf ediyor ve sebebim Türkiyenin Yunan dostluğuna verdiği ehemmiyete atfediyordu. Sebep elbette ki mühim değildi. Zira Kıbrıs meselesi 'Türkiyenin ve İngilterenin hareketsizlikleri veya yanlış hareketleri yüzünden bugünkü çetin ve vahim haline gelmişti. Yoksa kuru

— DEMOKRAT PARTİ SIFIRI TÜKETMİŞ YAHU!...

DEMOKRASİ
SİYASİ HAVADA Kİ HUZURUN

Muhalefet liderlerinin "Kıbrıs Meselesi" nde hükümeti destekliyeceklerine dair demeçlerinden bu yana memlekete hâkim olan hava bir sulh, sükûn ve huzur havasıdır. İç politika çekişmeleri yerini milli birliğe terketmiş, vatandaşlar işlerine güçlerine dönmüş, partilerin sıyrılan kılıçları kınlarına girmiş, gazeteler birer "feuille de combat" halinden çıkıp tabii çehrelerine kavuşmuş, pazar meydanları miting meydanı .manzarasından kurtulmuş bulunuyor. Bu levha karşısında muvafıkı, muhalifi, tarafsızı hepimiz tek bir hisle dolu bulunuyoruz: derin bir memnunluk.

Bu memnunluğun yarısı iftihardır. Düşmanlarımızın beklediklerinin aksine milletimiz ve politikacılarımızın heyeti umumiyesi büyük bir olgunluk göstermiş, ırkdaşlarımız için tehlike çanları çalınca memleketimizin meşru iktidarı olduğundan hiç kimsenin zerrece şüphe etmediği Demokrat Parti iktidarının etrafında bir kütle halinde toplanmıştır. Dahilî kavgalar, en çetin safhasındayken bir tarafa bırakılmış ve hükümete serbest çalışma imkânı hazırlanmıştır. Demokrat Parti de, mukadderatımızı elinde bulunduran parti sıfatiyle, geriden vurulmak endişesini bir an için dahi olsa hatırına getirmeksizin Kıbrıs mevzuunda haklı tezimizin siyaset pazarındaki galebesini temine elinden geldiği kadar çalışmıştır. Irkdaşlarımız için tehlike çanları çalınca böyle bir aksülâmel gösteren milletimizin vatan için neler yapacağını herkes kolaylıkla tahmin edebilir. Evet, Zafer'in dediği gibi "memleketimizin yeni bünyesi eski imparatorluğunki gibi, üzerinde oyunlar oynanmasına yahut yağma hesapları yapılmasına müsait bir köhne yapı değildir."

Kasım Gülek
Mahkemede

Fakat memnunluğun öteki yarısı ümiddir. Bu memlekette - Adnan Menderes, İsmet İnönü ve Osman Bölükbaşı dahil - huzursuzluğun devamından huzur duyan bir tek ferdin bulunabileceğine inanmak dünyanın en büyük safdilliğidir veya partizanlıktan gözlerin döndüğünün delilidir. Hangi Türk demokratik gelişmelerini selamete erdirmiş bir İngiliz, bir Fransız, bir Amerikalı, bir Alman, bir İskandinav gibi sadece ve sadece kendi gündelik meşgalesiyle haşır neşir olmayı istemez? Hangi Türk nihayet mücadelesiz bir hayatı özlemez? Hangi Türk hak ve hürriyetlerinin teminat altına alındığı bir rejim içinde yaşamayı hayal etmez? Milyonlarca Türk için iktidarda Demokrat Partinin, Halk Partisinin veya Cumhuriyetçi Millet Partisinin bulunmasının en ufak ehemmiyeti yoktur. Kudret ister Adnan Menderes, ister İsmet inönü, isterse Osman Bölükbaşı adındaki vatandaşın elinde bulunsun; milyonlarca insana ne? İş ki o parti ve o lider milletine daha şerefli, daha müreffeh bir hayat temin etsin. İş ki manevi ve maddi dertleri azaltsın, Türkiyeyi özlediğimiz vatan haline getirsin. Memlekette huzur hakim bulunsun, sandalya kavgaları topluluğa aksetmesin, seçim kampanyaları seçim zamanlarına inhisar etsin, binlerle- insanın bıkıp usanmadan meydanlarda tozların üstünde ve sıcak güneşin altında her Allahın günü toplanmasına mahal kalmasın. Ümid, işte buradadır. Zira, suni olmakla beraber böyle bir hava. "Kıbrıs mütarekesi" boyunca Türkiyenin üzerinde esmiştir. Şimdi iş "muvakkat" i "ebedi" hale getirmekten ibarettir. Madem ki partiler bunu bir defa yapabilmişlerdir, daima yapmalarına ciddî bir İmkânsızlık yok demektir. Eğer yapmıyorlarsa hepsinin veya aralarından bazılarıma suiniyeti, kasdı, en hafifinden gafleti buna mani olmaktadır.

Yalnız huzurun yolu, Zafer gazetesinin gösterdiği yol değildir. Eğer iktidar o hususta ısrar edecekse "Kıbrıs Konferansı" biter bitmez gergin havanın memlekete yeniden, hem de eskisinden de şiddetle hâkim olacağından hiç kimsenin şüphesi olmasın.Zafer gazetesinin fikri nesdir?

"Kanaatimizce, iktisadî yeniden kuruluş dâvamız, yahut tereddi etmek tehlikelerinden daima masun ve mahfuz tutulması elzem bir demokratik rejimi bütün fazilet ve üstünlükleriyle tesis etme kararımız, Kıbrıs işi kadar mühim tarihi hamlelerimizi ve hayati vazifelerimizi bir kül halinde kucaklamaktadır".

Bu kanaat mutlaka değişmelidir.

1 —Ortada "iktisadi yeniden kuruluş dâvamız" diye bir dâva yoktur. Adnan Menderes hükümetinin bir iktisadî politikası vardır. Politikanın gayesinde herkes müttefiktir: daha müreffeh bir Türkiye yaratmak. Fakat tatbikatını beğenmiyenler çoktur. Adına kabaca "Kalkınma" denilen iktisadî hareketin rabbani bir hareket olmadığını, bunu yürütmek için cezbe halinde bulunmanın icap etmediğini, iktisad ilminin bir mucize değil hesap, kitap, rakam işi sayıldığını kabul etmek şarttır. Dünyanın hiç bir tarafında muhalefete "benim iktisadî politikamı tenkid etmiyeceksiri" diyen bir iktidar görülmemiştir. - Tabii demokratik memleketlerde - Bilâkis siyasi partilerin, üzerinde en ziyade çekiştikleri meseleler iktisadi meselelerdir. İngilterede de İşçi hükümeti geniş bir millileştirme hareketine girişmişti. Ama Muhafazakârların bu hareketi şiddetle tenkidini Attlee hiç bir zaman vatan hıyaneti saymamış, onların millileştirilen sahaları iktidara geçer geçmez yeniden hususi teşebbüse açacaklarını ilân etmeleri karşısında Daily Herald bir tek gün "iktisadî suikast" diye haykırmamıştır. Bir muhalefet, iktidardaki partinin iktisadî politikasını elbette ki tenkid edecektir.

Hata bir muayyen iktisadî politikaya "iktisadî yeniden kuruluş dâvamız" adını verip onu tabu ilân etmektir. Hele bu politikayı (Kıbrıs meselesiyle bir tutmak safdilliğin tâ kendisidir.

2 — Demokrasi kelimesini bir takım yavelerle birlikte kullanmak mecburiyetinden iktidar "sözcüleri kendilerini mutlaka ve mutlaka kurtarmalı, eğer bu bir hastalıksa tedavi görmelidirler. Tereddi etmek tehlikelerinden daima masun ve mahfuz tutulması elzem... Bir demokratik rejimi bütün fazilet ve üstünlükleriyle tesis etme kararı... Bunlarla hiç kimsenin aldanmadığının artık öğrenilmiş olması gerekir. İktidar Demokrasiyi kabul edecek midir, etmiyecek midir? Mesele buradadır. Demokrasiyi kabul etmenin anarşiye yol açtığı şimdiye kadar hiç bir yerde görülmemiştir. "Hürriyetin suistimali" lafı demokrasi düşmanlarının silâhıdır ve yirminci asrın ikinci yarısında ağızdan dolma bir tüfekten daha tesirli değildir.. Arjantinin haline bakınız; insanlar sokaklarda vuruşuyor. Bu,, Peronun fazla hürriyet vermesinden midir? Yoksa kısmasından mı?

B İ R T E K D E V A M Ş A R T I

Demokrasi her yerde birdir. Yalnız gerçeği vardır, sahtesi vardır. Batı memleketlerinin hiç birinde demokrasinin tereddisinden, faziletinden, üstünlüğünden bahsedilmez. Rejimin ismi önüne bir takım sıfatlar eklenmeye çalışıldı mı, işte o zaman korkunuz. Madem ki iktidarın bir demokrasiyi tesis etme kararı var, onu yolundan ne alakoyuyor? Hodri meydan! İşte hâkim teminatı, işte basın hürriyeti, işte Üniversite muhtariyeti, işte ispat hakkı.. Bunlarla başlanır ve Anayasanın demokratik bir rejime uygun şekilde tadiliyla yol tamamlanır. Böylece Türkiyede de insan bak ve hürriyetleri teminat altına girer. Ne miting sebebi kalır, ne kimsede miting niyeti..

Sadık Aldoğan
Hapishanede

Ama işlemeyen telefonlara zam yapılır da o zam tenkid edilirse, muhalefet hiyanet yolundadır. Ama istikrarsız ve fena idare edilmiş bir İktisadi politikanın neticesi dört bir tarafa borçlanılır da o tutum tenkid olunursa, muhalefet memleketin mali itibarını sarsmaktadır. Şeker almak için bakkalların, kahve almak için kahvecilerin önünde halk birbirine 'girer de darlık tenkid edilirse, muhalefet iktisadî suikastçıdır. Postaya zam, telgrafa zam, vapura zam, trene zam, sigaraya zam, içkiye zam, pamukluya zam, şekere zam... Bunlar düzgün bir iktisadî gidişin alametleridir de zamların lüzumunu münakaşa etmek hatadır, suçtur, alçaklıktır, vatansızlıktır.

Kırşehir halkı seçimlerde Cumhuriyetçi Millet Partisine rey verir vermez Kırşehir vilâyeti kaza haline getirilmiştir. Demokrasinin tereddisine mani olmak bu mudur? Yüksek Seçim Kurulu bizzat Cumharbaşkanının ve Başbakanın seçim nutuklarını seçim kanununa aykırı bulmuş, arkadan hakimlerin tekaütlük müddeti otuz yıldan yirmi beşe indirilmiştir. Rejimin fazileti bu mudur? İktisadî bir hareket olan kalkınmamız hakkında fikir beyan eden bir iktisad doçenti Millî Eğitim Bakanının ve Zafer'in hışmına uğramıştır. Demokrasinin üstünlüğünden anlaşılan bu mudur? Ya ispat hakkını vermemek İçin direnenler, ya "azot fabrikası kuruyoruz ya, ispat hakkı da ne oluyor" diyenler? Onları mı tereddi etmemiş, faziletli, üstün bir demokrasinin amansız müdafileri olarak alkışlıyacağız? Eğer iktidar organının memlekette huzurun devamı için koştuğu şartlar bunlarsa daha en azından üç sene bekleyecek demektir.

●

Halbuki yapılacak iş o kadar basittir ki.. Bunun için iktidarda bir zihniyet değişikliği, yahut değişik zihniyette insanların iktidar içinde iş başına gelmeleri kafidir, öyle insanlar ki kendilerini tenkid edenleri canavar saymasınlar.

Her şeyden evvel zemin partilerarasında bir uzlaşmaya müsait hale getirilir. Bir kısım muhalefet liderleri hapishanelerde, bir kısım muhalefet liderleri mahkemelerde iken huzurdan bahsetmek insanların ve toplulukların ıstıraplariyle alay etmekten başka şey değildir. Bir kısım gazeteciler hapishanelerde, bir kısım gazeteciler mahkemelerde iken. müşterek nokta bulmak için his kimse bir araya gelmez. Bir kısım muhalefet sözcüleri seçimlerdeki konuşmalarından dolayı hapishanede, bir kısım muhalefet sözcüleri aynı sebepten mahkemelerde iken iktidarla kim temas etmeye yanaşır? Zeminin müsait hale getirilmesi, işte bu manilerin en süratli şekilde ortadan kaldırılmasiyle olur. İktidar ilk önce o yoldan iyi niyetini gösterir.

İkinci adım, kısılan hürriyetlerin iadesidir. 2 Mayıstan sonra çıkarılan kanunlar ele alınır. Bunlar çıkarılırken bugün kabinede yer alan Samed Ağaoğlu gibi demokrat liderler bile antidemokratik olduklarını açıkça beyan etmişler, çıkmamaları için uğraşmışlardı. O halde aynı iktidarın bunları "vazifelerini yapmış" ilân edip tadili yoluna gitmesinden daha tabii ne olabilir? İspat hakkı kabul edilir, nüfuz tacirleriyle, politikayı servet vasıtası sayanlarla mücadele imkânı başına verilir.

İşte iktidar - muhalefet teması ancak bundan sonra başlıyabilir. Ancak bundan sonra iki tarafın ileri gelenleri bir masanın başına karşılıklı olarak oturabilir ve memleketin geri kalan meselelerini ele alabilir. Zira yukarda sayılanlar hep kaybolan eşeklerimizin iadesinden ibarettir. Bu millet iktidarı Demokratlara teslim ettiği zaman o eşeklerin dizginlerini kendi elinde tutuyordu.. Bunlar 1954 ten sonra dağların arkasında yek olmuştur.

Rejim meseleleri,dış politika meseleleri, iktisadî meseleler.. Hepsi hal yolunu bekliyor. İktidar ve muhalefet iyi niyetle, samimiyetle bunların bazıları üzerinde bir mutabakata varabilir. O noktalarda muhalefet iktidarı destekler. Mutabık kalınmayan hususlarda herkes kendi görüşünü seçim zamanı millete bildirir. İki seçim arasında memleket ebedi bir seçim kampanyası havası içinde yaşatılmaz. Huzur, işte budur. Sükûnet işte budur.

Eğer bu mevzularda haksız olan muhalefet olsaydı millet ona dönüp de bakmazdı bile.. İktidar yukarda sayılan işleri gerçekleştirsin, bakınız hiç kimse muhalifleri dinliyecek, hiç kimse onları destekleyen bir tek satır yazacak mıdır? Demokratik hürriyetler teminat altına alınsın, görülecektir anarşinin a sı memlekette kalacak mıdır? Niçin yüz binlerle insan Kasım Güleklerin, Osman Bölükbaşıların nutuklarım dinlemiye koşuyor? Hem de göz yaşartıcı bombalar veya coplarla dağıtılmak tehlikesine rağmen..

●

Korkulur ki "Kıbrıs mütarekesi" kısa süren bir tatlı hatıra olarak kalsın. Zira bu memlekette mesuliyet mevkiini 1958 e kadar işgal edecek olan Demokrat Partidir. Hareketin ondan gelmesi icap eder. Halbuki Kıbrıs dâvasında bile muhaliflerine el uzatan o olmamış, muhalefet kendiliğinden mütareke ilân etmiştir. Aynı muhalefetin, Zafer'in istediği gibi, hükümetin adını kabaca "Kalkınma" koyup mukaddes ilân ettiği iktisadî politikasını ve rejim bahsindeki tutumunu bugünkü haliyle desteklemesine en ufak bir ihtimal dahi yoktur.

Yirminci asrın ikinci yarısında memleketlerde anarşinin nasıl ve neden çıktığı mükemmel şekilde anlaşılmış bulunuyor. Hürriyetlerin kısıldığı yerlerde huzurun zerresini bulmak kabil değildir. Bunun rejimi diktatörlüğe götürdüğü de sadece Prof. Fuad Köprülünün hatalı zannıdır. Hadiseler şahiddir ki bu, ilk seçimlerde iktidarı tepetaklak devrilmeye götürmektedir. "Diktatör" artık Şarkınım filmlerinde bulunuyor.

gürültü vaktinde kolaylıkla önlenilebilirdi. Şimdi ise uzlaşma yolunda atılacak her adım iki tarafın hislerine çarpıyordu.

Konferans bitmiyor

Konferans toplandığı zaman çalışmaların bir kaç güne sığdırılacağı kanaatinde olanlar bulunuyordu. Sonra bu müddet bir haftaya, oradan on güne çıkarıldı. İngiltere toplantıdan mutlaka müsbet bir netice; çıkarmak niyetindedir. Gerçi netice ne olursa olsun bunun devamlı kalacağına hiç kimse inanmamaktadır. Ama şimdilik Akdenizin doğusuna bir sulh ve sükûnun gelmesi herkesi sevindirecektir.

Ancak konferans Balkan paktının son taşlarını da yerinden sökmüş bulunuyor. Bizim İçin Yunan dostluğu artık bir hayaldir. Belki diplomatlar gene kendi aralarında bir takım anlaşmalara varacaklar, parlak nutuklar söyliyecekler, beyanatlar yapacaklardır. Ama'milletler arasında yakınlaşma ihtimal ki bir daha hiç gerçekleşmiyecektir. Zira beynelmilel sahada gerçek dostluklar bir tek şeye ihtiyaç gösterirler: itimad. Venizelosla İsmet Paşanın Lozan muahedesini takiben buluştukları ilk günden başlayıp bugüne kadar süren devrede hep, bu itimadı bir gün kalblerimizde hissedeceğimiz 'ümidiyle Yunanlılara elimizi uzatmıştık.

Bugün anlamış bulunuyoruz ki bu ümid bir hayalden başka bir şey değilmiş.

Asayiş

Hazin hadiseler

Bu haftanın ortasında Çarşamba sabahı bütün İstanbulini Üzerine ağır. hazin bir hava çökmüştü. Şehirde büyük felaketlerden çıkmış bir ev, bir aile manzarası vardı. İnsanlar sokaklarda, etraflarını görmemek için başları eğik yürüyorlardı. Hakikaten bir gece evvel adeta bir siklon koca İstanbulu perişan etmişti.

Salı gecesi sabaha karşı şehrin caddelerinde bulunanlar gördükleri manzaraları hayatlarının sonuna kadar unutamıyacaklardır. O gece Beyoğlu, sanki talan edilmiş bir düşman mahallesiydi. Taksimden Tünele kadar yoldan geçmenin imkân ve ihtimali yoktu. Bütün cadde kepenkleri kırılan dükkânlardan alman eşyalarla doluydu. Kumaş, kumaş, kumaş.. Her renkten ve her çeşitten.. Kaldıran taşları, tramvay hattı, iki taraftaki asfalt tamamiyle örtülmüştü. Yerlerde kırılmış, parçalanmış buz dolapları, radyolar, bisikletler yatıyordu. Her taraf cam parçalariyle doluydu. Orada burada otomobiller devrilmişti; tekerlekleri boşlukta dönüyordu. Taksimdeki ve Galatasaraydaki kiliselerden henüz sönmemiş yangınların dumanları yükseliyordu. Üç dükkândan ikisi tamamiyle harap edilmişti. İsimleri yabancı veya sahipleri rum olan dükkânlara halk dolmuştu. Mücevihercilerdeki mücevherat, saatçilerdeki saatler, avizecilerdeki avizeler, porselen takımları hep havalarda uçuyordu. Halkı durdurmanın ihtimali yoktu. Ellerinde demir çubuk olanlar bunlarla kepenkleri kırıyor, içeriye dalmıyor, ne kadar eşya varsa hepsi dışarı fırlatılıp o dakikada kullanılmaz hale getiriliyordu.

Hemen aynı esnada İstanbulun bütün semtlerinde vaziyet aynıydı. Şuursuz bir kalabalık önüne ne çıkarsa eziyor, sahipleri rum diye bilinen ne kadar dükkân varsa aynı akıbete uğruyordu. Köşedeki, kıyıdaki bakkal dükkânları, sütçüler, ayakkabı tamircileri dahi talandan kurtulamadı. İnsanlara ne olmuştu, anlamak kabil değildi. Kimse bir tek çöpe elini sürmüyordu, fakat derin bir kinle her şeyi yıkıyor, paralıyordu. Sanki bir sadizm dalgası şehri bir ucundan ötekine sarmıştı.

Ankara nümayişlerinden
Müsebbibleri bulunuz.

İşin başlangıcı

Hadise, ikinci tab'ı yapan İstanbul Ekspres gazetesinin muazzam puntolu harflerle Atatürk'ün Selanik -teki evine yapılan suikastı haber vermesiyle başlamıştı. Havadis derhal yayıldı, havanın kararmağa başladığı saatlerde yer yer guruplar ortaya çıktı. Bunlar en ziyade Taksimde toplanıyorlardı. Eğer polis ve zabıta kuvvetleri o sırada müdahale etseydiler her şey önlenebilirdi. Fakat işin başında inanılmaz bir müsamaha gösterildi İhtimal ki sadece bir miting yapılacağı sanılıyor, bundan zarar geleceği kestirilmiyordu. Halbuki kalabalık daha Taksimdeyken asker ve itfaiye, sonradan aldıkları zecri tedbirleri alsalardı felâket gelip çatmıyacaktı. Ancak atılan kartopu bir kaç saat içinde çığ halini aldı. Artık kütleleri durdurmaya imkân yoktu. Askere ateş etmesi emri verilmişti, fakat ateş edilmedi. Askerî kamyonlar, tanklar ancak sabaha karşı köşe başlarını tutmuşlardı. Gece yarısı civarında Ankara yolunda olan Başbakan Adnan Menderesten Örfi İdarenin ilân edildiği haberi geldi. Vilâyette bir korgeneral tertibatı idare ediyordu. İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik, Valinin odasında bir. koltukta yorgun ve kararsız uzanmıştı. Herkes şaşkın vaziyetteydi. Her zaman olduğu gibi gene her şey Başbakandan bekleniyordu. Halbuki Adnan Menderes hemen kurulan bir telsizle hadeselerden haberdar edilebiliyordu. Ertesi sabah erkenden kaldırılacak ve akşam üzeri yeniden konulacak olan Örfi İdarenin ilânı da bu kararsız durumun neticesiydi.

Bakanlar Kurulu azaları acele İstanbula davet edilmişlerdi. Çarşamba günü Başbakanın bir basın konferansını müteakip toplandılar ve 'yeniden Örfi İdare ilânına karar verdiler. Bu kararı Cumhurbaşkanının Meclisi 12 eylülde toplantıya daveti takip etti. O gün Mecliste Salı gecesi ve Çarşamba günkü hadiselerin ve en ziyade hükümetin kararsız tavrının muhalefetle iktidar arasında tartışmalara, hattâ iktidar partisi içinden çok şiddetli itirazlara yol açacağı anlaşılıyordu. Meclis, örfi İdare hakkında bakalım ne karar verecekti? Zira basın toplantısında Safa Kılıçlıoğlu bile bunun lüzumsuzluğuna işaret etmişti. Karar tarihî bir karar olacaktı.

Taktikler

Ortada bir tahrikin bulunduğundan zerrece şüphe yoktu. Atatürk'ün evine yapılan suikast bütün yurtta tarif edilmez bir infial ve hiddet uyandırmıştı. Hava haftalardan beri zaten gergindi, insanlar sinirliydi. Fakat bu hisler bir anda kötü yollara sürüklendi, millî bir gösteri mahiyetinde kalması gereken nümayiş bir vandalizm halini aldı. Kütleleri o yola itenler hakkında hükümetin en sert tedbirleri ittihaz etmesini istemek herkesin hakkıdır. Zira nümayiş, az zamanda bir komünist nümayişi haline gelmişti. Bir kaç saat içinde on binlerce sopanın, demirin yerden biter gibi çıkmasındaki gayrı tabiiliğin de gözden kaçmasına imkân yoktu. Sokaklarda bir takım kimselerin "on binlerce lira kazanıyor, iki paralık malı iki liraya satıyorlar" diye kulaklara fısıldadığı duyuluyordu. En asil hisler, bir anda en adi şekle sokulmak istenmiş ve bunda kısmen muvaffak olunmuştu. Hattâ Selânikteki bombayı atan elin - bomba konsolosluğumuzun ve Atatürkün evinin camlarının kırılmasına sebebiyet vermiştir - bu niyetle o hareketi yaptığından şüphe edilemezdi.

İlk tahminler zararın bir milyar lirayı geçtiği yolundaydı. Tahrip edilen şunun veya bunun malı değil, her şeyden evvel milli servetti. Bugünkü sıkıntılarımız içinde yerlerine konulmasına hattâ imkân bulunmayan bir çok şey bir gece içinde mahvedilmişti. Çarşamba sabahı İstanbulda alış veriş yapmanın mümkün olmadığını görmek Salı gecesi hadiselerinin piyasaya nasıl tesir edeceğini anlamaya yetiyordu. Aynı şey İzmirde ve Ankarada da olmuştu.

Fakat bütün bunların üstünde Kıbrıs gibi yüzde yüz haklı olduğumuz bir dava dolayısiyle dünya umumi efkârı önünde düştüğümüz durum, millî şerefimize yapılan suikast en büyük kaybımızdı. Maddi zarar telâfi edilebilirdi, ama manevisinin yükü nesillerin omuzlarına yükleniyordu. Salı gecesi hadiselerinin batılı ölçülerle teraziye vurulması, aleyhimizde dünyanın en büyük propagandasını teşkil edecekti.

Millet, hakiki mesullerin en amansız şekilde cezalandırılmasını Hükümetten beklemektedir.

C. H. P.

Ciddiyete hasret

Kasım Güleği gözlerinizin önüne getirebiliyor musunuz? Sırtında İzmirli bir terzi tarafından 1800 ayrı kumaş pa:\-asiyle hazırlanan ceketi, bacaklarında 200 ayrı kumaş parçasından müteşekkil pantalonu,- ayağında çarıkları, elinde asası, altında eşeği... İnsanın hatırına "bari başına da bir fesleğen taksa" demek geliyor. Kasım Gülek.. Yani iktidara gelmesi en ziyade muhtemel muhalif parti seçimleri kazanırsa, Başbakan olma ihtimali en kuvvetli muhalefet lideri! Bunun ciddiyetle uzaktan veya yakından bir alâkası var mıdır? Bir başbakan namzedi böyle mi dolaşır? 2 numaralı lideri bu kılığa bürünen bir siyasi partiye rey verirken insanın yüreği sızlamaz mı? Ama, halkın hoşuna gidiyormuş.. Ama, iş başındakileri sinirlendiriyormuş.. Ama, alâka celbediyor, havadis teşkil ediyormuş. Bırakınız ki muhalefetin esas vazifesi iş başındakiler! sinirlendirmek değildir, halkın hoşuna gitmek, alâka celbetmek, havadis teşkil etmek başka leydir, ciddi bir muhalefet partisini temsil etmek başka şeydir. Halk güler, alkışlar da.. Ama halk İsmail Dümbüllüye de güler, onu da alkışlar. Ancak her gülen, her alkışlayan İsmail Dümbüllünün seçmeni değildir. Eğer C.H.P. bir gün memleketin idaresini almayı hakikaten düşünüyorsa, eğer Kasım Gülek başbakanlık makamına gelmeyi arzuluyorsa artık gülünç olmaya başlayan bu neviden hareketleri derhal durdurmalıdırlar. Osman Bölükbaşı kendilerine güzel bir misal olabilir. O da en aşağı Kasım Gülek kadar alâka topluyor, alkışlanıyor. Ama Osman Bölükbaşıyı bir tiyatro kıyafetinde gören olmamistir. Demek ki muvaffak olmak için o kılıklara bürünmeye lüzum yoktur.

Fakat bu haftanın başında Salı günü Ankarada C.H.P. nin Ziya Gökâlp caddesi üzerindeki sarı boyalı, içi yeni badanalanmış binasında toplanan partililer bu mesele etrafında fikir yürütmediler. Toplananlar il başkanlarıydı. Konferansa Genel Sekreter Kasım Gülek başkanlık ediyordu. İl başkanlarım Ankarada toplayan dâva, seçimlere katılmama davasıydı. Parti meclisi bugünkü şartlar altında seçimleri boykot etmeyi muvafık görmüştü. Bir demokrasinin asgarî şartları mevcut olmadıkça büyük muhalefet partileri seçimlerde iktidarı kaderiyle başbaşa bırakacaklardı. Fakat bunun muvaffak olması için halkın da sandık başlarına koşmaması lâzımdı. Demokrat Parti kendi teşkilâtına gizli bir tamim yapmış ve seçimlere iştirak miktarının mümkün olduğu kadar yüksek

C.H.P. Genel merkezi
Her ok bir istikamete

olmasına çalışılmasını bildirmişti. Şimdi seçimlere katılmayan iki muhalif partiden C.H.P. kendi teşkilâtına aksi tebliği yapıyordu. Mademki parti olarak seçimlere iştirak edilmiyordu, partililer de sandık başlarına gitmemeliydiler. İştirak nisbeti ne kadar düşük olursa, Demokrat Parti o kadar ibret alırdı. Üstelik muhalefet böylece bir kuvvet gösterisinde bulunurdu.

Ancak toplantıda bir başka husus meydana çıktı. Teşkilâtın bazı kısımları kazanacaklarından yüzde yüz emin olduklarından - Malatyada olduğu gibi - belediyeleri ellerinden kaçırmak istemiyorlardı. Onun için başka etiketler altında seçimlere katılmayı arzulayanlar vardı. İl başkanları konferansında bunun mahzurları ifade edildi. Mesele seçimlerin boykotunda halkın hakikaten C. H. P. ile beraber bulunduğunu göstermekti. Yoksa kazanıp kazanmamak endişesi değil. Onun için il başkanlarından bu hususta azami şekilde dikkat etmeleri istenildi. Gaye seçimlere iştirak nisbetini düşürmekti. Partililere bu nokta anlatılmalıydı. Tıpkı 1948 seçimlerini Demokrat Parti boykot ettiğinde Celal Bayarın D. P. Genel Başkanı sıfatiyle kendi teşkilâtından bir tamimle istediği şey...

Kurultay hazırlığı

Fakat partinin karşı karşıya bulunduğu bir mesele daha vardı: Kurultay. Kurultayın yaz ortasında toplanması gerekiyordu. Ancak bir kısım partililer iktidar partisi Genel Kongresinin beklenilmesi lüzumuna işaret ettiler, bu görüş kabul edildi ve Kurultay sonbahara bırakıldı. Bunun mahzurları vardı. Uğranılan bütün hezimetlere rağmen diğer parti çökmedi, bilâkis umulmıyacak kadar kuvvetlendiyse bunun sebebi iç mekanizmanın tıkır tıkır işlemiş olmasıydı. Hiç bir şekilde bu mekanizmaya müdahale edilmemesi prensibine halel getirilmemişti. Halbuki Kurultayın tehiri çarkların arasına birsopa sokuyordu. Sonbaharda ocak kongreleri başlıyacaktı. Buna mukabil il kongreleri henüz tamamlanmamıştı. Partinin Genel Kurmayında yer alanlar açık hava toplantılarına karşı müşkülât çıkarıldığından konuşmalarını bu kongrelerde yapıyorlar, onun için işi yavaştan alıyorlardı.

Parti Meclisi Ekimin başında toplanacak ve Kurultay tarihini tesbit edecekti. Bu tarihin Kasım içine düşeceğinden şüphe yoktu. Ankarada il başkanlarını toplamanın bir gayesi de bunun hazırlıklarını yapmaktı.

Kurultaydan pek çok şey beklemek gerekiyordu. Evvelâ Partinin genel kurmayına partiyi temsil selâhiyeti daha fazla kimseler seçilmeliydi. Ondan sonra partiye herkesten çok fayda sağladığı, herkesten çok çalıştığı, herkesten çok emek verdiği şöphe götürmeyen Genel Sekreter Kasım Güleğin ciddiye alınmasına imkân olunmayan hareketlerine bir fren vurulmalıydı. Kasım Gülek reklâm ile gülünçlüğün arasındaki hattı aşmış olmasa bile aşmak üzereydi. Halbuki C.H.P. gibi bir partinin ciddi davranması,' iktidarı ele aldığı takdirde işlerin daha iyi gideceği hususunda milleti ikna etmesi lâzımdı. Bunun şartı da Genel Sekreterin etrafına o çapta kimselerin getirilmesiydi. Ancak bunun için o çapta kimselerin de nihayet kımıldamaları gerekiyordu. Şeflik zamanı geçmişti. Artık şef kendi beğendiği adamları istediği mevkilere ne getirebilirdi, ne de getirmek istiyordu. Kurultayda seçim vardı, seçilmek isteyenler rey sahiplerini ikna etmeliydiler. Madem ki daha sonra bütün bir milleti ikna vazifesini yükleneceklerdi, bu işe delegelerden başlamaları kendileri için son derece faydalı olurdu.

Üniversite

İki başlı teşkilât

Başbakanın Kıbrıs hakkındaki sözlerinin yurt içinde uyandırdığı memnunluğu belirten Ankara Radyosu, Milli Türk Talebe Birliği Başkanının bu hususta yaptığı beyanatı da okudu. Muhalefet liderlerinin sözlerine bültenlerinde yer vermeyen Devlet Radyosuyla Anadolu Ajansının bir gençlik teşkilâtı başkanının sözlerine hususî bir ehemmiyet atfetmesi, pek gayrı tabii sayılmazsa da, spikerin Birlik Başkanı olarak Orhan Sakarya adında bir şahıstan bahsetmesi hayretle karşılandı.

Radyolar, bu mevzuda bir kaç defa birbirine zıt yayınlar yapmışlardı.

Talebe Birliğinin normal kongresi, Şubat ayında, Erzurumda toplanmıştı. Erzurum bir sınır, şehri idi. Üstelik Atatürk Üniversitesi için merkez seçilmişti. Burada yapılan kongrede Nejat Çerman adında bir gazeteci • üniversiteli Birlik Başkanlığına getirilmişti. Fakat Millî Türk Talebe Birliğinin, iktidarın Doğu Üniversitesi kampanyasını desteklemek üzere Erzurumda yaptığı kongre, ne Anadolu Ajansında, ne de Radyolarda yer bulmuştu. Zira Nejat Çerman, Dünya gazetesinde çalışıyordu. Gülhane ve Florya hadiselerini çıkartan, hattâ Bediî Faik - Dr. Sarol münakaşasına sebep olan hadiselerin haber kısanlarım bu gazeteye getiren muhabir oluşu, kongrede kaybedenler tarafından kolayca istismar edilmiş, hali vaziyet Devlet Bakanına duyurulmuş, kaybeden şahsın Ankara D.P. teşkilâtının faal üyelerinden bulunuşu, Birlik seçimlerinde particilik meselelerinin rol oynadığı hakkında iktidar ilgililerinde bir zan doğurmuştu.

Bazı üyeler, tabiî itiraz haklarını kullanır, Erzurum kongresinin iptalini isterken, Orhan Sakarya ve bazı arkadaşları da Ankarada kendi kendilerine yeni bir kongre hazırlamak yolunu tuttular. Merkezi İstanbulda bulunan Millî Türk Talebe Birliği Genel idare Heyeti, Ankara Vilâyetine resmî müracaatlarla, toplanacak olan kongrenin usulsüz hazırlandığını, kanuni formalitelerin yerine getirilmediğini ve tanınmayacağını bildirdi. Bildirdi, fakat kongrenin toplandığını, Orhan Sakaryayı başkan seçtiğini Ankara radyosunun sabah, öğle, akşam tekrarladığı haberler bülteninden öğrenmekte gecikmedi.

Bu arada, İstanbul Sekizinci Asliye Hukuk Mahkemesi, Nejat Çerman'a bir celp göndererek, kendisini mahkemeye çağırıyordu. Birliğin avukatı, Birliğin üyelerinin talebe dernekleri olduğunu ileri sürerek şahısların dava hakkı bulunmadığını mahkemenin ilk celsesinde belirtti. Üç celse devam eden duruşma bu itirazı karara bağlamadan Erzurum kongresinin iptaline karar verdi. Hüküm temyiz edildi. Netice beklenirken, Birlik çalışmalarına devam ediyor, günün hadiseleri olan Fener Patrikhanesi ve Patrik hakkında tebliğler, beyanatlar yayınlıyordu.

Bir gün İstanbul ve Ankara radyosunun öğle yayımım dinliyenler, M.T.T.B. Başkanı Nejat Çermanın Ajansın bir muhabirine Patrik hakkındaki beyanlarını tavzih edici ve olanları gençlik heyecanına bağlayıcı bir mülakat verdiğini öğrendiler. Beyanat gençler arasında teessür, hattâ bazılarında infial uyandırmıştı. Talebe Birliği Başkam neden sözlerini tavzih veya geri alma lüzumunu duymuştu.

Hakikatte o günün sabahı polisler başkanı, vilâyete davet etmişlerdi. Gökay, "gazeteci - üniversiteli" başkam, bir odaya sokmuştu. Yandaki odada Menderes, Köprülü ve Sarol da vardı. Birliğin kapatılacağım ve bunun mesuliyetinin, tarihî mesuliyetinin kendisine ait olacağını Gökay, Çerman'a söylemiş, bu mesuliyetten kurtulmak istenirse, ilişik beyanatın imzalanmasını bildirmişti. Beyanat çok ağırdı. Talebe Birliği Başkanı imzalıyamadı. imzaladığı takdirde, Atenagoras'a âdeta tarziye vermiş olacaktı.

Vali, dışarı çıktı. Bitişik odadan sesler geliyordu. Yeni bir metin getirdi. O da olmadı. Üçüncü metin - ki radyoda okunmuştur - Birlik Başkanı tarafından kabul edildi ve Ajans muhabirine verilmiş gibi gazetelere gönderildi.

Bâbıâlinin merdivenlerinden inerken Çerman olanların düzeltilmesi lüzumuna inanmış ve Gökayın baskısından kurtulur kurtulmaz, gazeteleri dolaşmıştı.

Aynı radyolar, şimdi Birlik Başkam olarak Nejat Çerman'ı yayıyorlardı. Fakat mahkemenin kesinleşmiyen kararı, Temyizde Adliye tatilinin bitmesini' beklerken, Orhan Sakaryanın adı, Kıbrıs Konferansı dolayısiyle yeniden radyoya geçti. Zira Dr. Sarolun Trakya gezisini "Dünya" adına takibeden gazeteci-Başkan" Nejat Çerman bu defa Devlet Bakanını adamakıllı kızdırmış bulunuyordu.

Üniversite ve siyaset

İşin garip tarafı şudur ki bütün bu hâdiseler cereyan ederken Ankarada da Millî Eğitim Bakam Üniversite profesörlerinin siyasetle meşgul olmalarını önliyebilmek için cansiperane gayretler sarfediyor, kabul ettiği Forum dergisi yazarlarına yarı rica, yarı tavsiye, yarı tehdit, yarı kendisinden başka birinden gelen zorun tesiriyle hareket ettiği intihamı uyandırarak iktidarın ademi memnuniyetini ifade ediyordu. Böylece "üniversitede siyaset" tâbiri bir garip mâna alıyordu. Siyasetle asıl meşgul olmaması gereken, talebe teşekkülleriydi. Halbuki onların başına kimin getirileceği partiler arasında münakaşa mevzuuydu. D.P. mutlaka kendinden birini istiyordu. O kadar ki başkanlığı temenni edilen şahısların isimleri sanki başkanmış gibi radyolarda süylettiriliyordu. Bakanından valisine kadar resmi bir çok şahıs bu işle uğraşıyordu. Bu, partizanlık sayılmıyordu da iktisad doçentinin enflasyonun tehlikeleri hakkındaki iktisadi yazısı siyasetle uğraşmak telâkki olunuyordu.

Kapaktaki Diplomat

Muharrem Nuri Birgi

Du hafta Salı günü Londra'nın meşhur Dovvning Street 10 numaralı binası önünde üç adam duruyordu. İkisi uzun boylu İdi- ortalarında duran adam ise kısa boylu ve zayıftı. Birinci adam İngiliz Başvekil Eden, karşısında duran ve Eden'in elini hararetle sıkan Türkiye Dışişleri Bakan Vekili Fatin Rüştü Zorlu idi. Her iki devlet adamının arasında duran şahsın adı Muharrem Nuri Birgi idi ve Dışişleri Bakanlığının "bir numaralı" insanı idi.

Muharrem Nuri Birgi, dışişlerimizin yetiştirdiği mümtaz simalardan ve diplomatlardan birisidir. Hemen her konferansta Türk delegasyonunun en mümtaz şahsının yanında kendisini görmek mümkündür, hemen her dış meselede ilk ve mühim söz onundur. Harici meseleleri o hazırlar, detaylarına varıncaya kadar o tesbit eder, müzakerelerin tarzını o tanzim eder ve Türk devlet adamlarının önüne getirir.

Kıbrıs meselesinin müzakere edildiği şu gemlerde, Muharrem Nuri Birgi diğer dış meselelerde olduğu gibi bunda da İlk plânda ve en mühim roldedir. Konuşmaların, verilen beyanatların hazırlanışı Muharrem Nuri Birgi tarafından yapılmıştır. Bu sebeplerden Muharrem Nuri Birgi'yi Türk delegasyonu başkanı yanından ayıramaz.

Bu mümtaz diplomatımız 1907 de İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini Galatasaray'da yapmış, mezun olduktan sonra Fransa'ya gitmiş, Paris Siyasî İlimler Okulunu bitirmiş, daha sonra Cenevre Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur.

1932 tarihinde dışişlerine intisap eden Muharrem Nuri, kısa zamanda kendisini göstermiş ve sırasiyle Varşova, Madrit, Paris gibi mühim merkezlerde vazifeler almıştır. 1944 de Bakanlık hizmetine alman Muharrem Nuri, muhtelif vazifelerde bulunduktan sonra, 1952 de Bakanlık Müsteşarı, 1954 tarihinde de Bakanlık Umumi Kâtibi olmuştur. Halen bu vazifeyi deruhte etmektedir.

Gölge Devri ve Sonrası

Avni BAŞMAN

Pek eski zamanlarda değil, bundan yarım asır önceye kadar bu memlekette hayli uzun bir "gölge devri" hüküm sürdü. O zamanlar, iyi-olan veya öyle görünen her yeni iş, Padişahın türlü sıfatları arasında o ise yaraşan hangisi ise onun "gölgesi" altında yapılmış olurdu. Şirket-i Hayriyenin yabancı tezgâhlarda' yaptırıp getirttiği bir vapura dair gazete haberi "Sâyei terakkivâyei Hazreti Şetıinşâhide..." diye başlardı; falan vilâyetin filân' kazasına-bağlı bir nahiye merkezinde bir jandarma karakolu mu yapıldı, havadisi gazetelerde şu başlangıçla okurdunuz: "Sâyei âsâyişvâyei Hazreti Tacidâride..."; yapılan mektepler hep "Sâyei maarifvâyei Hazreti Padişâhide...", köprü ve yollar hep "Sâyei ümranvâyei Hazreti Şehinşâhide..." vücut bulurdu. Cami ve dinî- tesis havadisleri için başlama formülü daima "Sâyei diyanetvâyei Hazreti Hilâfetpenâhide..." idi. "Saye" Farsça gölge demektir, her iş, her şey, o zamanlar, Padişahın türlü gölgelerinin, birinin altında idi. Zaten Padişahın kendisi de gölge idi, fakat Arapça gölge: Zili; o Zıllüllahı fil-arz, yani "Allanın yer yüzündeki gölgesi" idi. Bu sözün, hâlis İslâm itikadına göre "küfür", onu söyliyenin de "kâfir" olması lâzımdı,'ama olmazdı; zira ulema hazretleri, medresede, " bedi'" ve "beyan" okumuş zatlardı, hakikat ile mecazı ayırd ederlerdi; buradaki gölge. hakiki gölge değil, mecazî gölge idi.

Fakat diller böyle formüllere o kadar alışmıştı, hakikat ile mecaz arasında, koca bir devirde, şehir ve kasabalarda ahlâk seviyesi o kadar alçalmıştı ki'sâye" en bayağı riya ile en aşağılık yaltaklanmanın etiketi olmuştu. "Saye" aile içine, kişinin öz hayatına kadar girdi: "Sâyei Şahanede" doğulur, "sâyei Şahanede" yetişilir, "sâyei Şahanede" tahsil edilir, "sâyei Şahanede" evlenilir, hattâ "sâyei Şahanede" çoluk çocuk sahibi olunurdu. Yalnız ölmek "saye" sizdi. Herkes kendi başına ölürdü.

Gene o devirde her işe mutlaka dualar ve Padişahı metheden sözlerle başlamak âdetti. Bir kitap mı yazdınız, başına mutlaka bir mukaddime koyacak ve mukaddimenize "Sâyei irfanvâyei Tacidârı âzamide, asrı Hümayunlarında memlekette her sahada, hususiyle Maarifde görülen büyük terakki" den bahsederek girecektiniz.

Türkiye 1908 Temmuzunun son haftasına kadar hep gölge altında yaşadı, güneş yüzüne hasret kaldı. Galiba bu sebepten olacak ki 1908 de apansız doğan Meşrutiyet güneşinin, tesiri, buluttan birden bire sıyrılan güneşin ilk anlardaki tesiri gibi, hayli kavurucu oldu.

Gölge devrinin sona ermesinden sonra bile dillerde, kafalarda ve ruhlarda kökleşen "gölge" itiyadının sökülüp silinmesi, "saye ahlâkı" nın tasfiye edilmesi, kolay olmadı. "Sâyei Şahane" den sonra bir müddet "sâyei Meşrutiyet", onun arkasından da "sâyei Cumhuriyet" formülü yaşadı. Ve ancak Farsça "saye" kelimesinin dilden uzaklaşması ile gölge devrinin bu son izinden - hiç değilse dış görünüş bakımından - kurtulmuş olduk.

Hamdolsun, şimdi Türkiyede yep-yeni bir aydınlar nesli var: saye devrinin havasını teneffüs etmemiş, saye ahlâkının son izlerinden uzakta, tropik ormanlarının loş gölgeli havası içinde nemli topraklarda yaşayan mantarlar gibi değil, parazit bitkiler gibi de değil, asırlık muazzam ağaçlarla boy yarışına girerek başlarını gölgeden kurtarıp güneşe eren yiğit genç ağaçlar gibi yetişmiş som karakterli, hür kafalı genç aydınlar nesli. Memleket meselelerini, millî dâvaları ilmin ışığı altında müstakil bir görüşle incelemeği bilen, onlar üzerinde bir fikir ve rey sahibi olduklarını çıkardıkları hakikaten tarafsız dergilerindeki yazıları ile göstermekte olan bu genç aydınlardır ki bugün memleketin asıl fikir kuvvetini temsil etmektedirler. Türkiyede ideale en yakın manâsı ile demokrasi, hiç şüphesiz, bugün .siyasî ihtiraslardan uzak olan o aydın neslin memleket işlerini fiilen idare edecekleri zaman gerçekleşecektir. FORUM'da Canlı, kudretli kalemlerinin mahsulü olan değerli makalelerini haz ile, istifade ile okuduğumuz gençlerin - büyük bir kısmı o nesle yakın gençlerden teşekkül eden - iktidarca hoş görülmediğine inanmak pek zordur. Hemen hepsi bilgi ve salâhiyetle ifade edilmiş dikkate değer görüşleri, mütalâaları ve tenkidleri ihtiva eden bu makaleler arasında, hüküm neticeleri bakımından, yüzde yüz isabetli olmıyanlar bulunabilir; böylelerine, onların usul ve üslupları dairesinde, cevap vererek hatâlarını göstermek yolu herkes için açıktır. Siyasî ve iktisadî mevzular basit matematik meseleleri değildir ki herkesçe kabul edilmiş belli kaidelere göre daima aynı şekilde hallolunabilsin. Şimdiye kadar Çıkan yazılarını dikkatle okumuş olanlardan insaf sahibi hiç kimsenin şüpheye düşemiyeceği bir nokta vardır: o fikirler» o yazılar milletini ve memleketini seven, onların hayrı için çalışan, şahsiyatın her türlüsünden uzak duran, şahsi menfaat ve- ihtiras gütmeyen iyi niyetli samimî insanların kafalarından doğmaktadır. O gençlerin Üniversitede vazifeli olmalarının böyle yazılar yazmaları ile uzlaşamıyacağı düşüncesi ise aklın kabul edemiyeceği bir hüküm olur. Üniversitenin yaşlı ve genç hocaları, memleket dâvaları,' millet meseleleri man ve ancak o zaman muaheze man ve ancak o zaman muaheze edilebilirler. Üniversite hocaları söylemiyecek, fikir, mütalâa ve tenkidlerini yaymıyacak da, böyle yüksek mevzular, yalnız bazı parti politikacılarının mesuliyetsiz ve ölçüsüz siteleri ve demagojik mügalâtaları ile mi münakaşa edilecek? FORUM dergisinde toplanmış olan genç üniversite hocalarından hükümetin bekliyeceği, elbette ki, onların memleket işleri hakkındaki fikirlerini tam bir istiklâl ile açıkça ifade etmeleri olmalı idi, zira makûl olan ancak budur.

Başlarını yükseltip gün ışığına ermiş olan o gençler, bes-belli ki, 'kimseden ihsan beklemiyorlar; böyle olduğu için sadece gölge etmemekle onların gönülleri kazanılabilir. Bu kadarı bile, bugünkü şartlar içinde, hem o aydın gençler için - bir teşvik, hem memleketin irfan hayatı için hayırlı bir "alâka tezahürü" olur.

Açıkça söylemeliyiz ki FORUM, şekli ile, muhtevası ile, genç üniversite hocalarımızın herkese iftiharla gösterebileceğimiz' canlı bir eseridir. Bu eser devam etmelidir; okumuş gençlik millete faydalı olduğuna inandığı samimi düşüncelerini serbestçe yaymalıdır ki selâhiyetsiz ve gayrı mesul yazıları okumaktan şişmiş olan kafalar biraz sükûna ve vuzuha ersin ve bu arada bazı faydalı şeyler öğrenmek fırsatma da kavuşsun. Fikir hürriyeti her zaman ve her yerde faydalı olmuştur: dünyanın fikir hürriyetine kıymet veren memleketleri ile vermeyen memleketlerinin manzaraları meydandadır. Unutmıyalım ki memleketimize zeki ve yüksek kabiliyetli bir genç nesil kazandıran ve o gençliği besleyen yegâne kuvvet fikir hürriyeti olmuştur. Fikir hürriyetini kısmak onun mânevi gıdasını kesmekten başka bir şey olmaz ki bunun zararını da neticede memleket çeker.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Fuar

Umumi karakter

Bu satırların yazıldığı sırada İzmir Enternasyonal Fuarı bir aylık devam müddetinin ilk on gününü geride bırakmış bulunuyor. Bu yılki Fuar hakkında umum! . bir hüküm vermek gerekirse, geçen yıllarınkine nazaran, muhtelif bakımlardan daha az başarılı olduğu kolaylıkla iddia edilebilir. Böyle bir hüküm vermekle bir haksızlık ve hata yapmış,olduğumuzu da zannetmiyoruz.

İzmir Enternasyonal Fuarı, Kültürpark denilen geniş'bir saha dahilinde 20 Ağustostan 20 Eylüle kadar, bir ay devam eder, Memleketimize uzak yakın bir çok devlet her yıl fuara iştirak eder. Fuarın enternasyonalliği de buradan gelmektedir. Fuar, ikinci dünya harbinin devam ettiği sıralar, bir kaç yıl yalnız millî fuar olarak açılmıştır. Harbin sona ermesinden beri her yıl yabancı devletler fuara muntazaman katılmaktadırlar.

Fuarlar milletlerarası ticari-iktisadî münasebetlerin gelişmesinde büyük rol oynarlar. Milletlerin karşılıklı olarak birbirlerinin iktisadi kabiliyet ve kifayetlerini görüp tanımalarını mümkün kılarlar. İştirak eden memleketlerden her biri istihsal edebildiği ve dünya ticaretine arzedebileceği mal ve metaları burada teshir ederler. Diğer memleketlerin arzettiklerini görürler. Ayni istihsal mevzuunda faaliyet gösteren memleketlerin müstahsilleri arasında mukayese imkânları fuarlar sayesinde yaratılmış olur. Bunun, dünya ticaretinde rekabetin tahakkukuna yardım etmesi bakanından, faydası ehemmiyetlidir. Fuarlar, İzmir Fuarında bir kaç harp yılında görüldüğü gibi, millî veya enternasyonal olabileceği gibi muayyen bir istihsal şubesini ilgilendirmek üzere spesifik yahut bir memleketin her türlü istihsal kollarının faaliyetlerini içine alacak şekilde umumi bir karaktere sahip olabilirler. İzmir Enternasyonal Fuarı umumî karaktere sahiptir. Bundan bir kaç ay evvel Arjantinin merkezinde açılan endüstri fuarı spesifik bir fuardı. Fuarları bir de kuruluğu memleket bakımından ithalât ve ihracat fuarı diye ayırmaktadırlar. İzmir Fuarı henüz bir ithalât fuarıdır. Ekonomimizin gelişmesi, ihraç kabiliyetini haiz mallarımızın istihsali arttıkça tedricen- karma bir mahiyet alması beklenebilir. Bu yıl, maalesef fuarın bir ithalât fuarı olması vasfı bile tam mânasiyle tahakkuk edebilmekten uzak kalmıştır.

Filhakika bu yıl fuara on altı devlet iştirak etmiştir. Geçen yıl iştirak edenler 18 idi. Bu on altı devletin besi demir perde gerisi peyk devletleridir. Geriye kalan on bir devletin bir kısmının pavyonları tam olarak dolu olmadığı bir tarafa bazılan halen bomboştur. İştirak eden devletler arasında' Libyanın iştiraki sadece sembolik mahiyettedir.

Bu seneki durum

Sayıları beşi bulan peyklerin fuarda gösterdikleri varlık bilhassa dikkat çekicidir. İtalyan pavyonunun tamamen, İngiliz, Fransız, Alman ve diğer bir kaç yabancı devlet pavyonlarının kısmen noksan olmaları yanında, peykler pavyonlarının her bakımdan güzel olmasına gayret ve itina etmişler. Bunlar arasında Çekoslovak ve Polonya pavyonları bilhassa zikre şayandır. Bu pavyonlarda medeni cemiyet hayatımın 'hemen her türlü ihtiyacına karşılık teşkil, eden malların teşhir edilmekte olduğunu görüyoruz. Bilindiği gibi, komünist peyk devletlerde hususi teşebbüs ve dolayısiyle hususi iktisat mevcut değildir. Her türlü cemiyet faaliyeti gibi iktisadi faaliyetler de tamamen devlet kontrol ve idaresi altındadır. Komünist devletler bu gibi milletler arası faaliyetlerde beliren, propaganda ve gösteriş imkânlarından azami derecede istifade etmeyi hiç ihmal etmemektedirler. -Aynı durumu, Nazi Almanyası devrinde Fuardaki Alman pavyonunda da

Havyar, ıstakoz ve fedakârlık

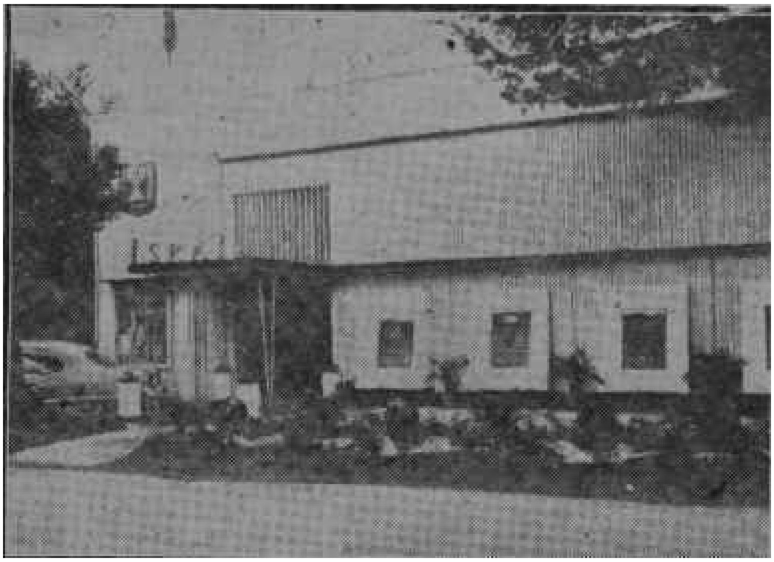
Memen bütün dünya memleketlerinin Maliye Bakanları ' veya onların en' selâhiyetli temsilcileri şu günlerde İstanbulda toplanmış olacaklardır. Gayeleri elbette ki Türkiyenin iktisadî ve mali vaziyetini tetkik etmek değildir. Fara Fonu toplantılarında bulunacaklar ve batı camiasını ilgilendiren mühim meseleleri müzakere edeceklerdir. Fakat bu arada Türkiyeye " hususî bir alâka göstermemeleri imkânsızdır. Bu bakımdan böyle bir vesileyle en kıymetli maliyecilerin memleketimize gelmeleri bizim için hakikaten büyük bir talih eseridir.

Türkiyenin büyük bir malî sıkıntı teinde bulunduğunu inkâr etmenin lüzumu yoktur. Yabancılara karşı ödenmemiş borçlarımız hem büyük bir yekûn tutmakta, hem de alacaklılarımız hususî ticaret erbabı olduğundan alacaklarını tahsil edememekten mütevellid zararlarını mütemadiyen kendi resmî makamlarına şikâyet mevzuu yapmaktadırlar. Ekonomi ve Ticaret Bakanının hem de İzmir fuarında borçlarımızın ödenmiş olduğunu söylerken neyi kasdettiğini anlamak pek müşküldür. Zira o İzmir fuarı ki geçen yılki fuarda satılan eşyaların bedeli henüz transfer edilmediğinden - fuardan evvel o transferlerin hususi şekilde yapılacağı vaad ve temin olunmuştu - bir çok memleket şeklen iştirak etmiş, bazıları ise her şeye rağmen katılmamıştır. Bunları söylememizden maksad şudur: Türkiyeyi, sıkıntı içinde olan ve bu yüzden borçlarını ödemekte büyük müşkülâtla karşı karşıya kalan bir memleket olarak bilmektedirler. Hakikat de budur.

Şimdi Demokrat Parti iktidarının şatafat merakı pek çok delillerle ortada bulunduğundan bir noktayı hatırlatmak istiyoruz. Bakanlar ve diğer temsilciler şerefine • tertiplenen ziyafetlerde, kokteyllerde, suvarelerde Allah rızası için batılı ölçülerle hareket edelim, Türkiyenin darlık ve sıkıntı çeken bir memleket olduğunu hatırdan çıkarmıyalım,, misafirler üzerinde envai çeşit yemek ve içkilerle değil, ciddiyetimizle, sıkıntıya katlanıştaki ve karımızla tesir etmeye çalışalım. Gösterelim ki işleri ciddiyetle ele atmış ve ayağımızı yorganımıza göre uzatmış bulunuyoruz. İstersek harp sonrası İngilteresini hatırlıyalım ve büfemizi O model üzerine tertipliydim. İstersek Almanyaya dönelim ve orada yapılanların hududunu aşmayalım. Ama ne olur, Lâle devrini hatırlatan geceleri bir tarafa bırakalım, Savaronayla mehtap gezintileri, balık avı partileri tertiplemiyelim, şampanyalar ve viskiler su gibi akmasın, varsın kuş sütü masalarımızda bulunmasın. Biz muhteşem kabul resimleri verecek zenginlikte değiliz, biz şatafat yarışına çıkmadık, biz elimizdeki imkânları en lüzumlu yere tahsis etmeye mecbur bir milletiz. Fakir milletiz. Bunun utanılacak bir tarafı yoktur.

Utanılacak taraf, içerde israfın son kertesine varmışken dışarıya olan borçlarımızı ödemez vaziyette görünmektir. Maliye bakanları memleketimizden böyle bir düşünceyle ayrılmamalıdırlar. Bilmelidirler ki Türkiye hakikaten daha müreffeh bir yarın için bugün canını dişine takmış çalışmakta, alın teri ve emekle yükselmeğe gayret etmektedir. Maliyecilerin nezdinde o zaman itibarımız artar, bizi o zaman takdir ederler, bunların hepsinin daha mühimi . güven duyarlar. 'Mali meselelerin ziyafet sofralarında halledilmesi batıda âdet değildir. Sofrada gülünür, söylenir, baş sallanır, hattâ vaadde bulunulur. Ama iş fiiliyata intikal etti mi masanın başına geçilir, hesap ve kitap ele alınır, hisler değil mantık ve ihtisas konuşur. Memleketin hakiki çehresi, imkânları, hali ve istikbali göz önünde- tutulur.

Batıda işler böyle görülür.

1955 İzmir Enternasyonal fuarı
Çok lâf, az rağbet

görürdük. Fakat ne olursa olsun, güzel pavyon hazırlamış olmak, memleketinin bütün imkân ve varlığını, hangi gaye ile olursa olsun, teşhir etmek ve tanıtmak istemiş olmak her halde bir kabahat değildir. Kaldı ki, bazı şartlar önümüzdeki devrelerde bizim peyk devletlerle daha sıkı ticarî ve iktisadî münasebetlere girişeceğimizi gösterir tarzda gelişmektedir. Bu itibarla da pavyonlarına fazlaca gayret sarfetmeleri haklı görülebilir.

Bu yıla gelinceye kadar fuardaki pavyonuna hakikaten büyük bir emek ve dikkat sarfeder gördüğümüz Batı Almanya'nın bu yıl ayni arzu ve gayrete sahip olmadığı görülmektedir. Teşhir edilen eşyalar bakımından olsun geçen yılların pavyonlarından daha az göz doyurucu, daha az cazibeli, daha az itina gösterilmiş olarak fonksiyonunu ifa etmektedir. Aynı şeyler İngiliz ve Fransız pavyonları için de söylenebilir. Halbuki bunlar yanında Yugoslav ve İsrail pavyonları geçen yıllara nazaran biraz daha güzel ve iyi olmaya gayret etmişlerdir. Pavyonlarına bu defa pek itina etmek lüzumunu duymamış plan devletlerin bizim bilhassa ticârî-iktisadî münasebetler halinde bulunduğumuz devletler oluşu dikkati çekicidir. Bir kısım pavyonların' az emek ve itina görmüş olmaları yahut tamamen veya kısmen boş olmaları, bir taraftan dış ticaret faaliyetlerimizin son bir kaç yıllık neticelerinin eseri olabileceği gibi, bir taraftan da devletlerce fuarda teşhir olunmak istenilen mallara dair Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının tesbit . ettiği kontenjan sisteminin iyi işlememesi ve yapılan tahsislerin kifayetsizliğinin bunda tesiri olduğu muhakkaktır.

24, İzmir Enternasyonal Fuarına yerli ve yabancı 3000 e yakın firma iştirak etmiş bulunmaktadır. Fuar açılmazdan bir müddet evvel İzmir Belediye Başkanı, fuara dair izahlarda bulunmak üzere, tertip ettiği bir basın toplantısında izahları sırasında, bu yıl ilk defa olmak üzere, bir Türk Pavyonunun kurulacağını, bu suretle fuarın bizim bakımımızdan, ihracatçı karakteri almaya başlıyacağını bildirmişti. Tasavvurun bu yıl da fiiliyata çıkarılamadığı görülmektedir.

Türk pavyonları

Bir Türk pavyonu kurulamamışsa da, hemen bütün İktisadî Devlet Teşekküllerine ve. bunların faaliyetlerine pek geniş yer ayrılmıştır. Sümerbank, bir dereceye kadar,' istisna edilirse, diğerleri için ayrılan yerler ve sahalar bir hayli müsrifçe tutulmuş. Koskoca binalar içlerinde teşhir edilen birkaç öteberi ve rakam tablosuyla gözlere ve zevklere hiç hoş gelmemektedir. Bunların pek çoğunu, ancak birine tahsis edilen bir binada toplayıp daha manalı ve güzel bir şekilde teşhir yoluna gidilmiş olsa idi, isabetli hareket edilmiş olunurdu, zannediyoruz. Fakat bu takdirde de onca binayı neyle doldurmak kabil olacaktı meselesi ortaya çıkardı ki;, bu bize burada zihnimize takılan bir noktayı açıklamak arzusunu vermektedir. Fuarın içinde, kurulduğu Kültür Park yılın geriye kalan on bir ayında sadece bir parktır. Bir yeşil sahadır. Ve her halde bu sahanın ilk ve en mühim hususiyeti, on iki ayın bir ayında fuara zemin teşkil etmekten çok güzel bahçeleri, tarhları, çeşit çeşit çiçek ve ağaçları ile halk için bir gezi ve dinlenme yeri olmasıdır. Halbuki her yıl bir aylık fuar için kurulup ondan sonra da bir daha ancak ertesi sene kullanılacak binaların sayısı yıldan yıla artmaktadır. Bu binalarda bir estetik güzellik aramak beyhudedir. Birbiri üzerine yığılmış olan bu yapılar her 'gün biraz daha parkın tabiiliğini öldürmektedir. Boş saha bulunması günahmış gibi bunları yılın on, bir ayı hiç bir işe yaramıyacak zevksiz ve şekilsiz binalarla doldurmak yetmiyormuş gibi, bir kaç yıldan beri kâh gazino veya büfe Kurmak, kâh pavyonlara yer açmak kastiyle güzelini çimenlikler ve parteller yok edilmektedir. Fuarı daha çok muvakkat yapılarla geçirip parkın tabiiliğini muhafazaya itina edilse, muhakkak ki İzmir belediyesi şehre büyük 'hizmetlerinden birini etmiş olacaktır.

Maliye

100 milyon alacak

Irakla Türkiye arasında mevcut bir anlaşmaya göre Türkiye, Irak. petrollerinde yıllık muayyen bir hisseye sahiptir. Fakat nedense birkaç yıldan beri -Irak bu borcunu ödememiştir. Borcun yekûnu yüz milyon Türk lirasını bulmuştur.

Bir kaç yıldan beri tahsil olunamayan, bu yıl da tahsili şüpheli bulunan bu alacak, 1955 yılı bütçemizin gelirler kısmında bir gelir kalemi olarak' yer almış durumdadır. Böylece bu alacak, giderler bölümünde mevcut yüz milyon liralık bir giderin karşılığını teşkil etmektedir. Alacak tahsil edilsin edilmesin bu miktar harcamanın yapılacağı muhakkaktır Her şey ayni kalmış olsa, sırf bu yüzden bütçenin yüz milyonluk bir açıkla sona ermesi icap eder. Fakat hükümet aldığı bir seri zam kararlarında bu neticeyi hesaba katmış olarak hareket etmiş olsa gerektir. Çünkü her hangi bir şekilde açığı karşılıyacak kaynak temin edilmemesi halinde hükümet karşılığı olmayan harcamalar yapmış olmak durumunda kalacaktır. Bu derece açık bir vaziyetin ise bütçe ve maliye prensipleriyle izah edilebilir tarafı yoktur.

Hükümet bir taraftan muhtemel neticeyi çeşitli zamlar meydana getirmek suretiyle dikkate almış gözükürken, diğer taraftan da Irak hükümeti ile müzakere halindedir. Yüz milyon liralık petrol hissemiz üzerinde cereyan etmekte olan müzakerelerin ne netice vereceği belli değildir. Müzakereler oldukça uzun bir. zamandan beri devam etmektedir. Her iki hükümet müzakereler hakkında umumî efkara her hangi bir açıklamada bulunmaktan halen kaçınır durumdadırlar. Her iki taraf arasındaki, muhtelif suretlerde tezahür eden, dostluk gösterilerine bakarak meselenin müsbet bir neticeye bağlanacağım beklemek doğru mudur, değil midir, bilmiyoruz. Dostluk veya buna benzer hallerin bu gibi meselelerin hallinde kuvvetli bir

Nuri Sait Paşa
Borcunu vermiyen dost

rolü olsaydı, yüz milyonluk alacak davasının şimdiye kadar karara bağlanması gerekeceğini söylemek yanlış olmaz. Dostumuz Irak "dostluk başka, alış veriş başka" sözü icabınca hareket eder görünmektedir.

- Meselenin hallini güçleştiren sebepler nelerdir, bilmiyoruz. Barem miktarı bir anlaşmazlık mevzuu olabileceği gibi; ödeme şekli ve vasıtaları da güçlüklere sebep olabilir. Bu hususlarla ilgili bir açıklama şimdiye kadar yapılmamıştır. Tahminlere bakılacak olursa, Türk hükümeti Iraktan borcun sağlam döviz veya İngiliz lirasıyla tediye edilmesini istemektedir. Irakın bize bu para karşılığında her hangi bir ihracatta bulunabilmesine imkân yoktur. Belki petrol bunun dışındadır. Bizim ise şu zamanlarda döviz hususunda ne kadar güçlük içinde bulunduğumuz bilinmektedir. Türk hükümeti alacağını kurtarmak kadar, bir miktar da döviz temin etmek ister görünmektedir.

Ticaret

Yeni dış ticaret rejimi

Ekonomi ve Ticaret Bakanı dış ticaret rejiminin, genel olarak, geçen senekinden farklı olmadığını Fuarı açış nutkunda açıklamış bulunmaktadır. Şimdiye kadar gerek Bakanın konuşmalarından ve gerekse Bakanlığın aldığı kararlardan ihracatla ilgili tedbirleri Öğrenmiş bulunuyoruz. Bunlarda geçen seneye nazaran görülen başlıca fark ihraçata ödenecek primlerin miktarındaki değişikliklerdir. Primlerin teshilinde ihracatımızın daha çok serbest dolar, sterlin ve E.P.U. sahası memleketlerine yapılması teşvik edilecek şekilde hareket edilmiştir. Meselâ çekirdeksiz kuru üzümün yukarıdaki memleketlere ihracı hâlinde ödenecek prim' 30 kuruştur. Bu memleket dışındaki anlaşmalı memleketlere yapılacak ihracata verilecek prim ise 12 kuruştur. Bahsettiğimiz ikinci tip memleketler. E.P.U dışı memleketler ve hususiyle peyklerdir. Pamuğun ihracında da, geçen' sayımızda işaret ettiğimiz gibi, aynı husus göz önünde tutulmuştur. EPU memleketleri ile E.P.U dışı peyk devletlere yapılacak pamuk ihracında 1/3 lük bir nisbet bulunacaktır. Yani E.P.U. dahiline 3 ihracata karşılık, haricine 1 ihracatta bulunulabilecektir.

Bundan maksadın mümkün olduğu kadar çok döviz temin etmek isteği olduğu açıktır. Elde edilecek dövizlerin' hepsinin Merkez Bankasında devletin,emrinde toplanacağı çok kuvvetle muhtemeldir. Bu durumda ihracatçı tüccarların daha ziyade prim yoluyla tatminine gayret sarfedileçektir. 'Devlet emri altında toplanan dövizleri, kendi takdirine göre, ihtiyaç mevzularına ve sahiplerine tahsis edecektir. Devleti bu yolda, harekete sevk eden saik, muhakkak ki, içinde bulunduğumuz döviz sıkıntısının önümüzdeki devrede de devam edeceği korkusudur, Yoksa devletin bu işlere bu derece müdahale etmesi normal iktisadî bir durum sayılamaz. Hükümeti bu türlü bir politika gütmeye bilhassa girişilmiş yatırım - .ların tamamlanması ve temelleri atılıp inşa bekliyen fabrika vesair tesisin mevcudiyeti zorlamaktadır. Temin edilecek dövizlerin bu yolda büyük mikyasta amme yatırımlarının ihtiyaçlarına ayrılacağı açık bir gerçektir. Böyle bir hareket ise hayat pahalılığı mevzuunda ihracât-ithalât vasıtasiyle her hangi bir ferahlandırma tedbirinin düşünülmekte olduğuna işaret sayılamaz.

İhracat işlerinin birbiri arkası alınan ve alınacak kararlarla yürütülmeye çalışılacağı görülmektedir. Böylece, mevcut sistemin sakat tarafları peyderpey düzeltilmeye ve dünya piyasalarının durumları takip olunarak en uygun tedbirlerin alınmasına çalışılacağı zannedilebilir.

İthalata dair açıklama

İhracat mevzuunda durum budur. İithalâta dair henüz mühim açıklamalarda bulunulmamıştır. Yalnız, yine geçen sayanızda belirttiğimiz gibi, ihracatçı tüccara ambalaj maddeleri ve yardımcı maddeler için % 5. ihracat yapan sanayici ve madenciye de aynı maksatlar için % 15 lik ithal hakkı tanınmış bulunmaktadır. Bunlar dışındaki ithalât tamamen hükümetin kontrolü altında cereyan edecektir. İhracatçı ihracatı mukabilinde sadece mal bedelini Ve tesbit olunan primi alacaktır. Takas yoluyla yapacağı ihracat mukabili ise karşı tarafın teklif ettiği kendisi için de en münasip bulduğu mâlları ithal edebilecek veya bunların ithal hakkını ithalâtçı tüccara satacaktır. Hükümetin elindeki dövizle ihtiyaç hissettiği malları kendisine eh uygun piyasalardan temin edebileceği açık bir şeydir.

Karaborsadan temin edilen dövizlerle beslenen ve yürütülen kredili ithalâtın tatilinden bu tarafa ticaretimiz daha çok anlaşmalı memleketlere doğru kaymıştır. Durumun önümüzdeki devrede hızını bu yönde arttıracağı beklenebilir. Bu gün sahip bulunduğumuz imkanlar, içinde bulunduğumuz şartlar ithalât işinde sarih ve belli bir politika teşkil ve takip edebilmemizi adeta imkânsızlaştırmaktadır. Bütün ümitler ihracatın müsbet bir gelişme göstermesine bağlanmıştır. İthalâtta nisbi bir ferahlık ancak ihracata bağlanan ümitlerin büyük mikyasta tahakkuk etmesiyle meydana gelebilecektir. Fakat sırf bu yılki mahsûl durumuna bakarak ve takip olunan fiyat politikalarını göz önünde bulundurarak denilebilir ki ihracat ve ithalât imkânlarımızla ekonomimizin hasretini çektiği ferahlığı beklemek fazlaca iyimserlik olur.

300 milyon özel kredi

Bir Ankara gazetesi geçen hafta riçinde İstanbul mahreçli bir haber vermiştir. Haber Amerikadan 300 milyon dolarlık özel kredi temin edildiğine dairdir. Gazetenin bildirdiğine göre, müteaddit Türk tüccarı, memleketimizin kredi ihtiyacını göz önünde, bulundurarak, Amerika Birleşik Devletlerinde özel firma ve bankalar nezdinde teşebbüse geçerek, ayrı ayrı olmak üzere, yekûn itibariyle 300 milyon doları geçen özel krediler temin etmişlerdir. Gene bildirildiğine göre. krediler para şeklinde olmayıp mal şeklindedir. Verilecek malların kalitelerinin yüksek ve fiyatlarının uygun olduğu ayrıca ilâve olunmaktadır.

Bu mesele hükümete bildirilmiş; fakat şimdiye kadar bir cevap alınamamıştır. Bu gibi işlerle alâkalı çevrelerin, hükümetin tetkiklerini bir an evvel bitirip lüzumlu ve faydalı gördüğü tekliflerden faydalanma imkânlarını hazırlamağı gerektiği fikrine sahip oldukları keza haberde kaydedilmektedir.

Haberde kredilerin vadesine, dair bir bilgi mevcut değildir. Kredilerin ne çeşit mallar için tanınacağına ait her hangi bir malûmat da verilmemiştir. Kredi tekliflerinin kabul veya red edilmelerinde bu iki hususun bilinmesi mutlak lâzımdır. Bundan başka teklif edilen malların gerek kalite ve gerekse fiyat bakımından dünya piyasalarındaki rakip mallar karşısındaki durumlarının bilinmesinde büyük fayda vardır. Kredi ile elde edilecek maun fiyatının yüksek yahut kalitesinin düşük olması kre-

dinin fiatının yüksek olması demektir. Bu ise her halde kabul tecviz edilmesi kabil olan bir şey değildir.

Hükümetin yapılan teklifleri dikkatli bir incelemeye tutacağı muhakkaktır. Tetkikler bilhassa vade, malların kalitesi, fiyatları ve ne türlü mallardan oldukları yönünden yapılmak gerekir. Hükümetin, bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın, uzun vadeli 300 milyon dolarlık kredi talebinin Amerika Birleşik Devletlerince muayyen esbabı mucibe ile red edildiği gözönünde bulundurulunca, yeni tekliflerin eski talebimizin şartlarından ayrıldığı nisbette bilhassa vade ve faiz bakımından - redde uğrayacağı tahmin olunabilir. Diğer bir ifadeyle, yeni teklifler, şartlarda bir değişiklik olmadığına göre, ancak bizim hesabımıza elverdiği ölçüde kabul edileceklerdir. Teklif sahibi firma ve bankaların şartlarının neler olduğunu bilmediğimiz için. bunlar üzerinde daha emin ve doğru fikir yürütmek imkânından mahrum bulunuyoruz. \

Şurasını kati olarak' belirtmek mümkündür ki, hükümet önümüzdeki devre veya devrelerin vadettikleri ödeme imkânlarına ve bu devrelerde vadesi gelecek eski borçların miktarlarını nazarı itibara alarak tekliflerin en ziyade kabule şayan olanlarını tesbit edecektir. Bunu yaparken de her halde her şeyden evv yatırım ve istihsal eşyası ile en lüzumlu istihsal mallarını İthale gayret edeceği muhakkaktır. Yoksa kredilidir diye gelecek yılların imkânlarını rehin altına koyarak bu günkü az çok tatmin edilmeleri tehir, olunabilecek ihtiyaçlarını karşılamak yoluna gideceği beklenemez. Bu hiç bir şekilde doğru ve uygun bir hareket olamaz. Ancak şurası da var ki, esaslı tetkikler sonunda hakikaten müsait ve münasip oldukları anlaşılan tekliflerden istifade edilmesi, bu günkü ithalât güçlükleri muvacehesinde, iyi olacaktır. Yalnız bir defa daha tekrar edelim ki, bu dahi yapılırken memleketin ödeme gücü bir kere daha gözden geçirilmek gerekir. Yoksa ödemede aciz kaldığımız dış borçlara yenilerini katmamak, bazı ihtiyaçlarımızı tatmin olunmadan kalmasından daha iyidir.

Birleşmiş Milletler

Yeni bütçe

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Hammarskjöld 1956 yılında Teşkilât bütçesinin 46,28 milyon dolar olacağının tahmin olunduğunu açıklamıştır. Bu meblâğ içinde bulunduğumuz yılınkinden 685.000 dolar daha az olup, 1950 yılından bu tarafa da en küçük bütçe miktarını temsil etmektedir. 46,28 milyon doların 6 milyon 873.000 doları teşkilâtın bizzat yapacağı bazı faaliyetlerin gelirinden temin olunacaktır. Bunlar posta pulları satışı, bazı binaları ziyaret sırasında tahsil olunan giriş paraları ve Birleşmiş Milletlerin sahip bulunduğu bası dokümanların neşredilmesi v.s. gibi faaliyetlerdir. Geriye kalan 39,40 milyon dolar teşkilâtın azası bulunan 60 devletten alınacaktır.

Milletlerarası

Pakistan ve Peru'ya kredi

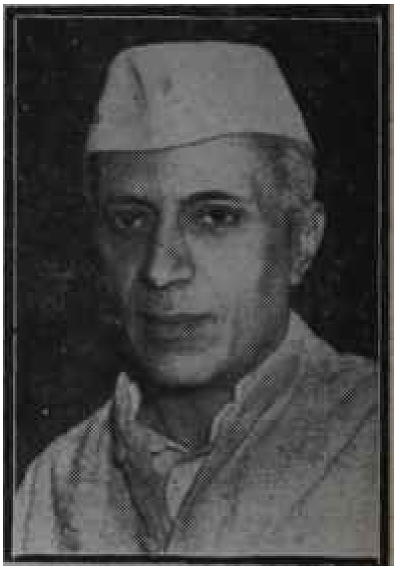
Pakistan devleti tarafından kurulan bir kâğıtçılık şirketi, şu günlerde, Dünya Bankasından. 4,2 milyon dolar tutarında bir kredi temin etmiş' bulunuyor. Kredi muhtelif yabancı dövizlerle ödenmiş olup, Pakistan hükümetinin garantisi altındadır. Doğu Paikstanda kurulması kararlaştırılan 30.000 ton yıllık kapasiteli yazı ve ambalaj kâğıdı fabrikasının bir kısım finansmanı için kullanılacaktır. Amerika Bankası (Bank of America) ve Manufactures Trust Company bu krediye,- Dünya Bankasının garantisi olmaksızın - 775.000 dolarla iştirak etmektedirler. % 4,5/8 faizli ikrazatın amortisman başlangıcı tarihi olarak 15 Ağustos 1956 tesbit olunmuştur. Projenin tahakkuku 20 milyon doları icap ettirmekte olup bunun 13 milyonu yabancı dövizle yapılacak masraflara sebep olacaktır. Dünya Bankası kredisi İtalya, Amerika ve İsviçrede yapılmakta olan muamelelerde kullanılmaya başlanılmıştır.

Bunlardan başka yine Dünya Bankası Pakistana Karaşi limanının islâh ve ihyası için 14,8 milyon dolar tutarında bir kredi vermektedir. Bu krediye de 217.000 dolar miktarında ve Hollanda guldeni ile ödenilmek kaydı ile, bir Hollanda şirketi iştirak etmiştir. Kredinin birinci vadesi 1 Temmuz 1960 dır. Kredi hemen hemen tamamen Avrupa memleketleri paralan ve Japon Gens'i ile ödenecektir. Projenin masrafları topyekûn 28,6 milyon dolar tahmin olunmuştur. İstikrazı Pakistan hükümeti garanti etmektedir. İstikrazın müddeti yirmi beş yıldır. Kredi, Dünya Bankasının statü icabı komisyonu dahil olmak üzere, % 4,3/4 faizlidir. Pakistan şimdiye kadar topyekûn 77,25 milyon dolara baliğ olan 6 Dünya Bankası kredisi teinin etmiş bulunmaktadır.

Hindistan

Para ayarı

Geçenlerde Londrada bir Hind hükümet temsilcisi bir kaç ay evvel Hind millî meclisince kabul edilmiş olan bir kanun tasarısının mahiyetini açıklamıştır. Kanun Hind parasının desimal sisteme göre ayarlanmasına mütedairdir. Yeni kanuna göre Hindistanın milli parası olan "Rupi" 100 birime bölünecektir. İlk önceleri hazırlanan asli tasarıda bu birimlere "cent - sent" ismi verilmişken, kanunda buna "paisa" adı verilmesi uygun görülmüştür. Teni para biriminin resmi adının nihai olarak tesbiti yetkisi kanuna göre Hind merkezî hükümetine bırakılmıştır. Bununla beraber Parlamento müzakerelerine katılan Başbakan Nehru, Rupi ve Paisa isimleri lehinde konuşmuştur. Teni sikkelerin basılmasına üç veya dört yıl içinde girişilecek ve yeni sisteme giriş için kabul edilen intikal müddeti beş yıla kadar uzanacaktır.

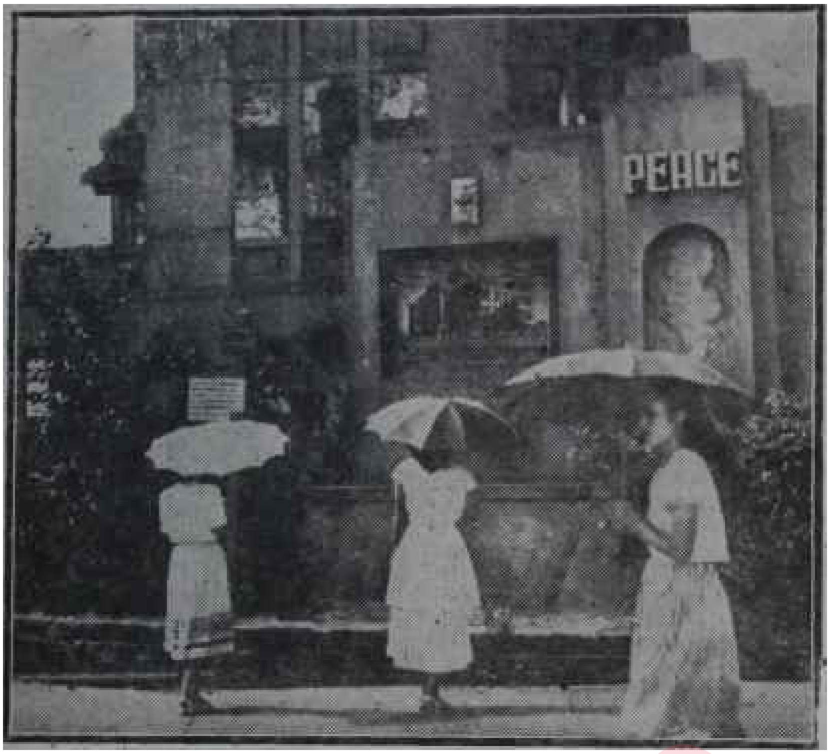
Pandit Nehru
- Ayar adamı

Ondalık para sistemine geçme işi Hindistanda 1946 yılından beri müzakere edilmekte idi. Hindistan aynı zamanda tartı ye ölçü sisteminde de bir reform yapmak azmindedir. Bu husustaki gayretler paranın desimal sisteme göre ayarlanmaya başlanmasını isteyen hareketten evvel başlamıştır. Son hareket ayni zamanda bu birinci meselenin hallinde mühim bir adım olmak üzere atılmıştır. Para sistemindeki reform, ümit ediliyor ki, ölçü ve tartı işlerinde büyük bir basitlik- ve kolaylık sağlayan metrik sisteme geçişde mühim bir merhale olacaktır, ölçü ve tartı sistemi için reform zamanı her an müsait görünmekte ise de, bu zamanın gelip gelmediğini tesbit keyfiyeti bir dereceye kadar ondalık para sisteminin göstereceği neticelere bağlı bulunmaktadır.

Japonya

İktisadi kalkınma

Geçenlerde Japonyanın Gatt'a (genel gümrük ve ticaret anlaşması) dahil olduğu ilân edilmiş ve bu keyfiyet Tokyo'da büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Umumiyette

Kalkınan Japonya'dan bir parça
Şarkın Almanyası

kabul edildiğine göre, bu suretle Japonya ihracatını yükseltebilmek için usun zamandan beri beklemekte olduğu bir imkân elde etmiş olmaktadır. Bundan böyle Japon mallarına karşı Avrupa ve Güney Asya memleketlerini takip etmekte oldukları diskriminasyon politikam artık ortadan kalkacak ve böylece Japon ihracatı artacaktır. Bu arada Birleşik Amerika ile Kanadaya yapılan ihracatın da 20 ilâ 30 milyon .dolar yükseleceği kuvvetle ümid edilmektedir. Son on yıl zarfında Japon ekonomisi çok büyük, hattâ bazı sahalarda hayret edilecek bir gelişme göstermiştir. Mamafih Japonyadaki ekonomik inkişaf meselâ Batı Almanyadan daha yavaş olmuştur. Japonya vaktiyle de müttefiki olduğu Almanya kadar kuvvetli bir iktisadî temele sahip, değildi. Bundan başka uğranılan askeri mağlûbiyet Japonyaya Almanyadan daha çok kuvvetli bir şok tesiri yapmış ve onlar için bu, bugün dahi pek çok Japonun tesirinden kurtulamadığı kuvvetli bir psikolojik yıkım olmuştur.

Japon iktisadî hayatının dış görünüşü fevkalâde parlaktır. Tokyoda beton ve demirden yapılmış kocaman binalar, yerden mantar biter gibi, yükselmektedir. Dükkânlar ve mağazalar ağızlarına kadar istihlâk mallariyle doludur. Şu günlerde aylık 8000 adedi bulan televizyon istihsali hiçbir güçlükle karşılaşmaksızın kolayca sürüm, imkânı bulabilmektedir. Yerli ve yabancı malı bir sürü motorlu vasıtalar büyük şehirlerin cadde ve sokaklarını doldurmaktadır.

Bütün bu tezahürlere rağmen gelisen Japon iktisadiyatı sıhhatli bir strüktüre sahip olduğu kolaylıkla söylenemez. Gerçi memlekette umumi Olarak iyimser bir hava hakimdir. Fakat bu iyimser hava da artan nüfus karşısında yavaş yavaş kaybolmaktadır. Ekonominin gelişmesi, nüfusun daimî ve seri artışı muvacehesinde harpten evvelki hayat seviyesini bile elde edebilmeye kifayet edebilecek seviyeye ulaşamamaktadır. Bu arada pahalılık büyük zorluklar doğurmaktadır. Japonya için bugün' en büyük problem gerek amme ve gerekse özel iktisadı için sağlam ve müstakar bir temel meydana-getirmektir. Bu günlerde kartel sisteminin yeniden ihyası için memleket dahilinde kuvvetli bir hareket vardır.

Japonyada politik-sahada kaydedilen inkişaflar beslenmekte olan limitleri haklı çıkarmamıştır. Amerikan işgal kuvvetleri tarafından .memleketin muhtelif meselelerinde girişilen reformlar her sahada istenilen ve beklenilen tesiri gösterememiştir.

Japon meselelerine yakından vakıf mütehassısların fikirlerine göre bu gün Japonyanın yokluğunu kuvvetle hissettiği şeylerin başında yol gösterici ve memleketin yaratıcı kuvvetlerini tam mânasiyle kıymetlendirecek- lider veya liderlerin bulunmayışıdır. Kayıtsız şartsız teslimden sonra geçen on yılın sonunda bugün hâlâ solcu partiler kadar sağcı partiler de ayrılmş, dağınık ve memleket hayrına muayyen bir politika üzerinde anlaşabilmek imkânından uzak görünmektedirler. Bundan dolayı Parlâmentoda tam bir kaos hali hüküm sürdüğü müşahitlere e belirtilmektedir.

İç politika hayatındaki bu bir yığın güçlüklere rağmen,- dış politika hayatında yeniden ehemmiyetli bir durum kazanmağa başlamıştır. Başbakan, komünist bloku ile olan münasebetleri düzeltmeye çalışırken, bir taraftan da daha büyük mikyasta Amerikan siyâsetinden ayrılmaya gayret sarfetmektedir. Önümüzdeki günlerde Sovyetler Birliği ile Japonya arasında bir sulh ve bir ticaret anlaşmasının imzalanması kuvvetle ümit edilmektedir. Kızıl Çin ile de bunlara benzer münasebetlere girişilip girişilmiyeceği hususunda şimdiden fazla bir şey söylemek sordur. Japonya Çine karşı büyük bir alâka duyduğunu gizlememektedir. Fakat şurasını da gayet iyi bilmektedir ki, Kızıl Çinin tanınması ancak Birleşik Devletlerin buna dair rızasiyle mümkün olabilecektir. Böyle olmakla beraber Japonya bu arada Çinle gayri resmî ve yarı resmî yollardan münasebetler kurmak gayretlerinden de uzak kalmamaktadır. Tokyoda hükümet, müsait hale gelir gelmez Çin. piyasalarından tam manasiyle faydalanabilmek için her türlü hazırlığını yapmış, bütün lüzumlu tedbirlerini almış bulunmaktadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kuzey Afrika

Anlaşılan gerçek

Etrafına yirmi bir kişinin çevrelendiği bir toplantı masasının en kenarına yerleştirilmiş koltukta oturan orta yaşlı, ufak yapılı, zekî bakışlı enerjik adam:

— Taht meselesine bir hal tarzı bulunmadan Fas'ta sulh ve sükûnun temini düşünülemez, dedi. Faslılar yeni Sultan Bin Arafayı istemiyorlar. Fransa, Faslıların arzuları hilâfına bu adamı tahtta tutmakta ayak diredikçe durum her gün biraz daha kötüye gidecektir.

Fasta durmadan işleyen yaranın merhemini büyük bir isabetle bularak, ilk fince taht meselesine bir hâl çaresi düşünülmesini isteyen bu ileri görüşlü" adam Fransanın Fas Umumî Valisi Grandval'di ve Merakeş Paşası El Glavi'nin mektubundan sonra yaratılan infial üzerine toplanan Fransız kabinesine, proje-, si hakkında malûmat veriyordu. Grandval'in Fas meselesinde bulduğu çıkar yol ve Merakeş Paşasının buna karşı tepkisi okuyucularımızın hatırlarındadır. Geçen sayılarımızdan birinde de uzun uzadıya izah ettiğimiz gibi (AKİS, sayı: 68), Grandval, üç hafta süren uzun tetkikler sonunda, Fas'taki durumun düzelebilmesi için yapılması gereken ilk işin taht meselesine bir. hal tarzı bulmak olduğuna kanaat getirmişti. Faslılar eski Sultan Muhammed Bin Yusuf'un memleketten uzaklaştırılmasını bir türlü unutamıyorlar ve ipleri Fransanın elinde bulunan yeni Sultan Bin Arafayı tanımaya yanaşmıyorlardı. Grandval uykusuz gecelerden ve sayısız temaslardan sonra, bu meselede, hem Faslıları memnun edecek, hem de Fransanın şerefine leke sürmiyecek bir hal tarzı bulduğunu zannetti. Hazırladığı bir projeye göre, şimdiki Sultan - haklarından feragat etmeksizin - bir müddet tahttan ayrılacak, fakat eski Sultanın geri gelmesi de iki sene bahis konusu edilmiyecekti. Bu iki sene içinde, Sultanlık görevi, milliyetçilerin de katılacağı bir niyabet meclisi tarafından görülecekti. Grandval, sonrası Allah kerim diye düşünüyordu.

Bu hâl tarzını bulduktan sonra günlerden beri ilk defa rahat bir uyku çeken Umumî Vali, bir sabah uyandığı zaman - projesini tamamen hazırlamaya ve savunmaya fırsat bulamadan - tasavvurlarının umumi efkâra arz edilmiş olduğunu görünce beyninden vurulmuşa döndü. Merakeş Valisi El Glavî, Fasta kurulacak az veya çok milliyetçi temayüllü bir niyabet meclisinin Fastaki valiler saltanatına son vermesinden endişe ederek, Grandval'in o kadar emek ve dikkatle hazırladığı projeyi, birer mektupla, Fransız Başbakanına ve gazetelere bildirmişti.

"Umumi Vali Fas'ın elden gitmesine yardım ediyor", "Kahrolsun Afrikalılardan yana çıkan Grandval" teraneleriyle yaratılan bir İnfial havası içinde toplantıya çağrılan Fransız kabinesi, iki gün süren çetin müzakereler sonunda, Grandvalin projesini reddetti. Sadece bir, iki bakan - bu arada Jacques Soustelle - Grandvalden yana çıkmışlardı. Başbakan Edgar Faure kabinenin istifa etmesinden çekinerek kendi adamı olan Grandval'i yalnız bırakıyordu. Diğer bakanlar arasındaki fikir ayrılıkları ise Faslılarla Fransızlar arasındaki uçurumlar kadar derindi. Kimi Fransanın prestijinden dem vuruyor, kimi ise parti politikası siperi arkasına çekiliyordu. Fakat birleştikleri tek nokta Grandvalin projesinin kabul edihnemesiydi. Kendi hazırladıkları plân, bu bakımdan biraz karışık ve Grandvalinkinden epeyce farklı olmuştu.'.

Kuzey Afrika'da kanlı çarpışmalar
Her şey vatan için.

Yürütülemeyen plân

Fransız kabinesi, yaptığı toplantı sonunda, ilk olarak taht meselesinin değil, Fasta yapılması gerekli İslâhatın bahis konusu edilmesine karar vermişti, önce Muhammed Bin Arafanın başkanlığı altında, Fasın bütün siyasi topluluklarını temsil edecek şahsiyetleri ihtiva eden bir kabine kurulacak ve bu kabine gerekli İslâhatı yapacaktı. Bu konuda karşılaşılması muhtemel zorlukları halletmek için de Fransız kabinesinin beş bakanından müteşekkil bir "beşler" komitesi teşkil ediliyordu. Komite, Fas kabinesinin kurulması bir çıkmaza girerse, Fas siyasî cereyanlarını temsil eden muhtelif şahsiyetlerle doğrudan-doğruya temasa geçerek buna bir hal çaresi arayacak ve gerektiği takdirde de düşünülen İslâhatı bizzat tatbik etmek yoluna gidecekti. Taht meselesinin konuşulması ise en sona bırakılmıştı.

Fakat Fransız plânı daha başlangıçta başarısızlığa uğradı. İstiklâl Partisi ve Fasın bağımsızlığı için çalışan diğer teşekküller bu plân açıklanır açıklanmaz Sultan Bin Arafanın kuracağı bir kabineye iştirak edemiyeceklerini bildirdiler. Böylece Fransız kabinesinin hazırladığı projenin ilk safhası bir hamlede suya düşmüş oluyordu. Bunun üzerine projenin ikinci safhasının tatbikine girişilmiş ve beş Fransız bakanından müteşekkil komite, muhtelif siyasî kanaatleri temsil eden Faslıları davet ederek, bir kabinenin kurulabilmesi imkânları üzerinde doğrudan doğruya onlarla temasa geçmiştir.

Dimyata pirince giderken...

Beşler komitesi Başbakan Edgar Faure, Dışişleri Bakanı Antoine Pinay, Adalet Bakanı Robert Schuman, Fas ve Tunus Bakanı Pierre July ve Savunma Bakanı General Koenig'den müteşekkildi. Bu beş bakan kabinenin içindeki muhtelif 'cereyanları temsil edecek şekilde seçilmişlerdi. Çağırılan Faslılar içinde ise siyasî partiler mensupları yanı sıra, hiç bir parti veya siyasi cereyana mensup olmamakla beraber, şahsen şöhret ve sevgi kazanmış şahıs -

lar da bulunuyordu. İki taraf tam Aix-les-Bains'de karşı kargıya gelmek üzereydiler ki Fasta kızılca kıyametin koptuğu haberi alındı.

Hâdise eski Fas Sultanı Muhammed bin Yusufun tahttan uzaklaştırılmasının üçüncü yıldönümünde Oluyordu. Bin Yusufun 20 Ağustos 1953 te tahtı terke mecbur bırakıldığı hatırlardadır. Geçen ay içinde Faslı milliyetçiler bu tarihin yıldönümünde eski Sultan lehinde gösteriler yapacaklarını ve yeni Sultan Bin Arafanın tahttan çekilmesini istiyeceklerini bildirmişlerdi. Grandval gösterilerin kanlı hâdiselere yol açmasından endişe etmiş ve 20 Ağustosa kadar taht meselesine bir hal çaresi düşünmek gerektiğini ileri sürmüştü. Kabine Grandvalin bu ikazım dikkate almayarak taht meselesiyle değil, İslâhat ile meşgul olmaya karar verince Umumi Vali korktuğuna uğramış ve tam bir hafta, Fasta kan gövdeyi götürmüştür.

Ayaklanmalar önce Berberi kahilelerinin isyanı ile başlamış, bunu Fransızların mukabil hareket ismi altında giriştikleri vahşi bir kıtal hareketi takip etmişti. Fransız kuvvetleri, Berberilerin isyanım bastırmak bahanesi ile, bir hafta içinde binlerce Faslıyı öldürmüşlerdi. Sömürgecilik hareketlerinin sönmeye ve sömürgecilerin de hüsrana mahkûm oldukları bir devirde Fransanın genç-ihtiyar, kadın-erkek, çoluk-çocuk demeden, icabında N.A.T.O. emrine tahsis ettiği kuvvetlerini de yardıma çağırarak giriştiği bu kıtal hareketi bütün dünyanın nefretini Fransa üzerine çekmişti.

Evvelki hafta içinde Fasta cereyan eden hadiseler bir yandan her iki tarafın da ağır kayıplara uğramasına ve pek çok günahsız kanının akmasına yol açmış, diğer yandan da Aix-les-Bains'deki Fransız bakanlarına taht meselesinin önemini ve ciddiyetim idrak ettirmiştir. Fransız Başbakanı ayaklanma haberini alınca, ilk olarak, "bu ayaklanmalar bizi kararımızdan döndüremez" demişti. Fakat neticede istiklâl Partisi ile bağımsızlık istiyen diğer partilerin isteklerine uygun bir hal tarzı kabul etmek zorunda kalmıştır.

Bourget gölü kenarında yapılan müzakereler sonunda "beşler" nihayet şimdiki Sultan Bin Arafanın tahttan ayrılması zaruretini kabul etmiş bulunuyorlar. Bu zaruret, kendilerine, Fasta çıkan kanlı hadiseler kadar, temas ettikleri milliyetçi Faslıların söz birliği tarafından da dikte ettirilmiştir. Eski Sultanlarına ve bağımsızlıklarına bağlı Fas milliyetçileri Aix-les-Bains görüşmelerinde bu günkü durumu temel ittihaz eden hiç bir hâl tarzını kabule yanaşmamışlardır. El Arafanın uzaklaştırılması prensip itibariyle kararlaştırılmış, fakat eski Sultanın avdeti de sarih bir şekilde bahis konusu edilmemiştir.

Eski Sultanın veya onun veliahdinn Fas tahtına getirilmesi ancak kurulacak bir niyabet meclisinin gerekli İslâhatı yapmasından sonra bahis konusu olabilecektir. Bu niyabet meclisinin El Mokrî'nin başkanlığındaki bu günkü Fas kabinesi tarafından seçilmesi ve bu seçimden sonra da El Mokrinin istifa ederek yeni bir kabinenin kurulması hususunda mutabakat hasıl olmuştur. Niyabet meclisi, her biri bir siyasî cereyanı temsil eden altı kişiden ibaret olacaktır.

Faslı temsilcilerle beş bakan arasında varılan bu mutabakatın bütün

Magrip'te Tan Işığı

"Hayır Majeste, bir isyan değil, bir ihtilâldir!..." Colbert

Aydemir BALKAN

Paris . . .

Geçen haftalar sonu bütün Kuzey Afrika yeniden bir baştan bir başa kana ve ateşe boyandı. Cezayirden Mağribe kadar yeni bir kin ve gazap rüzgârı bütün islâm beldelerinin üzerinden geçti. Yerlilerden ve Fransızlardan bini mütecaviz insan Kuzey Afrikayı kasıp kavuran bu kin, intikam ve tethiş dalgasının kurbanı oldular. Kuzey Afrikada karışıklıkların sona ereceğini, silâhların susacağını, kin ve nefret rüzgârının duracağım ummak artık beyhudedir. Makul ve köklü bir hâl çaresi bulunmadıkça Cezayirde, Fasta hatta Tunusta bundan böyle rahat ve sakin günleri beklemek realitelere gözlerini kapamak demektir.

Mendes - France'ın düşmesini müteakip "Fransa atalet devrine dönüyor" başlıklı makalemizde aynen şöyle demiştik:

"Mendes - France'ın düşmesini Kuzey Afrikada elim hadiselerin, takip edeceğine şüphe yoktur. Çünkü itidal unsuru bertaraf edilmiştir... Herkes bilmekteydi ki bahaneler ne olursa olsun Mendes - France meclisin sağcı unsurları tarafından yıkılmıştı. Mendes - Trance yedi aylık icraatiyle sağ blokun menfaatlerine, Tunus ve Cezayire milyarlarca yatırımlar yapan şirket ve bankaların menfaatlerine dokunmaktaydı. Neticede kolonyalist ve sağcı blok Mecliste çoğunluğu elde ederek Mendes-France'ın başım yemeğe muvaffak olmuştu... Fransanın şimdiki kabinesi ve programı ne olursa olsun hayale kapılmamalıdır. Meclis çoğunluğu bu blokta kaldıkça ne güney Vietnamda ne kuzey Afrikada reformlar, hamleler beklenilmemelidir."

Fasta bugünkü durumu anlamak için iki sene geriye gitmek icap etmektedir. 20 Ağustos 953 te Fas Sultam Mehmet Bin Yusuf Fransanın o "Zamanki hükümeti tarafından tahtından indirilerek menfaya sürülmüştü. Bu darbeyi yapanlar o zamanki hükümet başkanı Lamel ve Dışişleri Bakanı Bidault idi.

Fas Sultanının suçu genç olması, milleti tarafından sevilmesi ve bil" hassa bir çok konularda Fransızlarla pazarlığa yanaşmamasıydı. Faslılar için Bin Yusuf milli iradenin bir gün tecelli edeceğine en büyük ümitti. Fas Sultanının sürülmesiyle Fransızlar Kuzey Afrikadaki en büyük hatalarını yaptılar. Fransız hükümeti 'Orada yerleşmiş Fransız kolonlarının ve bu kolonların gerek himaye ettiği veya gerek beslediği "iş muhitler" inin tesiri altında kalarak bu emri vakiyi Fas halkına zorla kabul ettirdi. Halbuki bu darbe Fastaki milliyetçilik alevini canlandırıp genişletecek en müessir hareketti. İki seneden beri Kuzey Afrikada yer yer isyanlar, tecavüzler, suikastler sürüp gitti. Fransa hükümeti meclisteki sağcı ve kolonyalist çokluğun tesiriyle bütün bunların arkasını alacak tedbir ve İslâhat hareketlerine girişmekten kaçmıyordu. Fas Sultanının sürülmesi için Fasta da cürüm ortakları bulundu. Merakeş paşası El Glavi Fastaki büyük "mütegallibe" terdendi. Zulüm ve tethiş ile halkı sindirmişti. Muhakemesiz insan öldürme, ticaret muhitlerinden, hattâ Fas'ın fuhuş endüstrisinden "kanunî" haraç, Marakeş paşasının Orta çağdan kalma icraatlarındandı. El Glavi'nin bir çok Fransa bankaları ve Kuzey Aflikadaki şirketleri ile doğrudan doğruya alâkası son zamanlarda bazı cesur Fransız gazeteleri tarafından açıklandı. Marakeş paşası Rabat hükümet darbesinde' gayet faal bir rol oynadı. Sürülen Bin Yusufun yerine getirilen Bin Arafa dünyadan elini eteğini çekmiş bir "piri fani" idi. Hemen hiç bir şeye karışmıyor, daha doğrusu karıştırılmıyordu. Mukaddes mührünü bastığı "evrak" ziyafet listesi gibi şeyler olduğu Pariste bazı muhitlerde alayla söyleniyordu.

Mendes-France iş başına geldiği zaman Fransa Uzak Doğuda büyük bir askeri yenilgiye uğramıştı. Amerikalılar tarafından da mütareke yapmamak için zorlanıyordu. Bundan sonra da Mendes-France kısa süren hükümeti zarfında C.E.D. Alman silâhlan-

ması, Londra ve Paris anlaşmaları gibi dünya politikasının dönüm noktalarını teşkil eden projelerin doğurduğu zıt cereyanlarla uğraşmak mecburiyetinde kaldı. Bunları da bitirip Kuzey Afrikada reform ve İslahatlara girişmek üzereydi ki Mecliste derhal teşekkül eden kolonyalist blok tarafından devrildi. O zaman da aynen ifade edildiği gibi Mendes-France Kuzey Afrikada bir "terk" politikasıyla itham edilmekteydi. Kuzey Afrikalılarla eşit şartlarla işbirliğine kalkmak kolonyalistlerce menfaatleri terkten başka bir şey değildi.

Rabat ta, Marakeşte, Mekneste, Kazablankada suikastler, kıyamlar birbirini takip etti. Hattâ büyük şehirlerde Fransız gurupları polis ve ordu kuvvetlerinin himayesinde Arap mahallelerini ateşe verdiler, yüzlerce Faslı da bu "Contre-Terrorisme" e kurban eritti. Fransız politikacılarının kısa ve Makyavelist görüşleri elim bir sonuca bağlandı. İki tarafta da müfrit unsurlar idareyi ellerine geçirmişlerdi. Fas kontrol edilmesi imkânsız bir yangın olmak üzereydi.

-

İki ay evvel tayin edilen umumi vali Gilbert Grandval, Fasa bu şartlar içinde geldi. Grandval yapılacak ancak ve ancak iki hareket tarzının mevcut olduğunu biliyordu. Birincisi kuvvet ve şiddetle Faslıları ve Berberleri sindirmekti. İkincisi hem Fransız menfaatlerini gözetmek, hem milliyetçi şeflerle anlaşmak üzere bir "compromis" politikasıydı. Grandval mutedil ve ileri görüşlü bir idareciydi. Fransız hükümetini ve Meclis çoğunluğunu ikinci şıkka sevketmek üzere zorladı. Fakat bu hareketi muayyen çevrelerde asabiyet uyandırdı. Başbakan Faure Grandval'e taraftardı. Fakat meclisteki sağcı blok derhal teşekkül etmişti. Hükümet tehlikedeydi. Üstelik kabinede Milli Savunma Bakanı General König, dışişleri bakanı Pinay, Grandval politikasına muhaliftiler. Meclis içinde MRP partisine hakim olan Bidault bunu bir prestij meselesi yapmıştı. Bir adım geri dönmeye razı değildi. Mareşal Juin ise askeri harekâttan başka hiç bir şeye taraftar değildi. Her yerde olduğu gibi Fransada da askerler en kısa görüşe sahiptiler. Aix-les-Bains görüşmeleri bu hava içinde cereyan etti. Grandval iki defa istifasuu vermişti. Hükümeti de 20 Ağustos tehlikesi üzerine ikaz etmekten geri kalmadı.

Fakat iş işten geçmişti. Mânâsız inat ve menfaatlere körcesine bağlanmakla kıymetli zaman kaybedilmişti. Eski Sultanın sürülmesinin ikinci senesi olan 20 Ağustasta bütün Mağrip ve Atlas dağları kaynadı. Yerliler kontrolun zayıf olduğu bölgelerde Avrupalı kolonların üzerine atılarak yüzden fazlasını kılıçtan geçirdiler. En şiddetli hücumlar içeri bölgelerde, Ved-Zem, Henifra, Kuribga, Buazza'da olmuştu. Bin km. Ötede Cezayir ve Konstantin'de dahi aynı gün ve saatte hücumlar başlamıştı. Bu planlı ve kombine hareketler demekti. Aylardır sulh ve sükun içinde zannedilen Cezayir ve Tunusta 'da silâhların gürlemesi Kuzey Afrikadaki Arap âleminin aynı davaya sadık olduğunu gösteriyordu. Faslı kardeşleri yalnız kalmamışlardı. Mağripteki, Atlaslardaki hürriyet çığlıklarına her yerden yankılar geliyordu.

Fransızlar ne kadar bu hareketler "isyan, zorbalık, kanun dışı faaliyetler" olarak tavsif etsinler artık bilmeleri, daha doğrusu Fransa'da muayyen çevrelerin bilmeleri lâzım gelen bir şey vardır: Kuzey Afrika milletlerinin mücadelesi bir istiklâl'mücadelesi, bir istiklâl savaşıdır. Bu da artık başlamıştır. Bin Yusufu geri getirmemekte inat eden kolonyalistler eninde sonunda onu karşılarına almaya mecbur olacaklarını düşünmelidirler. Nasıl ki yine daha senelerce evvel Antep ve Maraş hakikatini Ankarada kabule zorlandıkları gibi..

Olaylar Fransız hükümetine hâkim zihniyet ve çoğunluğun şimdilik böyle düşünmediğini gösteriyor. Çünkü Fransızlar misilleme hareketlerine çok büyük bir şiddetle başlamışlardır. Zırhlı ve motörlü kuvvetler içeri bölgelerde harekete geçmişlerdir. Şüpheli her köy ve kasaba tahrip edilmekte ve yapılmaktadır. Yerli ahaliye karşı kıyasıya bir misilleme tatbik edilmektedir. Kendi basınlarına göre bazı köyler kadınlar ve çocuklar çıkarılmadan ateşe verilmektedir. Fransız rakkamları binden fazla Arap ve Berberin öldüğünü bildirmektedir. Fakat bu rakamın kat kat geçildiğinden şüphe edilmemelidir.

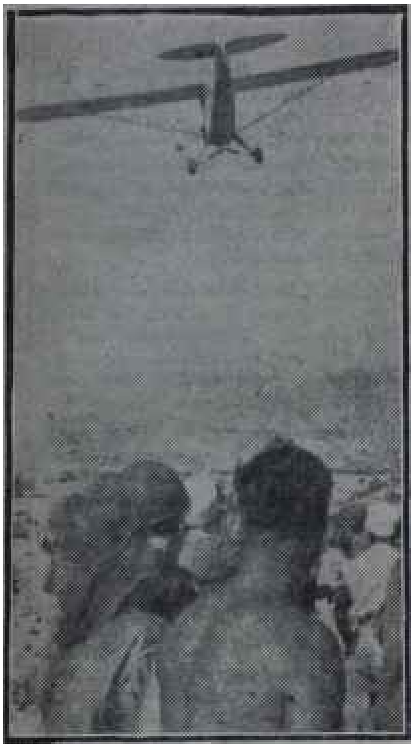
Bütün bu olanlardan yalnız Fransız milletini mesul tutmak doğru olmaz. Müstemleke harbi Fransada hiç bir zaman popüler olmamıştır. Halk daima bu harbi yapanları takbih etmiş, bu savaşlara daima "pis harp" adını vermiştir. Kuzey Afrikada dökülen kanların vebalini beşer hürriyetini ilk defa müdafaa eden Fransızlara değil onların da nefret ettikleri muayyen zümrelere yüklemek daha hakkaniyete uygun olur.

Grandval, Rabat dönüşünde "Mağripte devir şimdi kan devridir." demişti. - Olaylar kendisini ve kendi gibi düşünen bir çok Fransızları haklı çıkarmıştır. Bütün Fas, Bin Yusuf ismiyle silâha sarılmış ve istiklâl bayrağını kaldırmıştır. Bu bayrak hürriyet içinde dalgalanmadıkça bütün Kuzey Afrikada ne kan, ne de silâh sesi duracaktır.

Kuzey Afrikada olup bitenler hakkında şimdiye kadar olduğu gibi hükümet adamlarımızın ağzından bir kelime koparmak kabil olmamıştır. Arap memleketleri ile "muhabbeti!" münasebetlerimiz yalnız Orta Doğu komşularımıza mı inhisar etmektedir?.. Biz. onlarla 'Lâle devrini hatırlatan" ziyafetlerde iken Kuzey Afrikada on altı milyon müslüman bir ölüm dirim mücadelesine girişmiştir. Bir taraftan bu yokluk devrinde hacılara döviz verirken, diğer yandan büyük bir islâm kütlesinin yaptığı hayat ve hürriyet mücadelesine bigâne kalıyoruz. On altı milyon Arap ve Berber dikişsiz gömlekleriyle paraşütçülerin ve tankların üzerine yürümektedir. Meknes'ten Atlas dağlarına kadar iman bir, gaye tektir. Mağripte er veya geç, elbet bir gün sabah olacaktır...

Fakat, fakat nesillerimizin utancını silmek kabil olacak mıdır?'..

Fransız- kabinesince kabul edilebilmesi için Fransız Başbakanının büyük gayretler sarfetmesi ve kabineye bir takım tavizler vermesi gerekiyordu. Geçen haftanın başlarında yapılan son kabine toplantısı çok hararetli geçmiş ve Başbakan, Fas meselesinde bir hâl çaresine varabilmek için Umumi Vali Grandvali kurban etmiştir. Grandval esasen istifasını Fastaki kanlı hâdiselerin ertesinde vermiş bulunuyordu. Başbakan, kabine üyelerine, Aix-les-Bains'de varılan anlaşmanın kabulü halinde bu istifayı geri çevirmiyeceğini bildirmiştir. Fransız kabinesi, hareket tarzını beğenmediği Fas Umumi valisinin, çekilmesini taviz olarak alınca, kabul edilen hal tarzına fazla bir muhalefet göstermemiş, ancak "beşler" komitesi vasıtasiyle Faslılarla

Hürriyetperver Fransızlar
Hürriyet istiyene ölüm

yeni temaslara geçilmesini şart koşmayı da unutmamıştır.

Grandval'in başına patlayan kabak

Geçen haftalar içinde cereyan eden bütün bu olaylar ve birbiri peşisıra alınıp bozulan kararlar Fransanın sömürgeleri bahsinde belli bir siyasete sahip olmadığını göstermiştir. Bu konuda ne kadar dayanırsa o kadar kârlı çıkacağını düşünen Fransanın sömürgeleri ile olan münasebetlerinde prestij ve menfaat meselelerinden başka endişe duymadığı anlaşılıyor. Aksi takdirde yaraya merhem olan bir plânı - başı sıkışınca tekrar avdet etmek üzere - çiğneyip geçmez ve bunu hazırlıyan adamı vatana hiyanetle suçlandırmazdı. Esasen taht meselesinde tutulması gereken yolu haftalarca önce büyük bir isabetle bulan ileri görüşlü Grandvale Fransız kabinesinin yaptığı itham Fransız zihniyetini belirtmek bakımından çok manidardır: Grandval, Fas halkının arzusunu sezdiği ve aksettirdiği için, Fastaki Fransız menfaatlerine aykırı hareket etmekle suçlandırılmıştır. Bu da göstermektedir ki Fransa, sömürgelerinde, ihsan haklarının tatbikinden ziyâde kendi çıkarını düşünmektedir.

Fransız kabinesi şu anda zevahiri kurtarabilmek gayesiyle Grandvalinkine çok yakın bir plânı kabul etmiş bulunuyor. Ancak bunun için Umumi Valinin istifası gerekmiştir; Bu garip bir tecellidir. Tarih herhalde bugün Fransayı idare edenlerin bu beceriksizliğini ve garip zihniyetini kaydetmeden geçmiyecektir.

Bu beceriksizliğin ve garip zihniyetin kefaretini Fasta akan günahsız kanlar ve Grandval ödemişlerdir. Vebali ise Faure kabinesinin boynunadır. Faure, önümüzdeki günlerde, kendini çok daha zor durumlara düşmüş görürse şaşırmamalıdır.

Birleşmiş Milletler

Silâhsızlanma

Şu satırların yazıldığı sıralarda dünyanın dikkat nazarları bir kere daha Birleşmiş Milletler Sarayına çevrilmiş bulunuyor. Birleşmiş Milletler silâhsızlanma tali komitesi Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet Rusya, İngiltere, Kanada ve Fransa delegelerinin de iştirakiyle, Cenevre konferansı tarafından kendisine havale edilen silâhsızlanma konusunu müzakere etmede üzere toplantılarına başlamıştır.

Cenevre, konferansında görüşülen mevzular okuyucularımızın hatırlamadadır. Bunlardan bir kısmı henüz konuşma zamanının gelmediği bahanesiyle geriye atılırken, diğer bir kısmı ya Ekimde toplanacak dört Dışişleri Bakanları konferansına, yahut da esasen'mevcut bir takım ihtisas müesseselerine gönderilmişti. Bu arada silâhsızlanma meselesi de Birleşmiş Milletler silâhsızlanma tâli komitesine bırakılıyordu.

Birleşmiş Milletlerin silâhsızlanma mevzuundaki gayretlerinin aşağı yukarı on senelik bir mazisi vardır. Silâhsızlanma komitesi de 1952 yılında kurulmuştu. Fakat kurulduğu günden beri Sovyetlerin propagandaları için kullandıkları bir teşekkül olmaktan ileri gidemiyordu. Sovyet Rusya temsilcileri, bu komisyonun toplantılarından, Rusyanın sulhçu niyetleri hakkında nutuklar çekmek için faydalanıyorlardı. Batılılar da zamanlarının büyük bir kısmını bu propaganda nutuklarına cevap vermekle geçirdiklerinden Silâhsızlanma Komisyonunun çalışmalariyle iftihar edecek bir geçmişi yoktu.

Durum geçen. ilkbahara kadar böyle devam etmiştir. 10 Mayısta Sovyet Rusya tarafından yapılan **bir** teklif, komisyonun çalışmaları için müsait bir zemin hazırlamıştır. Sovyet Rusya Birleşik Amerika, Rusya' ve Çinin silâhlı kuvvetlerinin bir veya bir buçuk milyona; İngiltere ve Fransa kuvvetlerinin de altı yüz elli bine indirilmesini istiyordu. Diğer memleketlerin orduları da bu nisbetlere göre azaltılacaktı.

Sovyetlerin yaptıkları bu teklif bütün dünyada müsait karşılanmış ve müzakerelere konu olmuştu. Ancak görüşmeler ilerledikçe Doğu ile Batı arasında yeni anlaşmazlıklar belirmekte gecikmemiştir. Bu seferki anlaşmazlık silâhsızlanmanın tarihinde ve kontrolünde meydana çıkmıştı. Gerçi silâhsızlanmanın Birleşmiş Milletler teşkilâtı tarafından meydana getirilecek milletlerarası kontrol komisyonları vasıtasiyle yapılması üzerinde mutabakat hasıl olmuştu; fakat, bu kontrolün nerede yapılacağı kararlaştırılamıyordu. Sovyetler Birliği sadece münakale merkezlerinde, hava meydanlarında, ana yol ve limanlarda yapılmasını istiyor ve buralar kontrol edildikçe yeniden asker toplama ve silâhlanmanın mümkün olamıyacağını ileri sürüyordu. Batılılar ise kontrol ekiplerinin askeri ve sınaî bütün tesisleri teftiş etmelerini talep etmekte ve bilhassa havadan kontroller yapılmasını istemekteydiler. Cenevre konferansında silâhlanma meselesi görüşülürken Eisenhower'in yaptığı bu mealde bir teklif hatırlardadır. .Başkan, Rus uçaklarının Amerika toprakları üzerinde, Amerikan uçaklarının da Rusya üzerinde uçarak istedikleri gibi resimler çekmelerini talep etmişti. Bu teklif konferans esnasında cevapsız bırakılmış, fakat Sovyet Şûraları reisi Bulganin, konferans dönüşü Şûra önünde verdiği izahatta, teklifi tatbik kabiliyeti olmıyan bir istek olarak vasıflandırmıştı. Ancak, sonradan bizzat Bulganin tarafından da tavzih edildiği gibi, bu teklifin reddi mânasına gelmiyordu.

Silâhsızlanma, komisyonunun bu seferki toplantısında silâhsızlanmanın kontrolü meselesinin yanısıra diğer bazı konulara da temas edilmesi beklenilmelidir. Silâhsızlanmanın

Dag Hammarskjöld
Düşünmekten başka

icrası sırasında vuku bulabilecek şikâyetlerin merciinin tesbiti de bunlar arasındadır. Silâhsızlanma anlaşmalarına riayet edilmediği takdirde Sovyetler Birliği şikâyetlerin Güvenlik Konseyine bildirilmesini istemekte, bunun dışında bir şikâyet mercii tanımamaktadır. Batılılar ise şikâyetleri Rus vetosundan kurtarabilmek için Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu da şikâyet mercii tayin etmek taraflısıdırlar.

Bütün bunlar bir hal tarzına bağlanması güç, çetin meselelerdir. Bu sebepten, Birleşmiş • Milletlerde, komite toplantısının parlak bir netice ile kapanacağı tahmin edilmiyor. Yapılacak müzakereler Ekimdeki dört dışişleri bakanı konferansına hazırlık olarak telâkki edilmektedir. Ancak- komite toplantılarının tamamen verimsiz olacağı da sanılmamalıdır. Alınan haberler daha şimdiden Amerikalıların Sovyet kontrol sistemini kabule yanaştıklarını göstermektedir. Her halde Cenevre konferansından beri dünyayı saran iyimserlik havası bu komite toplantılarına da hâkim olacaktır. Fakat kati bir şey söyliyebilmek için vakit henüz erkendir.

Arjantin

Diktatörlüğe dönüş

Geçen hafta içinde Arjantinden alınan haberler bütün dünyayı hayretler içinde bıraktı: Perşembe günü, dokuz yıldan beri Arjantin. Devlet Başkanlığı mevkiini işgal eden Juan Peronun istifa ettiği bildirilmiş; Cuma günü de, bu istifanın geri alındığı haber verilmişti. Söylenildiğine göre Peroncu parti ileri gelenleri ve Genel Çalışma Konfederasyonu liderleri istifayı kabule yanaşmamışlar ve Peronu yerinde kalmaya davet etmişlerdi.

Güney Amerikanın bu ateşli memleketinde neler oluyordu? Oynanan komedi neydi? Bu suallerin cevabını verebilmek için geçen Haziran ayma dönmek icab etmektedir.

Arjantinde vuku bulan 16 Haziran darbesi hatırlardadır. (AKİS, sayı: 60) Bu tarihte, 1946 yılında- ordu, kilise ve işçi teşkilâtlarına dayanarak - iktidara geçen ve ondan-sonra da adım-adım diktatörlüğe doğru yürüyerek Arjantinde büyük bir otorite tesis eden Peron, kendisini iktidara getiren kilise tarafından düşürülmek istenmişti. Bu hareket sırasında kiliseye hava kuvvetleri yardım etmişti. Fakat Peron diktatörlüğüne yöneltilen darbe kara kuvvetlerinin yardimiyle bastırılmış ve ondan son-, ra da askerî şefler duruma hâkim olmuşlardı.

Duruma hâkim olan bu askerî şefler Peronu iktidardan uzaklaştırabilecekleri halde böyle bir teşebbüste bulunmak istememişlerdir. Bu çok tehlikeli bir teşebbüs olabilirdi. Zira

Juan Peron
Sahne vazıı

Peron hâlâ halk çoğunluğu tarafından tutulduğu gibi, işçi teşkilâtları tarafından da desteklenmekteydi. Askeri şefler, Peronu iktidardan uzaklaştırmak istedikleri takdirde şiddetli bir mücadeleyi göze almak zorundaydılar. Buna cesaret edemiyen ordu ileri gelenleri, Peronu düşürmektense, Arjantinde gene onun vasıtasiyle demokrasi kurmayı daha uygun görmüşler ve ordu ile mücadeleyi göze alamayan Peron da, diktatörlüğe son vererek, bir demokrasi tecrübesine girişmeyi kabul etmiştir. Haziran darbesinden geçen Perşembe gününe kadar Arjantin böyle bir gelişme yolundaydı.

Demokrasi tecrübesine girişirken Peronun bir hukuk devleti ve demokrasi rejimi kuracağını, siyasi partilere eşitlik sağlıyacağını, basın hürriyetini iade edeceğini ve insan haklarına saygı göstereceğini söylemesine rağmen muhalefet bir türlü bu sözlere itimad edememiştir, Muhalefet partileri, Peronun, duruma hâkim olur olmaz tekrar diktatörlüğe avdet edeceğini düşünüyor ve barışma teklifine yanaşmıyordu. Son hâdiseler muhalefetin bu endişesinde haklı olduğunu göstermiştir.

Geçen hafta içinde Arjantinde oynanan komedi Peronun tekrar diktatörlüğünü kurmak için giriştiği bir oyundan başka bir şey değildir. Uzattığı elin muhalefet partileri tarafından reddedilmesi ve ordu ileri gelenleri arasında da fikir ayrılıklarının başgöstermesiyle durumunun kuvvetlendiğini hisseden Peron fırsatı kaçırmak istememiş ve bundan önce de tevessül ettiği bir usule baş vurarak istifasını vermiştir. Peron bu hareketini halkın ve işçilerin kendi lehinde yapacağı gösterilerin takip edeceğini biliyordu. Nitekim olaylar Peronun tahmin ettiği gibi gelişmiş ve Peronun istifasını müteakip konfederasyon umumi kâtibinin bir daveti ile bütün daireler, mağaza ve fabrikalarda çalışan binlerce işçi ve müstahdem Peron lehinde gösterilerde bulunmuşlardır.

Oyunun ilk perdesini başarı ile kapayan Peron ikinci perdede Peroncu parti ileri gelenlerinin, Genel Çalışma Konfederasyonu liderlerinfn ricaları ve halkın tezahüratı karşısında dayanamıyarak istifasını geri almış ve bu perdenin sonunda da uzatılan barış elini sıkmaya yanaşmayan muhaliflerle artık mücadele- etmek gerektiğini söylemeyi unutmamıştır.

Şimdi bu oyunun üçüncü perdesi açılmıştır. Son hareketiyle ordu ileri gelenleri ve muhalefet mensuplarına kuvvet ve prestijini gösteren Peron artık diktatör rolundedir. Bu rolde devamlı kalıp kalmıyacağı hakkında kesin bir tahminde bulunulamaz. Belki de yeni bir oyunda aynı role yeni bir aktör aramak gerekecektir. Fakat muhakkak olan şey, Arjantinde oynan komedilerde, seyircilerin Peron'u tercih ettikleridir,
Avrupa memleketleri, bilhassa A-

Amerika Peron'un oynadığı son oyun üzerinde muhtelif şekillerde düşünceler beyan etmişlerdir. İsviçre'?nın en mühim gazeteleri Peron'un istifasını, istifasından sonra tekrar iş başına dönüşünü hadiseyi nakletmek suretiyle efkâra intikal ettirmiş, âdeta, hâlin bir "oyun" olmadığını, Peron'un samimi olarak istifa etmek cihetini tercih ettiğini anlatmıştır. Buna mukabil, Amerika ve bilhassa Washington'daki ileri şahsiyetler Peron'un istifa edişinin tamamiyle bir tertip ve şeklin değişmemesini temin etmek isteyen bir oyun olduğu kanaatindedirler.

Peron tekrar iş başına kuvvet gösterisi ile dönmüştür, bu ise Amerikalıların her zaman dünyanın dört bir yanında takip ettikleri günlük politikalardan bir tanesidir. Esasen dünyanın her yerinde, ziyadesiyle Güney Amerika şark memleketlerinde bu türlü kuvvet gösterileri iş başında kalmayı tercih eden pek çoktur. Halkın isteği ve reyi ile sözünü hareketlerine mesnet ittihaz edenlerin adedi pek boldur, Peron şimdilik bariz hareketleri ile bu şeklin dünya yüzünde tek ve önemli mümessillerinden birisidir.

K İ T A P L A R

TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE LAYİKLİK

(Yazan : S. B. Fakültesi asistanlarından Bülent Daver - 259 sayfa, Son Havadis matbaası - Fiatı : 5 lira.)

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler fakültesi Devlet Nazariyeleri ve Siyasî Hukuk Asistanı Dr. Bülent Daver "Türkiye Cumhuriyetinde Lâyiklik" konulu bir eser telif etmiş, bulunuyor.

Yazar eserinin giriş kısmında din, lâyiklik ve din hürriyeti mefhumlarının ilmî objektif mutalara dayanan bir izahını ve tahlilini yapmakta ve lâyîkligin hiç bir zaman din aleyhtarlığı manasına gelmeyip dini devletten ayırmayı hedef tutan bir hukuk prensibinden ibaret bulunduğunu kaydetmektedir. Daha sonra yazar batıda ve Türkiye'de lâyik devletin oluşunu tarihî bir kadro içersinde lâyik devletin asırlarca süren bir mücadelenin zaferi olduğunu kaydetmektedir.

Eserin bundan sonraki kısmı dört büyük bölüme ayrılmış olup, yazar sırasiyle: Devletin, Hukukun ve Öğretimin lâyikliği üzerinde ayrı ayrı durmakta mevzuatı ve yerli ve yabancı mahkeme içtihatlarını da göz Önünde tutarak makayeseli şekilde Türk lâyik devlet sistemini ilmi bir kritiğe tabi tutmaktadır.

Son bir bölümde ise lâyiklik prensibi ile din hürriyeti arasındaki münasebetler üzerinde durulmakta ve din hürriyetiyle alâkalı" İnkilâp Kanunları"mızın objektif bir perspektiften tahlilleri yapılmaktadır. Eserinin netice kısmında lâyiklik prensibinde niçin ısrar edilmesi lâzım geldiğini yazar şu cümlelerle açıklamaktadır!

"Lâyiklik prensibinde ısrar ediyoruz. Çünkü lâyiklik prensibi liberal ve müterakki devlet nizamını kuran, yeni fikrin, hakiki fikrin, hür fikrin kavga ve zaferlerinin "İliada"-sıdır. Lâyiklik prensibinde israr ediyoruz: Çünkü insanlığa mal olmuş değerlerin belki de en mukaddesi olan din hürriyeti ancak lâyiklik prensibine bağlanmakla korunabilir. Lâyiklik prensibinde ısrar ediyoruz.. Çünkü milli iradenin pürüzsüz hâkimiyetini biz bu prensip sayesinde gerçekleştirmişizdir."

"Köklerini tamamen metafizik, mistik ve çoğu hurafelere, dinden uzak batıl itikatlara dayayan teokratik devlet yapısı aradan geçen yüz yılların ve hayatın akıp giden, tutulmaz, durdurulmaz gücü karşısında parça parça dökülerek bugün artık hurdahaş olmuş bulunuyor."

Yazar uzun süren ve çok ciddi bir emek mahsulü olan bu çalışmasiyle, hiç şüphesiz, Türk hukuk ve siyasi ilimler literatürüne kıymetli bir eser katmış ve memleketimizde ilk defa bu konuda ciddi ve tarafsız bir etüd vücuda getirmiş bulunuyor. Yazarı tebrik eder ve yeni yeni eserle ilim ve kültür hayatımıza faydalı olmasını dilerken, bu kıymetli eseri aydınlarımıza hararetle tavsiye etmekten zevk duyarız.

●

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

(Yayınlıyan: Maarif Vekâleti. Ankara 1955 Maarif Basımevi, 8. cilt, 58. fasikül. 65 • 128 sayfa, fiyatı: 200 ku-

Türk Ansiklopedisinin bu fasikülü 'brakiyal nöralji" ile başlamakta ve "Brezilya Fındığı" ile bitmektedir. Bu ikisi arasında bulunan diğer başlıca maddeler şunlardır: Mimar ve ressam Bramante, Brandenburg, Brankoviç, Bratislava, Bravais düzlemleri, Brest-Litovsk Antlaşmaları, Bretagne, Breton, Breton dili Ve edebiyatı, Brezilya... Bu fasikülde, Bursa maddesine konmak üzere ilâve bir harita vardır. -

●

GÜZEL KADIN MEYHANESİ

(Yazan : Roland Dorgeles; Türkçeye çeviren : Tahsin Yücel, İstanbul, Temmuz 1955 Ekin Basımevi, 117 sayfa. Varlık Yayınlarından. Fiyatı: 100 kuruş.)

Birinci Dünya savaşından sonra eserler vermiş Fransız yazarları arasında mühim bir yer işgal eden yazarın 10 hikâyesi bulunmaktadır. Bu kitapta, bunlar, ' Birinci Dünya savaşı ile ilgili hatıralardan meydana geldiği için bir bütün teşkil etmektedirler. Roland Dorgeles hakkında bir fikir verebilecek değerde olan, kitaptaki hikâyelerin adları şunlardır: Savaş Boyunca, Güzel Kadın Meyhanesi, Yüzbaşım - Papaz Efendi - Dana Kafalı Asker, Ormanda Bir Gece, 'Kırmızı Balıklar, Cadinot Burada Yatar, İşbilir, İyi Esir, Çiçek Saksısının Altındaki Şair, Melekler Arasında.. Eser Varlık yayınlarındandır.

-

İÇTİHATLI MATBUAT KANUNU

(Hazırlıyan : Temyiz Mahkemesi C. Başmüddeiumumi Muavini Remzi Balkanlı. Ankara 1955 Sonhavadis Matbaası. 164 sayfa, fiyatı 550 kuruş.)

Bu kitap içinde bulunan bahisler şunlardır: Matbuat ve Matbaalar Kanunları ve bu yolda Temyiz Mahkemesinin içtihatları, Matbuatla alâkalı T. C. K. maddeleri ve bunlara ait- Temyiz içtihatları, Matbuat Kanunu ile ilgili Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundan ve Memurin Kanunundan maddeler ve içtihatlar. Neşir Yolu ile ve Radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkında kanun, Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun, Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar hakkında kanun ve bu kanunlarla ilgili Temyiz Mahkemesi içtihatları, Üniversiteler, Polis Vazife ve Selâhiyet, örfi İdare, Mebus Seçimi Kanununun mutbuatla ilgili maddeleri, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanununun ve Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanununun ve Basın Mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki kanun, Resmi ilân ve reklâmlar hakkındaki . kararnamenin tam metinleriyle mufassal bir fihrist... En son tadileriyle içtihatlı Matbuat Kanunu ve alâkalı diğer içtihatlı kanunlar âdını taşıyan bu eserin önsözünden, yazarın, "Matbuat ve Propaganda Suçları" adlı büyük bir eserinin basılmak üzere olduğunu öğrenmekteyiz.

●

KAÇAKÇILIĞIN MEN VE TAKİBİNE DAİR KANUN

(Hazırlıyanlar: Muammer Kozan-Rasim Kuyumcu. Ankara 1955 Sevinç Matbaası. 224 sayfa, fiyatı 10 lira.)

Kaçakçılığm men ve takibine dair olan 1918 numaralı kanunun birçok maddeleri, muhtelif kanunlarla değiştirilmiştir. Ayrıca ek' kanunlar Çıkarılmıştır. Ve bunların hepsi dağınık bir halde bulunmaktadır. Bu kitap, 1918 numaralı kanunun ek ve tadilleriyle, bu kanunu ilgilendiren - kanunları, nizamname ve talimatnameleri ve tamimleri bir araya toplamaktadır. Kitap hazırlanırken, son değişiklikler gözönünde bulundurulmuş ve tamamen resmî metinlerden faydalanılmıştır. Kitabın tanı adı şöyledir: Muaddel ve Haşiyeli Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun.

●

RÜZGAR

(Aylık, edebî, dinî, fikri mecmua, Kurucusu: Ahmet Yüzendağ. Ankara 1955 Güven Matbaası. 22 sayfa, fiyatı: kuruş.)

Rüzgârın, diğer edebiyat ve fikir dergilerinden farkı, aynı zamanda "dini" oluşundadır. Bu sahadaki gayesi şöylece özetlenmektedir: Din hakkında tek taraflı neşriyat yapmamak; Müslümanlıkla ilgili yabancı'neşriyatı takip etmek; dinî çalışmaları aydınlatmak ve . meselâ İlahiyat Fakültesi ile İmam Hatip Okulları hakkında bilgi vermek; İslâm dininin terakkiye mani teşkil etmediğini isbatlamak; İslâmiyette propaganda konusunun yetersizliğine işaret etmek; tanınmış garp teologlarının eserlerinden faydalanmak... Rüzgâr, yenilik, güzellik ve verimli olmayı prensip edinmektedir.

Aile

Kayınvalideye mektup

Gene aramızda, ufak bir çarpışma oldu. Vakıa bu bir fikir ve anlayış çarpışması idi ve kimsenin kimseye gücenmeye hakkı yoktu. Ama nedense, odada birdenbire, ağır bir hava hissedildi. Kocam mevzuu o kadar ani bir şekilde değiştirivermişti ki, ikimiz de bir müddet yeni bahse katılamadık. Ben dalgındım. Siz keyifsiz korunuyordunuz. Yemeğe kalmamak için icat ettiğiniz bahane fevkalâde bir buluştu ama, ne de olsa bir bahane idi.

Siz gittikten sonra, çok keyifli bir akşam geçirdik diyemem. Kocam sinemaya gitmeyi teklif etti. O da, benimle aynı mevzuya temas, etmekten korkuyordu.. Israr etmedim. Zaten ne söyliyeceğini biliyordum. Diyecekti ki, ama sakın bunu sizi gücendirmek için söylüyorum zannetmeyin, diyecekte ki:

— Daima evet desen ve gene bildiğini yapsan daha iyi olmaz mı?

Dorun, biraz düşünün, öfkeye kapılmadan hatırlamaya çaksın, sizin kocanız da, annesi için, size aynı şeyleri söylemez miydi?

Halbuki ben, ufak bir fikir münakaşasının, daima, zararlı olacağı kanaatinde, değilim. Düşünüyorum, annemle aynı vaziyet çok tekerrür etmiştir. Sonunda anlaşsak da, anlaşmasak da birbirimize kırıldığımız vaki değildir. İşte böyle düşündüğüm içindir ki, size bir teklifte bulunacağım. Dünkü bahse dönmek..

Ne diyordunuz? İki aylık çocuk, mama saatini bekliyecek diye ağlatılmamak, değil mi? Evet başka hiç bir Şey söylemediniz.

Ben ne dedim? Biliyorum:

— Ağlaması daima açlığına delâlet etmez ki dedim. Eğer gelişmesi, ağırlığı ve boyu normal şekilde inkişaf etmeseydi, doktor mama saatini daha sıklaştıracaktı. Halbuki daha dün oradaydık, her şeyini çok beğendi. Dayanmamız, ona iyi alışkanlıklar vermemiz lâzım. Zaten alıştı. Şimdi her halde başka bir sıkıntısı var. ,

Çocuk bu anda, ağlamasını sıklaştırmıştı. Yerinizden kalktınız, onu kucağınıza aldınız, salladınız. Biliyorsunuz, ben çocuğu kucağıma almıyorum da, alışır diye. Yalnız sabahın altısından akşamın yedisine kadar onun emrindeyim. Sokağı, banyosu, balkonda güneşlenmesi, mama saati bir saniye şaşmadan yerine getiriliyor. Ama size karışamam tabii, anneme de, bu hususta bir şey söyliyemiyorum. Onu arada sırada sevmek hakkınız değil mi? Hayır buna mani olmak istemem, ama, sallıyarak uyutmasanız.. Çünkü ağırlaştıkça...

Neyse... Bunlar teferruat, çocuk mama saati gelinceye kadar vızıklardı. Siz bir kaç kere daha beni yumuşatmaya çalıştınız. Nihayet dayanamadınız:

— Aslanlar gibi 3 evlât yetiştirdim, dediniz.. Ne mama saati vardı, ne güneş banyoları. Ceviz yaprağı ile banyo yapar, karnını doyurur yatırırdık.. Hem kızım, oğlan çocuk böyle ağlatılmaz.

— Üzülmeyin dedim. Zaten vakit geldi..

- Fakat o ağır hava odayı kaplamıştı. Bundan evvel, birkaç kere daha aramızda bir çok çarpışmalar oldu. Dikkat ettim. Hepsi aynı esasa 'dayanıyordu. Siz fazla muhafaza -

Evimiz ve Dünyamız

Jale CANDAN

Bir kadının evi, onun dünyasıdır, denebilir. Oradaki dekor, oradaki nizam ve prensipler, bağlılık, kısacası, orada hissedilen hava, erkeğin en çok hâkim olduğu evlerde bile, gene kadının yarattığı şeylerdir: , '

Kendisine verilen bu dört duvar arasında kadın, gerek manevi, gerek maddi neler ve neler yapamaz. Odalarının, eşyalarının şeklini dilediği gibi değiştirebildiği, terkedilmiş bir çatı katından, bir bahçıvan kulübesinden, unutulmuş bir balkondan bir misafir odası, bir kır kahvesi, bir "cennet köşesi" yapabildiği gibi, bugün insanlığın hayali olan bir ideal dünyayı bile, küçük çapta, evinde yaratabilir..

Demokrasinin, iyi bir adalet sisteminin, rahat ve mesut yaşama prensiplerine dayanan geniş ye medeni bir zihniyetin, insan haklarının bütün kaideleri, nüve halinde, aile hayatında mevcuttur. Bu küçük dünyadan, sağlam prensiplerle çıkan çocuk yarınki dünyanın ümididir.

İşte bunun içindir ki, çocuk terbiyesi bugün çok mühim bir mesele olmuştur.' Vakıa yeni çocuk terbiye sistemi gayet serbest esaslara dayanmakta ve ruh üzerine yapılan her türlü baskıyı katiyetle yasak etmektedir ama bu biç bir zaman, çocuklar, prensipsiz ve her türlü ahlâk kaidelerinden uzak yetiştirilsin, demek değildir.

İşte başımdan geçen ve hiçbir zaman unutamıyacağım bir küçük hâdise: Birkaç sene oluyor. Oturduğum apartmanın üst katına, yeni kiracılar taşınmışlardı. Henüz tanışmıyorduk. Bir akşam, saat dokuza doğru, kapı hafifçe varoldu. Baktım, yeni komşumuz olan hanım. Çok mahcup görünüyordu.

— Sizden bir şey rica edecektim, dedi. Eğer işiniz yoksa, birazdan, bizim kata çıkabilir misiniz?

Hayret içindeydim.

— Sizi fazla meşgul etmiyeceğini, dedi.. Yalnız beş dakika.. Sonra anlatırım.

Biraz sonra, yukarı kata çıkarken, doğrusu merak içindeydim. Bu esrarengiz davete, binbir mâna veriyordum.

Ev sahipleri, neş'e ile, beni karşıladılar, misafir odasına geçtik.. İçerden bir çocuk sesi yükseldi :

— Kim geldi anne?

Yeni komşularımız birbirlerine baktılar sonra neşeli bir sesle:

— Misafirimiz geldi kızım, dediler.. Sen uyu!

. . . Ve nihayet ben de, esrarengiz hadiseyi öğrenebildim. O akşam, bir ahbapları telefon ederek, ısrarla-'kendilerini davet etmiş. Keyifsizlermiş ısrardan kurtulmak için,' hanım telefonda bir yalan söylemiş, misafirimiz gelecek demiş! Akşam yemeği yenmiş. Bakmışlar, çocuk hep gelecek olan misafirle meşgul, sual soruyar, camdan bakıyor.. Nihayet uyku saati gelmiş, çocuk odasına çekilmiş fakat birden annesini çağırarak:

— Misafir falan gelmiyecek değil mi anne? demiş.

Bakmışlar çocuk yalanı yakalıyacak çaresiz, bana baş vurmuşlar; çünkü çocuk henüz meşru yalanla, lüzumsuz yalanı ayırd edecek yaşta değilmiş. Halbuki bu aile, çocuklarını gayet serbest yetiştiriyordu. Büyükler yalnız başlarına seyahate çıkıyor, tatil zamanları, hemen hiç evde otur oturmuyorlardı. Bir çok kimseler, onların fazla hür olduklarını ileri sürüyordu. Fakat bu çocuklar, büyüdükçe güvenilir insan oldular. Bazıları buna "şans" dediler. Fakat bu şans ve bu hürriyet öyle, sağlam bir ahlâk kaidesi üzerine kurulmuştu ki, aksi bir netice elde etmek ancak çok zayıf bir ihtimaldi. Bahsettiğim bu aile ruh mütehassısı filân değildi, hattâ iddiaları da yoktu. Kendi hallerinde, normal insanlardı. Fakat ev sağlam bir evdi. Orada, küçük çapta, güzel ve mesut Ur dünya nizamı mevcuttu. Sanki dünya altüst olsa, bu ev, fırtınalı bir denizde çalkalanmadan giden küçük Ur tekne gibi sarsılmadan dururdu.

Hepimiz bize terkedilen bu dört duvar arasında güzel ve mesut Ur dünya kurabiliriz.

Ailenin büyüğü
Bu işte o!..

kârdınız ben ise yeniliğe meylediyordum. Doğrusu bir çok yerlerde, siz haklı çıktınız. Yemek odasına aldığım modern eşya, hakikaten hoş değilmiş ama heves etmiştim. Birinci kat yerine, şu çatı katini tuttuğuma da cidden • pişmanım. Vakıa terasımız bir cennet, evimiz şipşirin ama çocuğun arabasını indirip çıkarmak bir facia oluyor. Sonra çarşı dönüşleri, merdiven çıkamıyan annemin, ziyaretleri. (Bütün bu mahsurları, bana söylemiştiniz. Mamafih arada şurada, ben de kazandım değil mi? Düdüklü tencereyi şimdi siz de kullanıyorsunuz, hem de çok memnunsunuz.

• Zaten, zamanı kat'i bir' şekilde eski ve yeni diye iki kısma ayırabilir'iniyiz? o yerinde durmuyor ki. Yürüyor ve bizi sürüklüyor. Dün siz, kendi 'büyüklerinize karşı kendi devrinizin yeniliklerini müdafaa ettiniz. Bugün aynı vazifeyi, size karşı ben yapıyorum. Yarın, çocuklarımla karşı karşıya kalacağım. Şüphesiz bir çok yenilikleri yadırgayacağım. Eskiyi övüp yeniyi şüphe ile karşılıyacağım. Fakat - biz eskiden, kelimeleriyle başlıyan cümlelerime başlarken, size söz veriyorum susacağım ve onlara aramızda geçen küçük hadiseyi hikaye edeceğim. Bazen çok haklı olduğum hadiseler de olacak. O zaman istemiye, istemiye gene susacağım Fakat hayır, ben melek değilim ki, o zaman, kendi akranlarımı bulup derdimi onlara anlatacağım. Onlar beni ne kadar iyi anlıyacaklar. Tabii ben de onları.;. Ama öyle zamanlar olacak ki, biliyorum, eminim, gençler bizi arıyacaklar. Sevgi; mize, anlayışımıza, yardımımıza ve hattâ., hattâ o kadar çok kaçındıkları nasihatlerimize ihtiyaçları olacak. Bize gelecekler, yaklaşacaklar, işte sevgili anneciğim, dün söylemek istediğim bu idi. Eğer benim de bir oğlum olmasaydı belki yazdıklarımı yazamazdım. Ama işte görüyorsunuz.. Aynı vaziyetteyiz.

Güzellik

Hollywood'un sırrı

Hollywood'da güzellik mevzuunda tetkikatta bulunan Anita Colly anlatıyor:

— Bazı kadınlar, güzel olarak şöhret kazandıkları halde, onlara dikkatle bakınca insan cidden, sukutu hayale uğruyor.. Çünkü bu kadınların, bir çoğunun hatları ümit edildiği kadar güzel değildir. Vücutlarında bile ufak tefek kusurlar mevcuttur. Buna rağmen, en insafsız dürbünle bile tetkik edildikleri zaman, kusursuz olmayan hatlarına rağmen bu kadınları hoş, güzel veya cazibeli bulmamak elimizde değildir. Su halde, bu kadınların bir sırlan vardır. Evet bazılarının gözleri küçücük, bazılarının yüzleri geniş veya kalçaları fazla dolguncadır. Hattâ bazılarının burnu çok mükemmel değildir ama hepsinin, ama hepsinin ciltleri taze, renkleri sıhhatlidir. Hepsi canlıdır, öyle anlaşılıyor ki güzelliğin en büyük sırrı kandadır. İyi deveran eden kan..

İşte 90 yaşında, bir bebek kadar güzel bir tene ve canlılığa sahip olan Elsie Mendi sırrını ifşa ediyor:

— Her gün, bir kaç 'dakika, ayakları havada ve başı aşağıda ayakta durmak!

Bu. sevimli kadına göre ne en ciddi yemek rejimleri, ne en mükemmel jimnastik hareketleri insana baş aşağı durmanın temin ettiği faydayı veremez!

Billie Burke, Ginger Rogers de aynı fikirdeler. Günde bir çeyrek, ayaklarınızı karyolanızın baş tarafına yükseğe dayayarak, yastıksız yatarsanız cildiniz, renginiz, bütün görünüşünüz değişir.

Olivia de Havilland Allerini daima. bacakları yüksekte bir divanın kenarına dayanmış vaziyette, başı aşağıda, yere uzanarak ezberler. Bütün artistler, ayaklarını, başlarından daha yüksekte tutmak fırsatını hiç kaçırmazlar ve bütün Hollywood bu güzellik zaviyesine sadıktır..

Güzellik zaviyesi

Vucuda, ayaklar yukarıda olmak şartı ile verilen 40, 45 derecelik bir zaviyedir.

İnsan daima baştan ihtiyarlamaya başlar, cereyanın istikametini değiştirmek lâzımdır.

Ayakta durduğumuz zaman, kan daima aşağıya doğru çekilir ve başa çıkması zordur. Halbuki kan deveranını yukarıya doğru, iyi bir şekilde yapabildiği takdirdedir ki, yüz nahiyesi beslenir, zehirlerden ve uzviyet artıklarından kurtulur.

Vücuda verilen bu güzellik zaviyesi sayesinde kanın yüzde iyi deveran etmesi teinin edilir ki bu da pislikleri yakacak oksijen'i ve besleyici gıdaları temin eder.

Bir kaç hafta tatbik edilen rejim derhal, «neticelerini gösterir. Cilt tazeleşir, renklenir, yüzdeki ve boyundaki adelelerin daha az gevşek durduğu farkedilir. Çene kemiği ve yanaklar daha sıkı bir manzara arzeder, hattâ gerdan kaybolur.

Bundan başka, bir kaç hafta tat-

Brigitte Bardot ders veriyor
Ders ilanları çok olsun.

Dersin sonu
Bol bol imza

bik edilen, bu çok basit istirahat (ekli, insana hoş bir rahatlama ve huzur hissi de verecektir.

Artist olmak istiyor musunuz?

Hollywood'a davetedilen bir Fransız yıldızı Brigitte Bardot kendisi gibi artist olmak istiyen küçük bir kıza, on yaşındaki bir başka Brigitte'e, Amerikaya gitmeden, şu tavsiyelerde bulunmuş: .

— Moda, sadelik temposu üzerinde ilerlemektedir. Hoşa gitmek istiyen kadın mümkün mertebe az boyanmalı, bence hiç koku kullanmamalıdır. Cilde iyi bakmak, akşamlan biraz pudra sürmek kâfidir. Gözler, moda icabı, meydana çıkarılmalıdır ama, kara kalem, kadına ihtiyar ve sert bir ifade vermektedir. Kara kalem ve siyah rimel yerine, kahverengi Kullanmak şayanı tercihtir

Bence, zayıf kalmak istiyen kadın köpek sahibi olmalıdır. Böylece insan hiç olmazsa, günde bir saat onunla yürüyüş yapmak mecburiyetindedir.

'Berbere sık sık gitmek iyidir ama daima berberden çıkmış bir bağla dolaşmak insanın tabiiliğini, cazibesini bozar. Bu hususta, ben itinalı bir itinasızlığı tercih ederim.

Jimnastik sizi sıkıyor mu? Ben de, maksatsız ve gayesiz hareketleri yaparken sıkılırım. İnsan sıkılınca pek faydasını da göremez. Ama bisiklete binmek, yüzmek, kürek çekmek, dans etmek, işte herkesin seve seve yapabileceği şeyler!

Rejim? Allah göstermelin. Canınız isterse üst üste dört dondurma yiyiniz. Neşeli, sıhhatli; çalışkan, falsanız yemekle şişmanlamazsınız.

Kısacası artist olmak istiyorsanız üç prensibe sadık kalacaksınız.

1) Çalışmak,
2) Mütevazi olmak,
3) Sade davranmak.

Şımarık, pozlu, büyük burunlu yıldızların devri artık kapanmıştır. Sokakta kara gözlükle, şapka ile yüzünü saklayanların da devri geçmiştir. Ekseri, halk sokakta sizi tanımaz, tanırsa gülerek bakar, imzalanmak üzere defterini uzatır. Defteri reddetmek çok yanlış bir harekettir, ama defter size uzanmadan, stilonuzu da çıkarmamalısınız.

En müşkülü, hususiyetinize ait sorulan suallerdir. Ben,bu vaziyetlerde, suale sualle cevap vermeyi tercih ederim. Her ne olursa olsun, tebessüm daima şarttır.

Seyahat

Gençlerin turları

Dünyanın her tarafında, gençler seyahat etmesini severler. Dünyanın her tarafında da, aynı güçlüklerle karşılaşırlar: para ve imkân meseleleri. Aileleri de, onların memleket görmelerini, lisan öğrenmelerini, kafalarını ve görgülerini genişletmelerini arzu ederler, ederler' ama tatil boyunca, onları ecnebi memleketlere yollamak, seyahat ve otel paralarını temin etmek her kesenin harcı değildir, liste bunun içindir ki gençlerin seyahatlerini ucuza mal edecek bir çok çareler aranmış ve "tatilini kazanmak" kelimeleri Avrupalı gençler arasında moda olmuştur.

Tatilini kazanmak istiyen genç, sabahın karanlığından akşamın karanlığına kadar eğlencede, sporda, dansta vakit geçiremez, fakat gittiği memlekette, günde birkaç saat serbest olduğu için, bu birkaç saat zarfında dilediği gibi gezer, lisan öğrenir, ailesinin kesesine zarar vermeden, mükemmelen yaşar..

Anlaşma mucibince genç, bir ailenin yanma, bir çiftliğe, bir kampa yardımcı olarak gidecek, meselâ günde Uç, dört saat çalışacak, diğer zamanlar serbest olacak, buna mukabil bedava yiyecek, bedava yatacak hattâ ekseri cep harçlığını da misafiri olduğu aileden alacak. Bu şekilde, yardımcı olarak giden genç kızlar, ekseri, çocuklara bakar ve ailenin efradından sayıldıkları için 'sofrayı kurup kaldırırken, yatakları yaparken ev kadınına yardım ederler. Buna mukabil günde bir kaç saat serbest kalır, aile sofrasında oturur, ailenin gezmelerine, eğlencelerine iştirak ederler. Bütün şartlar, iki tarafı birbirine tanıştıran büro tarafından tesbit edilir.

Çiftliklere, kamplara toplu halde giden gençler vardır. Bunlar çeşitli el yardımları yapar, bazan bulaşığı yıkar, bazan yemek pişirirler. Toprak işleriyle uğraşanlar, taş taşıyanlar, inşaat işlerine yardım edenler de vardır ve bunlar dolgunca gündelikler alır, bazen serhat paralarını da çıkarırlar. Böylece her sene Norveç, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İtalya, Almanya ve Fransa arasında binlerce genç gidip gelir. Bir aylık anlaşmalar olduğu gibi, üçer aylık anlaşmalar da mevcuttur..

Değiş tokuş

Fakat en çok tatbik edilen şekil değiş-tokuş, bu bedava misafirlik sistemidir. Meselâ ingiltereden Fransaya lisan öğrenmeye gelen bir genç kız, hiç bir işe tâbi olmadan, bir evde misafir edilir. İş yapmaz, cep harçlığı da almaz. Bedava yatar, bedava yer içer. Aynı ailenin kızı, bir müddet sonra İngiltereye, aynı eve iadei. ziyaret eder. Çocuklar, ekseri, çok iyi arkadaş olur ve seyahatleri, her tatilde tekrar ederler. Hele seyahat masrafı az olan memleketlerde, bu sık sık yapılan ye çok fayda sağlayan bir usuldür.

Memleket görmek, lisan öğrenmek gibi faydaların yanında, bu seyahatlerin gençlere sağladığı en mühim istifade, aile çemberinden çıkıp yabancı bir ailede "hayat stajı- yapmalarıdır. Misafir çocuk kendi ufak tefeğini yıkar, ütüler, yatağını düzeltir, odasını toplar, kendi harçlığını idare etmesini, kendisini korumasını, cemiyette yaşamasını, kendi kendine bir varlık olmayı öğrenir.

Aynı memleket dahilinde, bir şehirden bir şehire, tahsil için giden parasız gençler de bazan bu çeşit an-

Bu bir yolcudur
Koşmak, yorulmaktır

laşmalar yaparlar. Meselâ talebe olarak, bütün gün mektebe giden fakat akşamları evin bulaşığını yıkayan, çocukları bekliyen, haftanın bir günü,'ev İdaresini, 'ev kadınının sırtından kaldıran, çarşı pazar işine bakan bir çok genç kışlar vardır. Bunlar boğazı tokluğuna yardımcılık eder veya biraz cep harçlığı da alırlar. Bazen, kalabalık ailelerde, yaptıkları yegane şey çocuklara geceleri nezaret etmektir. Medeni dünyada hizmetçilik kalkıyor, herkes kendi işini görüyor diyoruz. Fakat gerek makineleşen ev hayatı yepyeni aletleri yepyeni buluşları ile, gerek teşkilatlar binbir türlü kombinezonları ile ev kadınının yardımına koşuyor. Bu arada yardım edenler de, yardım görenler kadar faydalanıyor, yeni hayata intibak ediyor.

Portre

Josephine Baker

İncecik zarif bir kadındı. Senelerce ve senelerce, müzikhollerin kraliçesi oldu. Fakat bu çalışkan, cesur ve enerjik kadının gizli bir ıstırabı vardı. Allah onu siyah olarak yaratmıştı. Görünüşte bu siyahlığı ile iftihar eder, her şeyini ona borçlu olduğunu ileri sürerdi ama herkesin bakışlarından ıstırap duyardı.Hayatında bu yüzden, bir çok hayal sukutları, bir çok ıstıraplar oldu. Zaman zaman isyan etti. Zaman zaman bu aşağılık duygusu ile mücadeleye girişti ve nihayet kazandı.

İşte meşhur Josephine- Baker'in hayatı. O artık, incecik bir artist değil, kompleksini yenen mesut bir kadındır. Fransa'da, "Dordogne" da satın aldığı küçük bir köyde yaşıyor. Kocasının adi Jo Bouillon olduğu için, kurdukları turistik otele Jo ve Jo adını koymuşlar.

-

Jo ve Jo anlatıyorlardı.

— Buraya 1947 senesinde geldik ve hemen evlendik. İnsan, parası olsa da, gayesiz yaşıyamıyor. Köyün kilisesinde, eski bir definenin gizli olduğunu duymuştuk. Sözde altın arıyacaktık. Fakat çok geçmeden anladık ki, biz hayalle fazla uğraşanlayız. Bu köyde cidden bir define gizli idi ama define yerin altında, değil etrafımızda, yanıbaşımızda, elimizin altında idi. Manzara ve bu, eskiden kalma şato, buraya dünyanın turistini celbede bilirdi. Pek iptidai şeraitte yaşıyan köy halkı, az zamanda kalkınır, medeni bir hayat seviyesine ulaşırdı..

Derhal işe başladık ve beş senede nefis bir plaj, oteller, bir gece kulübü, bir sinema, bir açık hava tiyatrosu çocuk parkları, garaj, futbol, basketbol, at yarışları sahası, bir yüzme havuzu, bir minyatür golf kulübü yaptık. Bu arada çiftlik sistemimizi tamamiyle yeni usullere dayandırdık. Hayvanlarımız iyi beslendi, ziraatimiz gelişti, amelelerimizin hayat seviyesini yükselttik. Onları konfora alıştırdık. İş dönüşü

Josephin Baker ve evlâtlıkları

Orijinleri beş kıta

duşlarını yapıyorlar, eğlencelerine, günden güne güzelleşen evlerine gidiyorlardı.

İlk önce köylülerin itirazları ile karşılaştık. Her yeniliği şüphe ile karşılıyorlardı. Hattâ kaç defa, kasten otomobilimizin lâstiğini patlattılar Fakat turistler gelip,para getirmeye başlar başlamaz, işler değişti. Yer yüzünde menfaatini idrak etmiyen insan çok azdır. Köylüler, bizimle birlik olur olmaz, çalışmak. fevkalâde kolaylaştı ve zevkli oldu.

Milandes köyü işte böylece birden bire parladı. Amerikalılar oraya akın etmeye haşladılar. Orada her türlü konfor olduğu gibi "Jo ve Jo" nun meşhur yemekleri de vardı. Hem de turistlere bu yemekler öğretiliyor, isterlerse mutfağa kabul ediliyorlardı. Kırmızı şarabı, çorbaya katıp içmeyi de insan orada öğreniyordu.

•

Herkes orada mesut yaşıyordu. Şatodaki otuz kedi, on iki köpek, papağanlar, sayısız maymunlar, bir fil yavrusu, bir ceylân ve sayısız kuşlar.

Fakat asıl mesut olanlar Josephine Baker'in evlât edindiği 7 tane kimsesiz çocuktu:

Akio ve Terruyo Japondu. Luis Kolombiyalı. Jarry Finlandiyalı. Paristen bir kız gitmişti, Meksikadan bir oğlan, İsrail devletinden gene bir kız.

. . . Ve küçük bir kızıl derili de yolda idi. Niçin olmasın, mesut olmak onun da hakkı değil miydi?

Josephine onları hakiki birer kardeş gibi büyütecek, bütün ırkçılık prensiplerini çürütecekti. İnsanların ırk, din ve sınıf farkları ayırt etmeksizin mesut olabileceklerine emindi. İnanıyordu.

Mutfak

İmambayıldı

Bir Fransız mecmuası okuyucularına, lezzeti dünyaca kabul edilmiş bir Türk yemeğinin, İmam bayıldının tarifini veriyor:

Altı patlıcan alınız, yol yol kabuğunu soyup, içini temizleyin ve patlıcanları, tuzlu kaynar suda, on dakika haşlayınız.

On dakika sonra, patlıcanları sudan çıkarıp soğumağa bırakın. Bu sırada 400 gr. soğanı, 2 iri domatesi ince ince doğrayıp hazırlayın. Patlıcanların içini doldurun. Toprak bir tencereye dizin, bir bardak su ve yarım bardak zeytinyağı koyarak, tuzunu biberini zevkinize göre ayarlıyarak, tencereyi kapatın, 45 dakika pişirin.

Yemek iyice soğuyunca, patlıcanları yuvarlak bir tabağa dizin, aralarına limon, çiğ soğan, çiğ domates dilimleri, ortasına siyah zeytin koyun ve afiyet olsun..

T I B

Tedavi

Ensülin

Size geçen sayımızda şeker hastalığının fizyolojisini ve diyetle tedavisini kısaca anlatmıştık. Bu yazımızda da diyabetin başlıca ilâcından ensülinden ve bunun çeşitli preparatlarından bahsedeceğiz.

1922 de Kanadalı Banting ve Best tarafından bulunan ensülin henüz terkibi bilinmeyen ve sentezi yapılamamış albüminli bir maddedir. Karnın içindeki pankreas denilen sindirim bezesi tarafından salınır. Bu bezenin bir dış salgısı bir de iç salgısı olduğu uzun zamandan beri bilinmekte idi. Bezenin içindeki özel doku teşkil eden adacıklardan ensülin diye adlandırılan içsalgı salınmaktadır. Bu adacıklara Langerhans adacıkları deniliyor. Hayvanlarda pankreasın tamamiyle çıkarılması ağır bir şeker hastalığı doğuruyor ve hayvanlar ölüyorlar. Bu ağır diyabet tablosu pankreas bezesinin dış salgısı ile ilgili değildir. Çünkü beze yetinde bırakılarak dış ifrazı barsaklara döken kanallar bağlanacak olursa diyabet görülmüyor. Pankreasın şeker metabolizmasına bir hormonla tesir ettiğini gösteren inandırıcı bir deney de iki hayvanı parabiyoz haline getirilerek yapılmıştır. Böyle mütesalip deveran halinde müşterek bir hayat yaşayan iki hayvandan birinin pankreası çıkarılacak olursa diğer hayvanın kanındaki hormonun tesiriyle hayvan diabete tutulmuyor. Yani tek bir pankreas iki hayvanı da idare ediyor.

Ana ile ambriyon da tabii bir parabiyoz halindedirler. Carlson, gebe bir köpekte, doğurmasına yakın pankreası çıkarmış, aradan beş gün geçtiği halde diyabet görülmemiş, sonra rahimdeki altı yavru boşaltılınca anada diyabet başlamıştır. Şu halde yavruların pankreasları anayı idare etmiş ve şeker hastalığından korumuştur.

Bütün bu fozyoloji deneyler pankreasta muhakkak bir hormon bulunduğunu ve bu hormonun şeker metabolizmasiyle yakından ilgili olduğunu göstermektedir. İşte yukarda ensülin adı verildiğini söylediğimiz hormon budur. Ensülinin tasfiyesi yapılmış ve krislalize bir halde elde edilmiştir. Ensülinin keşfinin üzerinden çok yıllar geçmeden bu ilâcın kanda şekeri düşürücü tesirinin kısa süreli ve geçici olduğu onun için de bazı önemli vakalarda ilâcı 24 saat içinde bir çok defalar enjekte' etmek gerektiği anlaşıldı. Bu mahzuru önlemek için çok beklemek gerekti. İnsülinin devamlı tesirini temin etmek için hind yağiyle veya zeytin yağiyle karıştırmak düşünüldü. Hapları yapıldı. Fakat bunların hiç biri netice vermedi. Nihayet Hagedorn, ensülinin protamin ve zinc ile bîr terkibini yaptı. Bu buluşun değeri pek büyüktü. Hattâ Joslin meşhur kitabında ensülin tedavisinin yeni bir devre girdiğini ve bu devrin artık Banting değil Hagedorn devri olarak isimlendirilmesi icap ettiğini söylemektedir. Günün muhtelif saatlerinde üst üste enjeksiyonlar yapmamak, gündüzleri kan şekerini normal seviyede tutmak, geceleri de kanda şekeri çok düşürmemek ve hipoglisemi akseleri doğurmamak amaciyle bir çok ensülinler yapılmıştır. Bu çeşitli ensülinlerin hepsinin mahzurları ve avantajları vardır. Daha henüz bütün arzulara uygun ideal bir preparat mevcut değildir. Biz önce - eski ensülin, adî ensülin, basit ensülin, klasik ensülin - gibi muhtelif adlarla anılan maddeyi gözden geçireceğiz. Sonra da "İnsülin - protamine - zinc ipz" i ve yeni ensülinleri - Globine - insuline, Di-insuline, NPH 50, İnsuline "lente"Novo - anlatacağız.

Adi ensülin

Pankreas bezesinin saf kristallize hormonudur. Asit reaksiyonlu berrak bir mayidir. Kan şekeri üzerine tesiri hem kuvvetli hem de süratlidir. Deri altına yapıldıktan yarım saat sonra kanda şeker düşmeğe başlar. Bu tesir 5-6 saat sürer. Hipoglisemi arızaları iğneden ekseriya 3-4 saat sonra yani tesirin azami olduğu sırada görülür. Şırınga edilen doz arttırıldıkça tesir süresi de uzar. 40 ünite ve fazlası 10-12 saat tesirini muhafaza eder. Bu takdirde hipoglisemi reaksiyonları da gecikir. İğneden 6-8 saat sonra görülür. Bu ensülinin tesirinin geçici ve kısa oluşu büyük bir mahzurdur. 5-6 saatte bir enjeksiyonları tekrarlamak icabeder. Aksi halde hastaların kanlarında şeker enjeksiyondan 5-6 saat sonra sanki ilâç yapılmamış gibi eski yüksek seviyesini bulur. Ant ve yüksek tesir elde etmek istenildiği zaman meselâ diyabet komasında, daima bu ensülin kullanılır. Diyabeti yeni tesbit edilmiş bir hastayı ayarlamak için de bu ensülinden istifade edilir.

İnsuline - zinc - protamine

Hafif asit reaksiyonlu bir ensülin tuzu ile şiddetli alkalik reaksiyonda olan protaminin kombinasyonudur. 100 ünitesinde 1.25 mgr. protamin ve 500 ünitesinde 1 mgr. zinc vardır. Protamin balık sperminden elde edilen bir proteindir. Zinc süspansiyon halinde olan bu maddenin çökmemesini, sabit ve stabl kalmasını temin eder. Kullanılmadan önce hafifçe çalkalanması lâzımdır. Çünkü üstte kalan likidin tedavi edici tesiri yoktur. Bu kombinezon doku likidlerinin pH derecesinde güç erir." Onun için bu preparat içindeki ensülin dokularda yavaş yavaş serbest hale geçer. Bu kombinezonu parçalayan doku anzimleri preparatta bulunan az miktardaki çinko tarafından inhibre edilir ve faaliyet gösteremezler.

Latant devir - enjeksiyon yapılmasından ilk tesirin görülmesine kadar geçen zaman • oldukça uzundur. İlk tesir üç saat sonra görülmeğe başlar. Tesir süresi âdi ensülinde olduğu gibi yapılan miktara tabidir. Hafif dozlar 12 saat, 40 üniteyi aşan miktarlar 24 saat ve daha fazla süren bir tesire maliktirler. Eğer yalnız başına bu ensülin kullanılacaksa

Bir şeker hastası
Pahalı

latant devrin uzun olduğu göz önüne alınarak, sabah aç karnına günlük tek enjeksiyon tatbik edildiği zaman kahvaltıyı geç yapmak icabeder. I. P. Z. in tesiri muntazam değildir. Bir gün çok, bir gün az tesir ettiği görülür. Bunun sebebi imtisasın mütehavvil olmasıdır. Tesiri gündüzleri pek belli olmaz. Gittikçe ilâcın kan şekeri üzerindeki baskısı'artar. Gece şekerli madde de alınmadığından hipoglisemi gecenin geç saatlerinde görülür.Bu söylediklerimizden I.P.Z. den ensülinin yavaş yavaş serbest kaldığı ve bu azar azar vücuda yayılan ensülinin yemeklerden sonra ortaya çıkan - postprandiale - şeker yükselmesini normale çeviremiyeceği, ayrıca geceleri şekerin kanda fazla düşmesinden ileri gelme hoşa gitmiyen hipoglisemi akseleri ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Gündüzleri iyi tesir almak için dozlar artırıldıkça bu mahzurlar da artacaktır.

Karma ensülin

Yukarda söylediğimiz iki cins ensülinin mahzurlarını gidermek İçin bunları karma olarak kullanmak düşünülmüştür! Bazıları aynı şırınganın içine adi ensülinle I.P.Z. i çeker, karıştırır ve enjekte ederler. Bazıları da bu usule tamamen muhaliftirler. Hastalarına iki cins ensülini aynı saat zarfında ayrı ayrı yapmağı tercih ederler. Bunun sebebi vardır. Eğer iki cins ensülin aynı şırıngada karıştırılırsa bir kısım adi ensülin I. P. Z. in serbest halde bulunan bir kısım protaminile birleşerek insuline retard halini alır. Çabuk tesir eden adi ensülinin bu karmanın içinde ne nisbette ensülin retard'a değiştiği önceden tahmin edilemez. O halde ensülin karması emniyetli bir şey değildir. Hastanın durumunu doğru olarak kontrole imkân vermez. Pratikte durum bereket versin, daha basittir. Müsavi miktarda iki ensülin karıştırılarak hazırlanan karma ensülinde şematik olarak âdi ensülinin yarısının protaminle birleştiği kabul edilir. İki veya üç kısım adi ensülin bir kısım I P. Z. ile karıştırıldığı zaman adi ensülinin yalnız % 30-40 ı protaminle birleşerek ensülin-retard halini alır. Lawrence de, pratik için yeter bir tahminle X Ünite İ.P.Z. in X/2 ünite adi ensülini adsorbe ederek ensülin retard'a çevirdiğini söylemektedir. O halde 1/1 karmasında yani 20 ünite adi ensülin + 20 ünite I.P.Z. ile karıştırıldığı zaman bu karma 10 ünite adi ensülin 30 ünite I.P.Z. tesirini haiz olacaktır. 2/1 karmasında ise yani 40 ünite adi ensülin 20 ünite İ.P.Z. ile karıştırıldığı zaman bu mahlut 30 ünite adi ensülin ve 30 ünite I.P.Z. gibi tesir edecektir. Çok basit olan •bu formüller çok zaman içinde adi ensülin bulunan karmaların meselâ 2/1, 3/1 kombinezonlarının maksada daha uygun olacağını göstermektedir. Ensülin karmaları hazırlanırken her hasta için en uygun formülleri bulmak lâzımdır. Bu da daha ziyade hastaların gıda itiyatlarına ve çalışma durumuna bağlı bir iştir. Aydın hastalar, birkaç ay içinde kullandıkları ensülin karmasında ne miktar geç tesir eden I.P.Z. in bulunması gerektiğini kendiliklerinden bulur ve ayarlarlar. Hastalara önce adi ensülini şırıngaya çekmek sonra da I. P. Z. i almak gerektiğini de öğretmelidir. Adi ensülinden bir damla İ.P.Z. şişesine karışırsa buna bir zarar vermez. Çünkü içinde fazlaca protamin vardır. Fakat İ.P.Z. Önce çekilir ve bundan adi ensüline Karışırsa bu şişeye her defa damlıyacak protamin gittikçe adi ensülini geç tesir eder bir hale getirir.

Yeni ensülinler

Globine-insuline: Remier, Searla ve Lang tarafından 1939 da hazırlanmıştır. Asid, berrak bir solüsyondur.- Adi ensülinle öküz alyuvarlarından elde edilen bir proteinin birleştirilmesiyle hazırlanmıştır. 20 ünite gibi ufak dozlar halinde kullanılırsa G. 1. ortalama olarak adi ensülinden 1-2 saat daha uzun tesir eder. 40-60 ünite gibi yüksek dozlar kullanıldığı takdirde tesiri 3-4 saat daha uzar. Fakat tesir süresinin uzamasının bir hududu vardır. 80 ünite kullanıldığı zaman tesir 24 saat sürecek değildir. O halde G. I. den yapılacak bir enjeksiyonla ciddi ve vahim bir diyabeti hipoglisemi akseleri vukua, gelmeden kontrol etmeğe imkân yoktur. Bu ensülinle hipoglisemi ekseriya ikindi vakti görülür. Mutad dozlarda bu preparatın tesiri LP.Z. den ziyade adi ensülininkine yakındır. Bir yandan da 2/1 karmasına benzer ve ondan üstün değildir. Bazı iyi gidişli veya orta derecede önemli diya-, bet vakalarında sabahları yapılan bir G. 1. enjeksiyonu, gündüzleri alınan gıdalardan ileri gelen hiperglisemiyi I.P.Z. den daha iyi. kontrol eder. Fakat asıl iyi tesiri günde iki enjeksiyona lüzum hissettiren epeyce önemli vakalardadır. Hafifçe uzun olan tesiri sayesinde akşamları da yapılan bir enjeksiyon sabahları vukua gelecek hiperglisemiyi ve reşütleri önler.

Di-insuline: Bu preparatta kristalize adi ensülinle iso-insuline denilen ağır tesirli bir insulinin müsavi miktarda karıştırılmasından elde edilmiş ve 1944 de Hellas-Moeller tarafından hazırlanmıştır. İso-insulinein ensülin molekülünü teşkil eden bazı asit amine gurupları Fhehyl-isocyanate ile bloke edilmiştir. Bloke guruplar, serbest kaldıktan sonra ensülin tesirini göstermeğe başlar. İso-

insuline, İ.P.Z. e çok benzer. Ancak ondan, daha süratli ve daha as devamlı tesir eder. Di-insuline'e gelince G. İ. gibi veya 2/1 karması gibi bir tesire maliktir.

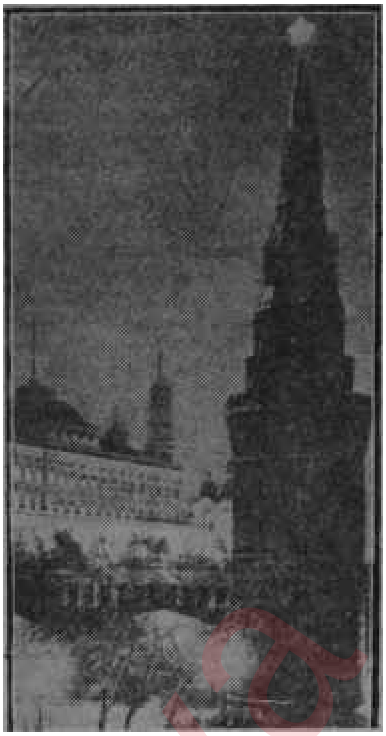
NPH 50: Bu şifre (neutral-protamine-insuline selon Hagedorn) kelimelerinin baş harfleriyle teşkil edilmiştir. N harfi nötr olduğunu, P proteini ihtiva ettiğini H harfi de hagedorn tarafından hazırlandığını göstermektedir. 50 rakamı as protamin ihtiva ettiğini belli etmek üzere konulmuştur. Bu ensülinin 100 ünitesinde 0.50 ntgr. protamin vardır. Halbuki İ.P.Z. in 100 ünitesi yakarıda da belirttiğimiz gibi 1.25 mgr. protamin ihtiva eder. Bu ensülinde Çinko da daha azdır.. Bir süspansiyon olan bu ensülinin de kullanılmadan önce hafifçe çalkalanması lâzımdır. NPH 50 de; evvelki iki tip ensülin gibi tesiri 2/1 karmasına eşid Olan bir maddedir. Karma ensülinin hazırlanmasındaki yanılma ihtimalleri NPH 50 de yoktur. Sabahlan enjekte edildiği zaman kahvaltıdan sonra önemli bir hipergliserni devam eder. Çünkü bu sırada henüz tesiri tam değildir. NPH 50 yukarıdaki preparatlardan daha usun süreli bir tesire maliktir. Onun için hipoglisemi çok zaman akşamın geç saatlerinde görülür, özet olarak bu preparat adi ensülinle İ.P.Z. arasında yer alır. Oldukça süratle tezahür eden nisbeten devamlı ve usun bir tesiri vardır. Bu insülinle tedavi edilenler kendilerini sübjektif olarak da daha iyi hissederler. Bu da müstahzarın kaydedilmesi gereken bir üstünlüğüdür.

İnsuline (Lente)

1952 sonlarında Halles-Moeller tarafından hazırlanmıştır. Novo firmasınındır. Tesiri orta derecededir. İnsulinle zinc'üı bir kombinezonudur. Geç tesiri sağlıyacak bir madde yani protamin ihtiva etmez. Yabancı bir, albümin olan protamin'in bazan allerjik reaksiyonlar uyandırdığı görülmüştür. Halles-Moellerzinc karşısında ensülinin kanın PH sında az eridiğini göstermiştir. Bu ensülin solüsyonunu nötralize etmek için kullanılan tanpon maddesinin büyük • önemi vardır. Bu maksat için kullanılan fosfat iyonları zencin ensülin üzerine tesirini inhibe eder. Eğer fosfattan başka bir tanpon maddesi kullanılacak olursa insuline-zinc'in nötr solüsyonu geç tesir edecek hale gelir. Bu şartlar altında ensülinin erime kabiliyeti kullanılan şekillerine göre değişir. Amorf ensülin kısa sürelidir - Semi-lente - . Kristallize ensülin ise çok uzun süreli olur - ultra-lente - Novo firmasının hasırladığı ensülin lant, % 30 semi-lente ensülinle % 70 ultra-lente ensülinin karmasıdır. Halen mevcut ensülinlere nazaran bu tip ensülin daha uygun vasıfları haizdir. Yani bundan yapılacak bir tek enjeksiyonla bir çok diyabet vakalarını kanda şeker dengelerini normale daha yakın şartlarda tutmak mümkün olmaktadır. Ancak esaslı karar verebilmek için daha geniş deneylere ihtiyaç vardır.

Dr. E. E.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Kremlinden bir parça
Hayvanat bahçesi

Rus diktatörleri, kendi rejimlerinin bütün hususiyetlerini ortaya koyan Kremimin bahçe ve müzesini halka açık tuttular. Bu 1923 den sonra ilk defa husule geliyordu. İlk gün 20000 kişi gezdi. (A. P.)

●

Dünya piyano çalma rekorunu Kolonya şehrinde oturan Henry Arntz isminde bir Alman 202 saat devamlı çalmak suretiyle kırmıştır. Şehrin lokantalarından birisinin piyanisti olan Arntz bu rekorunu tesis ederken günde yalnız bir saat dinlenmiş, ve traş olma, temizlenme, yemek yeme gibi işleri bir eliyle çalmaya devam ederken görmüştür. Hem lokanta hem de Anrtz hesabına büyük bir reklâm vesilesi olan bu fasılsız konser esnasında piyanist günde 60 sigara içmiş ve 20 şişe boşaltmıştır. Arntz'm 302 saatlik müddet zarfında 30 bin kadar kilometre kat etmiş olduğu tahmin edilmektedir. (Newsweek)

●

Japonlar ikinci dünya harbinden sonra âdet ve ananelerinde çok değişiklikler yapmışlardır. Bu hâl, bilhassa kral ailesi erkânı arasında daha fazla göze çarpmaktadır.

İkinci dünya harbinden önce güneşin oğlu addedilen imparator ve ailesi erkânı ile halk arasında aşılmaz uçurumlar mevcuttu. Bugün bu mesafe bir hayli azalmıştır. Bilhassa kral ailesi erkânı yavaş yavaş halkın arasına karışmağa başlamıştır. Bu arada imparatorun küçük kardeşi Tkhito Mikosa samba vesair Amerikan danslarını oynamaya başlamıştır. Prens sık sık gece kulüplerinde görülmektedir. (Reuter)

Everest tepesindeki korkunç kar adamım ele geçirmek için geçen sene Himalaya'lara giden heyet, her ne kadar iri iri ayak izlerine rastlamışsa da, esrarengiz varlığı ele geçirmeğe muvaffak olamamıştır.

Bununla beraber, heyet başkanınuın bildirdiğine göre, kar adamı yerine şimdiye kadar âlimlerce bilinmeyen dört hayvan yakalanmıştır. Yakında Londra'ya getirilecek olan bu hayvanlar arasında bir de fare vardır. • (A.P.)

Dünyaca tanınmış Amerikan muharriri Ernest Hemingway geçenlerde bir kadından mektup almış.. Bu mektupta, kadın şöyle diyormuş:

— Bir lise talebesi olan oğlum, eserlerinize ve size hayran... Yalnız bir derdi var: sabah akşam onu düşünüyor... İnsan eline bir meşale alınca, cangıl canavarlarının bir şey yapamadığı doğru mu?

Hemingway şöyle cevap vermiş :

— Vallahi hanımefendi, her şey o meşaleyi taşıyanın koşma gücüne bağlı; (TİME)

Ruslarm neden soğuk harbe son verdikleri, niçin gayet mütebessim ve kibar olmıya başladıkları, niye çılgınca eğlenilen kır âlemleri tertibettikleri anlaşılmış :

Meğer bütün bunlara sebep batılıların ruhuna iyice vâkıf iki kişi imiş... Bu iki adam, ruslara, bütün gayelerine erişebilmek için bu yeni usulü tatbik etmeleri tavsiyesinde bulnmuşlar... Bunlar dört sene evvel demir perde gerisine kaçan Donald Maclean ve Guy Burgess adındaki İngiliz diplomatlarıdır.

Şimdi İngiltere'de günün dedikodusu bu... İngilizler de bundan da övünmüyor değiller hani: Sovyet idarecilerini de yola getiren İngiliz diplomasisi.. (TİME)

●

Newyork'ta bir kasap, dükkânına şu tabelâyı asmış:

— Yarı parası peşin geri kalanı taksitle biftek;

O gün biftek kalmamış... (A.P.)

●

Kuzey Karolina'da Whitakers şehrinde, otomobil kazalarının çokluğundan elaman diyen belediye bütün yollar boyunca şu afişleri asmış:

— Dikkat! Saatte 40 kilometre süratle 4 dakikada koca şehri boydan boya katedersiniz! (A. P.)

*

Kolombiya üniversitesinden resmen bildirildiğine göre, dünya 4 milyar 800 milyon yaşındadır. (A. P.)

RADYO

Ankara

Korkular diyarı

Geçen hafta cuma günü Ankara radyosunun büyük konser salonuna hiç kimse sokulmuyordu. Salonda büyük bir hazırlık yapılmıştı. Her taraf dikkatle gözden geçirilmiş, her tarafın adetâ yeni baştan ölçüsü alınmıştı. Sanki radyonun salonunda büyük bir misafirimiz şerefine "konser" tertip edilmişti, bütün itina, büyük dikkat bunun içindi. Koltukların her birisinin üzerine birer küçük pusula yapıştırılıyordu. Pusulaların üzerine isimler yazılmıştı. Bu kadar ince hesap göz önüne alınırsa - ki bugüne kadar hiç bir işte bu kadar tertipli olunmamıştı - radyo evindeki büyük hazırlığın hangi sebeplerle ve kimin için yapıldığı merak olunabilirdi.

Büyük konser salonunda bu hazırlıklar yapılmadan önce, radyonun ileri gelenleri bir araya gelebilmişler, kafa kafaya vermişler ve bir mesele üzerinde zihin yormuşlardı. Bu fikrî mesai radyonun yeni bir "kalkınma" devresine girmesi ile alâkalı değildi, bu fikri mesaide radyonun her ilgilisinin fikri de bulunmıyacaktı. Çünkü, radyoevinde ilgili adı altında ismi sayılabilecek iki kişi kalmıştı, birisi radyo müdür vekili İskender Ege, diğeri de uzun bir Almanya seyahatinden dönen Erdoğan Çaplı... Türk musikisi şefi Muzaffer İlkar İstanbul'da, program müdürü Naci Serez de Avrupa'da bulunuyordu. Esasen radyo için en mühim olan "bazı" şahıslardı. Meselâ Erdoğan Çaplı bir seyahate çıkar, Münih şehrinden sıhhati İle ilgili haberler radyodan okunur, meselâ Naci Serez seyahate çıkar bir daldandala programında bir vapurdan telsizle - güya - malûmat alınır, mesajlar teati edilirdi. Son hafta daldandala bir facia denilebilecek derecede şahsî propagandalar ile dolu idi, sanki radyo bir çiftlik idi de, isteyen, dilediği gibi mikrofonu kullanabiliyordu.

Tabiatiyle müessese bu yola ve şahısların - bir kaç adet - istediklerini yapabilmeleri imkân dairesine gi: rince, radyodan sızlanmalar olması gayet normaldi. Nitekim son 'günlerde radyoevi idaresizlik yüzünden bir karışıklık içinde olduğu muhakkaktı. Ücretler kış mevsiminde yapılacak yeniliklere para ayrıldığı iddiası ile kesiliyor, birinci sınıf sanatkârların paraları indiriliyor ve hemen hemen bütün programların plâklardan idare edilmesi cihetine gidiliyordu. Bütün bunlar, bu hareketler hiç bir kontroldan geçmiyordu. Sanki bu müessese kendi başına ve bir kaç kişinin,elinde istediği gibi çalışabilirdi. Radyo müdür vekilinin imza atmaktan başka hiç bir müessir fiilde bulunmadığı, diğer bir şahsın istediklerini' harfi harfine yerine getirdiği gözden kaçmıyordu. Esasen perde gerisindeki şahıslar radyonun mukadderatı üzerinde rol oynuyordu ve AKİS bundan çok evvel bu şahısların yaptıkları isleri açıklamıştı.

Ücretlerin verilmemesi, azaltılması karşısında yükselen ses ve bunun efkârı umumiyeye aksetmesi türlü şekillerde tefsir «diliyordu. Muhakkak olan bir şey varsa, bu müessesedeki memnuniyetsizlik dışardan bakıldığı zaman kendisini her dakika radyodan hissettirebiliyordu. Hiç kimse memnun değildi, hiç kimse bu memnuniyetsizliğini bir makama, bir gazeteye anlatacak durumda da değildi. Çünkü, bir gazetede çıkan herhangi bir sözü şüpheci kimseler kendilerine karşı hazırlanmış bir hareket olarak kabul ediyor, derhal bu zat hakkında türlü tertipler başlıyor ve bir an önce radyodan uzaklaştırılması için çalışılıyordu.

Bütün bunlar birer vakıa idi, eğer bir mesul şahıs sanatkârları, dertli sanatkârları çağırsa idi, konuşsa idi ve bir kişinin sözüne itimat etmiyerek, herkesi dinlemek zorunda kalsa idi, görecekti ki işler kendisine anlatıldığı kadar parlak değildir. Ve gene bir hakikattir ki, radyodaki samimiyetsizlik kendisine yanlış aksettirilmekte, şahsi kaprisler her zaman ve daima ön plânda tutulmaktadır. Fakat maalesef ve maalesef bir kaç kişiye - denilebilir ki bir tek kişiye - geniş söz hakkı tanınması ve desteklenmesi bütün işlerin içinden çıkılmaz bir mecraya götürülmesine sebep olmuştur.

Ve nihayet toplantı

Bütün bu hâdiseler olup bitmişken, radyoevinin kütüphanesindeki bir tahtanın üzerine bir resmî yazı asılmıştı. Yazının altında radyo müdür vekili İskender Ege'nin imzası vardı. Kısa olan yazıda "bütün sanatkâr arkadaşların şu gün, şu saatte mutlaka radyoevinde hazır bulunmaları" istenilmişti.

Daha toplantı yapılmadan bütün sanatkârların dudaklarında bir istihza kıvılcımının belirdiğinde kimsenin şüphesi yoktu. Çünkü radyo idaresinin hakiki bir murakabeyi asla ve asla istemediği, kabullenmediği ve hattâ çok sinirlendiği bilmiyordu. O kadar ki, hiç bir gazetecinin radyo evine girmemesi için sert ve kati emirler verilmişti. Buna rağmen, yapılan bariz haksızlıklar dışarıdan işitiliyor, yazılıyor ve şimdilik bazı makamların sempati besledikleri şahıslar bütün bunlara rağmen makamlarında tutuluyordu.

Toplantı günü sanatkârların birer ikişer bir numaralı büyük konser stüdyosuna girdikleri görüldü. Girdikleri zaman gördüler ki, her koltuğun üzerine küçük bir pusula ile isimleri yazılmıştı. Dudaklardaki tebessüm daha fazlalaştı, radyo idaresi bir teftiş, daha doğrusu bir yoklama yapmak lüzumunu hissediyordu. Giriş kapısının hemen önünde bir şahıs durmuş, gelenlerin, oturanların kimler olduğuna bakıyor, gelmiyenleri de küçük bir deftere kaydetmekten kaçınmıyordu. Bu zat, Erdoğan Çaplı'nın emrindeki bir memurdu, vazifesi her ne kadar gelip veya gelmiyenleri kaydetmek olmamakla beraber, bu vazifeyi üzerine almaktan da çekinmemişti.

Hemen bütün sanatkârlar onda idi, sadece bazıları müstesna.. Me-

Erdoğan Çaplı idare ediyor

Elleri sadece piyano üzerinde kalsa

sela Ruşen Kam, meselâ Ragıp Tanju ve arkadaşları gelmemişlerdi. Gelmemekte de hata etmiş sayılmazlardı. Çünkü "peşin hüküm" neler söyleneceği bilmiyordu, radyo idaresinin hem sert, hem de tatlı bir hava yaratmak istiyeceğinden hiç birisinin şüphesi yoktu.

Müdür vekili İskender Ege ve hemen yanında Erdoğan Çaplı büyük salona girdi. Alkışlanmağa alışkın sanatkârların, her ikisini alkışlamadıkları görülüyordu, Erdoğan Çaplının buna ziyadesiyle üzüleceğinden hiç kimsenin şüphesi yoktu.

Toplantının gayesi Erdoğan Çaplı'nın - müdür vekilinin değil - bir konuşması ile açıldı. Erdoğan Çaplı konuşmasına hakikaten bir radyo mesulü gibi başladı, fakat böyle devam ettirmedi, şahsî kızgınlıklarını, radyoda olup bitenlerin dışarıya sızmasından duyduğu hiddeti belirtmekten ileri gidemedi. Bir kış mevsimi yaklaşıyordu, bu mevsim bir kaç yenilik - malûm yenilikler - yapılmak zarureti vardı. Bazı sanatkârların ücretleri bu yeniliklere para bulmak için kesilmişti. (Bak AKİS, sayı 69). Fakat bazı sanatkârlardan da şikâyet etmemek mümkün değildi. Ücretleri kesiliyordu ama, derhal bunlar olup bitenleri dışarıya aksettiriyorlardı, üst makamlara şikâyet etmek için teşebbüslere geçiyorlardı. Filhakika üst makamların bunları dinliyeceği yoktu ama, ne de olsa bunlar birer aleyhte teşebbüstü ve Erdoğan Çaplı'nın bunu affetmesine imkân ve ihtimal bulunamazdı. Her kim ki, konuşmak istiyordu, her kim ki idareden şikâyetçi idi, derhal konuşmalı, o toplantıda istediklerini anlatmalı idi.

Müdür vekili, bu konuşmadan sonra söz aldı ve bir kaç parlak cümle söyledi, esasen bir edebiyat öğretmeni idi ve bu türlü konuşmasını beklememek hatalı olurdu. Müdür vekili de hâdiselerin bu toplantıda konuşulmasını ve kış programına girilirken herkesin yapılmasını istediğini anlatmasını istiyordu.

Salonda bulunan sanatkârlar arasında bir tereddüt hasıl oldu, fakat Erdoğan Çaplı'nın durup dururken meselâ yurttan sesler programına çatması birden toplantının alevlenmesine ye idareye kargı birikmiş kızgınlıkların hiç değilse bir kaç kişi tarafından söylenmesine yol açtı. Erdoğan Çaplı, yurttan seslerin on dört kişilik programına rağmen, hiç bir yenilik ve varlık gösteremediğinden şikâyetçi idi. Bu söz Nurettin Çamlıdağ'ın birden söz almasına ve idarenin haksız muamelelerini bir bir saymasına yol açtı. İdarede hâkim olan bir zihniyet vardı ki, bu da sanatkârları tefrik etmek, birbirinden ayrı düşürmek noktasında kendisini hissettiriyordu, ilk olarak bundan vazgeçilmeli, bundan sarfınazar edilmeli idi.

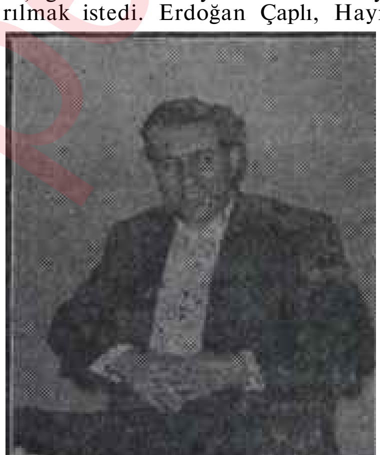
Nasıl oluyordu da, tasarruf perdesi altında bazı birinci sınıf elemanların ücretlerinde indirme yapılabil i-

Boş kalan servis
Sahibi gitti gider

yordu. Çünkü, Büyük Millet Meclisinden istenilen ve alınan bütçe, radyoda çalışan sanatkârların miktarına, bu miktarı karşılayacak programların adedine göre hesaplanmıştı. Bu hale güre, ücretlerin indirilmesi imkânsızdı. Halbuki radyo idaresi aksi kanaatte bulunuyordu ve sanki radyoyu dinlettiren bir kaç büyük sıfatlı program imişçesine hareket ederek, ücretleri kesiyor, hem de bunu birinci sınıf sanatkârların maaşlarında yapabiliyordu.

Bu arada Hayri Tümer de söz almak istedi, çünkü ücretleri kesilen ve programlardaki iştirak nisbeti azaltılan sanatkârların birisi de bu şahıs idi. İdareden şikâyette bulunmak isterken, dinliyen idarecinin durumunu dikkate aldı ve "böyle fiyaskolu bir toplantıda bulunmaktansa, gitmek daha iyidir" dedi ve ayrılmak istedi. Erdoğan Çaplı, Hayri

İskender Ege
Süslü cümle sahibi

Tümer'e izin vermedi, fakat müdür vekili "gidebilirsiniz" diye cevap verdi. Arkadan şikâyetler başladı, Semahat Ergökmen idarenin haksız hareketlerini birer birer ele aldı ve anlattı, kıdemli sanatkârların hiç birisinin idarece tutulmadığını söyledi ve tercih hakkının pek bol kullanıldığını izah etti.

İdarecilerin sinirli halleri, sanatkârların, bol methiyede bulunacakları yerde, 'bol bol sert bir tavır takınmaları esasen daha fazla konuşulmağa imkân vermiyordu. Bu tarizler ve ithamlar karşısında "idare istediğini yapacaktır" şeklinde sert bir karşılığın da verilmiş olması, bu toplantının bir fikir teatisinden ziyade, bir güz dağı olarak tertiplendiğinde kimsenin şüphesini bırakmıyordu.

Toplantı hiç bir işe yaramadan ve hiç bir fikrî temas yapılmadan böylece dağılmış oluyordu.

Halbuki beklenen

Halbuki böyle bir toplantıdan beklenen neydi? Niçin- bütün sanatkârlar bir araya getirilmişti ve bu konuşmalar sonunda elde edilecek netice ne olabilirdi?

Böyle bir toplantının hakikaten radyoya bir faydası olabilirdi. Her işin mükemmel olduğunda ittifak halinde bulunan radyo idarecileri hiç bir işin normal yürümediğini sanatkârların ağzından dinliyebilirler ve böylece çok faydalı malûmat elde etmek imkânlarını bulabilirlerdi. Hakiki kıymetlerinin her zaman bir yana itildiğini, yerlerine acemi ve stajyer devresini aşmamış kimselerin doldurduğunu ve böylece radyodaki kalitenin durmadan düştüğünü öğrenebilirlerdi. Anlıyabilirlerdi ki, radyoda spiker namı altında mikrofona çıkarılanların bu işlerle hemen hiç bir ilgisi yoktur, idarede vazife almış kimselerin bazılarına spiker vazifesi verilmektedir. Bunların yanlışsız bir metin okumalarına mukabil, spikerlik vasfından uzak olmaları, haberleri, programları istenilen evsafta halkın kulağına ulaştırmaktan uzaktır. Bir spiker kursu açılmıştır, fakat neticesi fiyasko ile neticelenmiştir, buna mukabil bu kursu idare eden şahıs Naci Serez mükâfaten Avrupaya gönderilmiştir, öyle sanatkârlar vardır ki, sırf halka hizmet etmek arzusundadır, radyoda bunun için bulunmaktadırlar, hakiki bir meslekleri vardır, zevkleri için seslerinden radyoyu ve halkı mahrum etmemek istemektedir. Misal mi? Başta Doktor Alâaddin Yavaşça gelmektedir. Bu zat, kendisine haftada yüz elli lira verildiği takdirde uçak ile gelip uçakla İstanbul'a dönmek şartı Us Ankara radyosunu bir erkek ses noksanlığından kurtarmak istemiştir. Fakat Muzaffer ilkar buna yanaşmamıştır. Halbuki, Alâaddin Yavaşçanın istediği para geçen kış boyunca her hafta bir daldandala programına iştirak eden bir gazino artistine rahatça verilmiştir. Bütün bunlar idarenin hareket tarzındaki eksiklik-

lerin birer misalidir.

Daha neler söylenmiyebilinir ki... Fakat bütün bunların söylenmesi için ücretlerin asla, her şeye rağmen aşağıya indirilemiyeceğini sanatkârın bilmesi, bir yere haklı bir şikâyette bulunulduğu zaman, sözlerinin bir makes bulması icap etmektedir. Nerede bu zihniyet, nerede bugünkü hareket tarzı?

Yaz sezonunu bir ölü sezon addeden bir radyo idaresi nerede görülmüştür? Bir kocaman mevsim boyunca, bir radyo idaresi plâklarla idare edilmek yoluna gidildikten sonra, her işin mükemmel yapıldığını kabullenmek imkânı kimin elinde vardır. Sanki yaz mevsiminde vatandaş radyo dinlemez, sanki yaz mevsiminde şehirde ve memlekette hiç bir yeni hareket yoktur. Yaz mevsiminin ölü mevsim olarak kabul edilmesi ne kadar saçma ise, kış mevsiminde yenilik yapacağız esbabı mucibesi ile sanatkârların ücretlerini kesmek "ister çalışsın ister çalışmasın" diye de bir sert lâfla göz korkutmak Allah bilir ne dereceye kadar doğrudur.

Her işin başında ehli olan bir kimse mevcut olduğu müddetçe, o iş yürür. Hele o şahıs kendisinin idaresinden emin değil de, başkalarının sözlerine ve telkinlerine kapılmak sureti ile iş görmek mevkiinde ise, oradan hiç bir müsbet işin çıkmasına imkân ve ihtimal tasavvur edilemez. Bu kimsenin hakikaten direksiyonu eline almaması, ikindi ve üçüncü adamlar vasıtası ile 'bir icraat yapması, o müessesede hiç bir zaman gürültüyü ve gayrı memnun zümrenin mensuplarını azaltmaz. Bilâkis günden güne çoğaltır.

Bir kimsenin her işte ve her harekette haklı ve doğru olması kabil değildir. Nasıl kabil olsun ki, o da bir insandır ve hatalarla dolu hayatı olmasa bile ' hatalı bir iş görebilir. Radyo müdür vekilinin yapması lâzım gelen hareket, idaresinde bulunanlardan - her kim olursa olsun - hatalı bir harekete tevessül edeni gördü mü, her şeye ve herkese rağmen onu da cezalandırmasıdır. Yoksa, her zaman ilk icraat plânında olmaktan daima uzak kalacaktır. Böyle olmasını da kimse istemez ve bilhassa radyonun iyi işler halde olmasını istiyen her iyi niyet sahibi insan bundan ancak ve ancak üzüntü duyar.

SPOR

Basketbol

Basketbolcularımızdan
Ve hep Avrupa

Fenerbahçe gidiyor

Bu hafta içerisinde Fenerbahçe basketbol takımı muhtelif karşılaşmalar yapmak üzere Yugoslavyaya gidecektir. Mevsim başı olması sebebiyle henüz Fener takımı toplu olarak geçen hafta çalışmaya başlamıştır. Takımın şevki idaresini elinde tutan Yılmaz Gündüz'ün bu seyahate katılmaması Fenerbahçeliler için büyük bir kayıptır. Bunu düşünen idareciler takviye maksadiyle Modaspordan Turhan Tezolu almışlardır. Bu mevzuda gazetecilerle konuşan Fenerbahçe takımının antrenörü Samim Göreç "Bu seyahat Avrupada Fener takımının kudretini göstermek için bir vesile teşkil edecektir." demiştir. Bu sözde hakikat payının fazla olduğuna inanmak doğru değildir. Çünkü; henüz mevsim başıdır. Ve yukarıda da işaret ettiğimiz gibi daha sporcular denizden yeni ayrılmışlardır. Bir arada çalışmak imkânı hasıl olmamış ve gençler henüz nefes ve form tutamamışlardır. Nitekim hafta içinde Karagücüne karşı Kadıköyspor açık hava sahasında yaptıkları hazırlık maçında uğradıkları mağlûbiyet sırf bu sebepten ileri gelmiştir. Seyahat tarihi biraz daha ilerde olsaydı ve Fenerbahçe bu müsabakalar için daha ciddî bir çalışmaya tabi tutulsaydı kuvvetini o zaman Avrupada göstereceğine inanırdık... Şimdi değil.

Bulgurlu ve Akça seyahati -

Yugoslavyaya gidecek olan basketbol takımının'kafile başkanlığını Ertuğrul Akça ve idareciliğini de Muhittin Bulgurlu yapacaklardır. Her iki şahsın beraberce seyahatleri spor çevrelerinde bir takım söylentilere yol açmıştır. Malûm olduğu üzere Muhittin Bulgurlu hususi organizasyonlarda yolsuzluk yapıldığı ifşaatında bulunmuş ve bazı idarecileri itham etmişti. Ertuğrul Akça ise Bulgurlunun avukatlığını yapmaktadır. Her iki şahsın hakarete uğrayan idareciler tarafından mahkemeye verildikleri bir sırada Yugoslavyaya seyahat etmeleri manalı görüldü. Kulağa gelenler doğru ise bu seyahat esnasında mezkûr idareciler Yugoslavya'dan Fenerbahçenin eski antrenörü Mihaloviç'in yardımı ile Sarajövo kulübünden yeni vesikalar alacaklardır. Vakıa yolsuzluğa ismi karışan büyük kulüp idarecileri Muhittin Bulgurluya mahkemenin ilk celsesinde ispat hakkı tanımamışlardı. fakat öte yandan Maliye müfettişleri işe el koymuş olduğu İçin bu vesikalar ileride tevhit edilecek olan hakaret ve suistimal dâvalarında işe yarıyacaktır.

Futbol

Mevsimin eşiğinde

Profesyonel küme lig maçlarının başlamasına tam bir hafta katot. Yeni mevsime bir aydan beri çalışmakta olan kulüpler şimdi hazırlıklarını sona erdirmiş bulunuyorlar. Yalnız büyük kulüplerde daha ziyade bir huzursuzluk ve bir kaynaşma göze çarpmaktadır. Yeni antrenörlerle çalışmaya başlayan Vefa ve Fenerbahçedeki futbolcuların moralman çok fena durumda oldukları müşahede ediliyor. Bunun sebebi malûmdur. Her iki kulübün futbolcularına kendilerini gösterebilmek için gayret sarfetmektedirler. Sureta bütün futbolcuların - yaşlı ve genç - aynı oynama şansı vardır. Yeni antrenörler evvelce basma verdikleri beyanatlarda bilhassa bu hususu belirtmişler "kim takım için faydalı olur, kim daha erken form tutarsa o oynar" demişlerdi. Bu sözler eğer tamamen hakikat olsaydı kimsenin bir şey söylemeye hakkı olmazdı. Fakat ne yazık ki idarecilerin gene bu işe el attıkları görülmüştür. Antrenörler tesir altında bırakılmış ve daha doğru bir deyimle ellerine birer liste tutuşturulmuştur. Hâl böyle olunca daha bidayette takımdan yürüdüğünü gören futbolcuda moral namına bir şey kalmıyor. Vakıa bütün bu işler yapılırken maksat hiç bir zaman ortaya bütün çıplaklığı ile konmuyor. Kulis arkası faaliyetlerde ince zekâ örnekleri veren idareciler hislerini saklamak hünerini gösteriyorlar. Huzursuzluk bu şekilde başlıyor. Bunun devamının ise iyi netice vermiyeceğini söylemeye lüzum yok. Nitekim bir aydan beri yapmış olduğu hazırlık maçlarında Fenerbahçenin iyi bir durumda olmadığı gözden kaçmamıştır. Geçen hafta Ankara seyahatinde zo-

raki galibiyetler elde eden Sarı - Lacivertliler İzmirde yaptıkları ilk maçta, Göztepeyi 3-1 mağlûp etmişler. Pazar günü Alsancak stadında Altayla yaptıkları ikinci karşılaşmada ise sahadan 4-2 mağlûp ayrılmışlardır. Antrenör Markoş'un etrafını saran gazetecilere dert yanması ve Fenerbahçenin Macar sistemine ayak uydurabilmesi için en az altı aylık bir zamanın lâzım olduğunu söylemesi pek de hayra alâmet değildir. Antrenör ilk geldiği zaman bu kanaatte değildi. Takımı - diğer • kulüplerin durumlarını bilmediği halde - şampiyon yapacağını söylemişti. Halbuki şimdi istikbalden bahsediyordu. Bu düşünceye sahip oluşunun sebebi belli idi. Çünkü iki hafta evvel Fener stadında gazetecilere "Bana bu futbolcuları fazla şişirdiler" demişti. İ--in hakikati bundan ibaretti. Daha evvelki idare heyetleri bir zaaf içerisinde yüzdükleri için futbolcular üzerinde bir otorite kuramamışlardı. Keza bunun yanında herhangi bir müsabakada gol atan veya başarı gösteren bir sporcuyu lüzumundan fazla göklere çıkarmışlardı. Bu hareketler gençlerin kendilerini tanımalarına mani olmuştu.

Diğer kulüplerin durumları

Transfer edilen oyuncuların fazlalığı ve İtalyan antrenör Giovanni'nin takımı bir aydan beri antrene etmesi Vefada da bir huzursuzluk yaratmıştı. Fakat bu hal fazla devam etmedi. Şimdi Yeşil-Beyazldar gittikçe oturmuş ve anlaşmış bir takım manzarası arzediyorlar. İtalyan antrenör nedense kendi memleketine has olan 'Mezo" sistemi üzerinde durmuyor. Gazetecilere evvelce verdiği beyanatta takımın sisteminin "WM" olduğunu ilân eden Giovanni köhne olmasına rağmen bu sistemin çabuk netice almak için en iyi bir oyun tarzı olduğunu söylemektedir. Geçen hafta Pazar günü Vefa stadında yaptıkları iki karşılaşmanın birini 3-0, diğerini 2-1 kazanmış olmaları taraftarlarım ilerisi için ümitlendirmeye kâfidir. Sezona giren Galatasaray mütevazi çalışması ile gene liglerde iddia sahibi bulunmaktadır. Geçen hafta o da Karagümrüğü güzel bir oyunla 6-0 yenmeye muvaffak olmuştur. Bu netice evvelki maçlarda Karagümrük karşısında Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın aldığı derecelerle mukayese edilecek olursa varılacak netice Galatasarayın elbette lehine olacaktır. Ankarada geçen hafta cumartesi ve pazar günü yaptığı iki karşılaşmayı kazanan Beşiktaşlılar şimdiki halde en göz dolduran takımdır. Bilhassa hücum hattı her an gol çıkarabilecek elemanlardan müteşekkildir. Spor çevrelerinde Beşiktaşın bu seneki liglerde bir ağırlık merkezi teşkil edeceği kanaati umumidir.

Hava Pentatlon Yarışmaları

Suat NAZİF

Yabancı bir terim olan pentatlon kelimesi, bizatihi izaha muhtaçtır.

Hava pentatlonu nedir, ne gibi gayeleri ihtiva ediyor, nasıl ve ne şekilde yapılıyor?

Hava pentatlon'un beş spor kolunun bir araya gelmesinden doğan bir müsabaka nevii olduğunu kaydedelim. Atlerizm'de dekatlonla - On spor kolu müsabakası -birlikte kullandır. Havacılıkla alâkası şu yönden başlamıştır: Havacıların mesleki şartlarının gayet ağır ve yorucu olan temposuna, kendilerini daha dayanıklı, mukavim ve verimli hale sokmak.. İşte Hava pentatlonunun esas gayesi budur. Bir havacı subay veya assubayın, komple bir sporcu ve meslek eğitiminde muvaffak bir eleman olarak görünmesi isteniyordu. Müsabaka ve mücadele kabiliyetinden mahrum bir tayyarecinin, mesleki hayatında bir takım boşlukları olabilirdi. Bunları önlemek lâzımdı. Bütün bu saydıklarımız Hava Pentatlonunu ortaya koydu.

Hava Çalençi - Yer Çalençi diye iki ana kısma ayrılan hava pentatlonu uçuş, eskrim, kros, basketbol, atış ve yüzme müsabakalarını ihtiva ediyordu. Müsabakalara takımlar halinde iştirak edilir.

Ekipler dört asli, bir yedek elemandan müteşekkil olacaklar ve ilk üçünün derecelerinin yekûnu ile takım ve müsabaka tasnifi yapılacaktır. Hava pentatlon yarışmaları dünya havacıları arasında yedi yıldır yapılmaktadır. Türk havacıları ilk defa bu yarışmalara geçen sene İtalya'da yapılan müsabakalar ile iştirak etmişler, hava çalençinde, yani uçak içinde havadaki, müsabakaları birincilikle bitirmişlerdir. Geçen yılki bu muvaffakiyet Türk hava ordusunun mesleki bilgisinin parlak bir neticesi olarak görülür. Buna mukabil, çalışma ve antrenman isteyen yer calençinin beş müsabakasında da ekibimiz takım halinde parlak sonuçlar alamamışlardır. Basketbolde Erol Akıncı'nın birinciliği hariç tutulursa..

Bu yıl müsabakalar Türkiyede yapılmaktadır. Altı milletin hava pentatlon ekipleri yarışlara katılır yor. Müsabakaların Hava Çalençi Eskişehir - Bandırma arasında, Yer Çalençi İstanbulda Heybeliada - Büyük Ada'da oluyor. Geçen yulara nazaran, daha kendimizden emin, daha hazırlıklı iştirak ediyoruz. Hava Pentatlon ekibimizi Yzb. Üstüntaş, Yzb. Karay, Yzb. Birtan, Üstg. Akıncı ve Üstg. Binatlı teşkil etmektedir.

Bu ekip nasıl seçilmiştir? Bunun hikâyesi biraz düşündürücüdür. Beynelmilel Hava Pentatlon Şampiyonasına katılmayı programlarına dahil etmelerine ve hattâ bu yıl bu yarışları memleketimizde yapmayı üzerlerine almalarına rağmen, Türk havacılarının idarecileri, hava kuvvetlerinin tümü içinde bir seçme ve ihzari mahiyette hava pentatlon müsabakaları yapmak külfet ve gayretini göstermemişlerdir. Sportmenlikleri ve kabiliyetleri muhtelif vesilelerle malûm on subay veya astsubayı bir araya toplamışlar ve aralarından Hava Pentatlon ekibimizi seçmişlerdir. lâkin acaba bu günkü hava ordumuz için, seçilenlere taş çıkartacak kadar kabiliyetli ve isimleri unutulmuş kimseler yok mudur? Elemelerden kademe kademe yukarıya doğru gitmeden, kadronun tesbiti, hiç bir şeye meydan vermese bile, zihinlerde bazı şüphelere yer verir..

Programlı ve kusursuz çalışmaları ile şöhret yapmış havacılardan Hava Pentatlonu'nun esas kadrosuna gidiş mevzuunda, daha müsbet bir yol beklemek, hepimizin hakkıdır.

Hava Pentatlonunun yer çalençinde görülen bütün müsabakalar, bir havacının mesleki hayatı içinde muhtemel de olsa karşdaşabileceği aksiliklere karşı, kendisini kuvvetli kılacak müsabaka nevileridir. İki yıldır, takım halinde İsveçliler yer çalençini kimseye kaptırmıyorlar. Bu kere de asıl mücadelenin Türkler ile İsveçliler arasında cereyan edeceğini kaydetmek lâzımdır.

Harp ve sporu, birbirine hem bu kadar yakın, hem bu kadar uzak tutmak, ileri cemiyetlere has bir keyfiyettir. Tebrik etmek lâzım gelir.

Su Sporları

Yüzme birincilikleri

17 ve 19 Eylül tarihlerinde Adanada Türkiye Yüzme Birincilikleri yapılacaktır. Bu münasebetle müsabakalara iştirak edecek olan bölgeler bir müddetten beri yaptıkları muhtelif karşılaşmalar neticesinde kadrolarını tesbit etmişlerdir. İtiraf etmek gerekir ki su sporları maalesef lâyık olduğu alâkayı görmemektedir. Bunun sebepleri bugüne kadar muhtelif vesilelerle, muhtelif şahıslar tarafından araştırılıp bulunmuş ve ortaya konmuştur. Buna rağmen; bir tek alâkalı şahıs çıkıp da sebep-

Son maçlardan
Yeni dedikodu

leri belli olan bu davayı hal yoluna sokmak büyüklüğünü göstermemiştir. Su sporları o kadar başı boş ve o kadar bakımsız bir branştır ki hani senenin muayyen aylarına inhisar eden çalışmalar ve yapılan müsabakalar mutad hilâfına çıkılıp da yapılamıyacak olursa, hiç kimse yadırgamıyacaktır desek pek de hata etmiş olmayız. Son defa Barcelonda yapılan Akdeniz oyunlarına katılmış olduğumuz kadromuza Yılmaz özüak ve Engin Ünal gibi iki kıymeti dahil edemeyişimiz • tahsisat yokluğu sebebiyle • bu branşa lakayt kalışımızı gösterecek pek canlı bir misaldir. Adanada Halil Dalhan isminde bir antrenörün mevcut olduğunu bilen kaç kişi vardır? Onun mütevazı çalışması neticesinde Türk sporuna yapmış olduğu hizmetleri kaç kişi takip etmektedir? Bir Ünsal Fikirci kimin eseridir? Bunları cevaplandıracak şahıslar yoktur. Biz zannederiz ki mantar misali bir insan çıkar gelir kendi fıtrî kabiliyeti ile havuza atlar Yılmaz Özüak gibi Avrupa çapında bir kıymeti bir hamlede geride bırakır. O zaman alkışlamak zahmetine katlanırız. Fakat yaptığımız iş bundan ileriye gitmez. Sonra mevsim geçer herkes yerli yerine gider ta bir dahaki seneye kadar bir ölü sükûtu gelir etrafı kaplar. Seneye bakarız bir başka. kabiliyet daha çıkar bir an için onu da alkışlarız, fakat teşvik görmeyeni alâka görmeyen genç eğer ısrarla, azimle çalışıp karşımıza muhtelif müsabakalarda çıkmayacak olursa ismi hafızalarımızdan pek çabuk silinip gider. Geçen senelerde kendisi ile görüştüğümüz Adana Bölgesi antrenörü bu mevzuda hakikaten bizleri üzüntüye boğacak şeyler anlattı. Onu bu çetin müsabakalar arefesinde anmak Türk sporu için bir vazifedir. Halil'in en az bu spora yüzücü ve antrenör olarak 25 senelik bir emeği geçmiştir. Keşke herkes onun kadar Türk sporu için faydalı olabilse...

Galatasaray şampiyon!

Bir müddetten beri devam eden İstanbul su topu şampiyonası maçlarında büyük bir başarı gösteren Galatasaray takımı geçen hafta içerisinde Modasporla 6-6 berabere kalmış olmasına rağmen şampiyonluğu almıştır. Bilhassa genç yüzücülerden müteşekkil olan ve ilerisi için istikbal vadeden Galatasaray takımını bu başarısından dolayı tebrik ederiz.

Atletizm

Balkan şampiyonası

Geçen hafta Cumartesi ve Pazar günleri Üsküpte Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan ordu atletlerinin iştiraki ile ordular arası Balkan şampiyonası yarışmaları yapıldı. Üsküp stadının tribünleri müsabaka saatinden çok evvel tıklım tıklım dolu idi. Yarışlardan evvel umumi kanaat Yugoslavların şampiyon olacağı merkezinde toplanıyordu. Fakat Yunanlıların en kıymetli atletleri kısa bir müddet için askere aldıkları ve müsabakalara soktukları görüldü. Sportif bir hadisede bu şekilde hareket etmek acaba spor anlayışı ile ne derece kabili telifti. Bu usule Yugoslavlar ve biz de pek âlâ müracaat edebilirdik. Ordu takımımızdaki atletlerle iştirak edişimiz zekâmızın kıtlığına mı verilecekti? Hem zaten buna ne lüzum vardı. Daha bir ay evvel İstanbulda Balkan şampiyonası karşılaşmaları yapılmamış mı idi. O zaman her'üç milletin de aldığı dereceler herkesin malûmudur. Yunanlı dostlarımızın (!) bu mağlûbiyete anları herhalde fazla sıkılmıştı. **Her** işte olduğu gibi bunda da zevahiri kurtarabilmek için bu yolu tuttular. iki gün yapılan karşılaşmalar neticesinde 174 puvanla Yunanistan birinci, 150 puvanla Yugoslavya ikinci ve 114 puvanla biz üçüncü olduk. Kapanış merasiminde Makedonya Başkumandanı General Hamoviç atletlerimizi metih eden sözler söyledi. Halbuki mevcut duruma göre Generalin en iri kupayı alan Yunanlı atletleri övmesi icap ederdi. Fakat bu hadise açık gözlülüğün sporda kıymeti olmadığım bir kere daha gösteriyordu. — N. S.

her hesapsahibine birEV
MUMCU
MUHABANK